ORTAOKULLAR İÇİN

TÜRKÇEMİZ

II

H. FETHİ GÖZLER
Keşan Ortaokulu Müdürü

Dr. HİKMET TANYU
İlâhiyat Fakültesi Dinler Tarihi Asistanı

Öğrencinin:

Adı ve soyadı : .....

Numarası : .....

Sınıfı : .....

M. Eğ. Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi'nin 28. III. 1961 tarih ve 57 sayılı kararıyle ortaokulların ikinci sınıflarında ders kitabı olarak okutulması kabul edilmiştir.

İNKILÂP KİTABEVİ
İstanbul, Ankara Caddesi No. 95

İÇİNDEKİLER

Parçanın adı	Sayfa numarası
Birkaç Söz	V
1 — **HİKÂYE TÜRÜ:**	1
Vatan Hasreti - (Refik Halit Karay) . . .	2
Uğurlu Baskın - (Enis Behiç Koryürek) . .	6
Küçük Gözcü - (E. Amicis)	10
2 — **ROMAN TÜRÜ:**	14
Zeyniler Köyü - (Reşat Nuri Güntekin) . .	15
Yaban'dan - (Y. Kadri Karaosmanoğlu) . .	19
Hesna Hanım - (H. Rahmi Gürpınar) . . .	22
3 — **MASAL TÜRÜ:**	26
Şahitler Kayası - (Eflâtun Cem Güney) . .	27
Balıkçıl - (La Fontaine)	32
Dişi Aslan ve Çakal - (Beydaba)	35
Geyikle Asma - (La Fontaine)	40
4 — **HÂTIRA TÜRÜ:**	43
Babamın Vasiyeti - (Ziya Gökalp)	44
Fevzi Paşa'nın Kurtuluş Savaşı'na Katılışı - (Ali Fuat Cebesoy)	47
Boğaziçi - (Ruşen Eşref Ünaydın)	50
5 — **SEYAHAT TÜRÜ:**	53
Bursa'dan Balıkesir'e - (Refik Halit) . . .	54
Otoray Yolculuğu - (Reşat Nuri Güntekin) .	57
Panama Kanalı'ndan Nasıl Geçtik? - H. Feridun Es)	60
6 — **FIKRA TÜRÜ:**	63
Çanakkale - (Sabri Esat Siyavuşgil) . . .	64
Anadolu - (Falih Rıfkı Atay)	68
Bilen, Kütüphanesi Olandır - (İzzet S. Sedes)	71
7 — **MAKALE TÜRÜ:**	74
Er Mektupları - (Hamdi Akverdi)	75
Yurt ve Orman - (Ahmet Künksatan) . . .	79
Balık Kırgını - (Sıtkı Üner)	82

Parçanın adı:	Sayfa numarası
8 — SOHBET TÜRÜ:	85
Kitap Sevgisi - (Reşat Nuri Güntekin) . . .	86
Okuma - (Antuvan Albala)	90
Yetişmek Hevesi Olmayınca - (Şevket Rado)	94
9 — ŞİİR TÜRÜ:	97
Koçaklama - (Köroğlu)	98
Vazife - (Ziya Gökalp)	101
Zeybek - (Selâhattin Ertürk)	104
Sanatçı Atatürk - (Oğuz Kâzım Atok) . . .	104
Nöbetçi - (Vasfi Mahir Kocatürk)	105
Sağ El - (Cahit Sıtkı Tarancı)	106
Vatan Türküsü - (Fazıl Hüsnü Dağlarca) .	107
27 Mayıs - (Ahmet Kutsi Tecer)	108
Hoşça Görün Öküzü - (Pîr Sultan Abdal) .	108
Telgraf Direkleri - (Ömer Bedrettin Uşaklı)	109
10 — ATASÖZLERİ ve VECİZELER :	112
Atasözleri ve Vecizeler	113
Vecize ve Atasözleri İle Tartışma	115
11 — TİYATRO TÜRÜ:	117
Çok Bilen Çok Yanılır - (Recaizade Ekrem)	118
Köşebaşı - (Ahmet Kutsi Tecer)	123
Çoban - (Behçet Kemal Çağlar)	128
12 — MEKTUP TÜRÜ:	133
Atatürk'ün Mektubu - (Atatürk)	134
Sevgili Abdülhak Şinasi - (Yahya Kemal) .	138
Hanri'ciğim - (Amicis)	141
13 — HİTABET TÜRÜ:	144
Gazi'nin Heykeli - (Hamdullah Suphi Tanrıöver)	145
Okumak Zevki - (Selim Sırrı Tarcan) . . .	149
Ziya Gökalp - ((Ruşen Eşref Ünaydın) . .	152

BİRKAÇ SÖZ

Kitaplarımızı okutacak öğretmen arkadaşlarımıza uyguladığımız metodu birkaç kelime ile izah etmeyi yerinde bulduk :

I — Kitaplarımız aktif metot esaslarına göre hazırlanmıştır.

II — Öğrencileri, yardımcı kitaplara, ansiklopedilere başvurdurma isteği, bu gayenin gerçekleşmesi içindir.

III — Uyguladığımız (ÜNİTE) usulünün gerek öğretmen ve gerekse öğrenciler için kolaylıklar sağlıyacağını ümit etmekteyiz :

a) Öğrenciler, yazı türleri hakkında kesin bilgi sahibi olacaklardır.

b) (ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN) bölümünde, o ünitede öğrendiklerini tekrar ederek mukayese yapma yeteneklerini geliştireceklerdir. Mukayeseyi iki yönden önemli buluyoruz :

I — Metinlerin tekrar okunması sağlanmış olacak,

II — Öğrenciler, aynı konunun çeşitli şekillerde nasıl ele alınabileceğini öğreneceklerdir.

c) (ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN) bölümünde, - sözlü ve yazılı - kompozisyon konularına da yer verilmiştir. Öğretmen arkadaşlar, istedikleri takdirde, bu bölümdeki kompozisyon konularını ayrı bir ders saatinde de işliyebilirler.

IV — Metinlerin analizinde ana - plân şöyledir :

1 — Konu.
2 — Eser hakkında birkaç söz.
3 — Açıklamalar :
    A — Sözlük çalışmaları :
        a) Kelimeler.
        b) Sözler ve deyimler.
4 — Araştırma ve incelemeler :
        a) Fikirler.
        b) Dil ve anlatım.
        c) Tür veya şekil üzerinde çalışmalar.

5 — Üniteyi bitirirken.

1 — Konunun yalnızca takdimi ile yetinilmiştir. İsteyen arkadaşlar, her konunun, kısaca bir plânını çıkararak öğrencilere verebilirler.

2 — Kitaba alınan metinler, bir eserden alınmış ise, o eser hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

3 — Bu bölümde, sözlük çalışmaları üzerinde durulacaktır. Sözlük çalışmaları kelime ve deyim çalışmaları olmak üzere ikiye ayrılmış bulunmaktadır. Kelime, deyim ve sözlerin karşılıklarının öğrenciler tarafından bulunması gerektiğinden, bu çalışmaların dersten önceye alınması yerinde olur.

4 — Araştırma ve incelemeler :

Bir edebî metnin analizinde, güçlükler sıraya konulmalı, parçanın ana - fikri, yardımcı fikirleri bulduruImalı, özeti yaptırılmalı, dil ve üslûp özellikleri beraberce araştırılmalı, metne ait çeşitli sorular cevaplandırıldıktan sonra, kavrandığına kanaat getirilen parça üzerinde öğrenci her bakımdan tenkide sevkedilmeli ve icabederse başka parçalarla karşılaştırmalara geçilmelidir.

Araştırma ve incelemeler bölümü, yukardaki esaslar gözönünde tutularak hazırlanmıştır.

5 — ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN bölümündeki çalışma sistemi, öğrenciyi tek kelime ile tenkidî görüşe hazırlıyacak, zekâ kapasitesini geliştirecektir.

V — Sözlük ve biyografi çalışmaları :

Sözlükteki kelime açıklamaları orta seviyedeki bir öğrenciye göre hazırlanmıştır. Birden fazla anlamları bulunan kelimeleri açıklarken, yalnız parçadaki anlamını değil, diğer anlamlarını da açıklamış bulunuyoruz. Öğrencinin, kelimeyi bas-

Öğrenci çok zaman okuduğu metnin yazarı hakkında ilgi duymuyor. Esasen yazarlara ait biyografik bilgi sözlük bölümünde verildiği için ilgisizlik devamlı oluyor. Öğrenci, okuyup beğendiği metnin yazarı ile muhakkak ilgilenmelidir. Bu da, öğrencide yazarın hayatına karşı ilgi uyandırılmakla elde edilebilir.

Biyografi bölümümüz ve bu bölümün sonuna koyduğumuz (Ders Sırasında Yapılacak İlâveler) kısmı, öğrenciye biyografik çalışmada yardımcı olabilecek niteliktedir.

VI — BİBLİYOGRAFYA :

Her ünitenin sonunda ve ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN bölümünde o ünitenin türü ile ilgili eserler salık verilmiştir. Bu eserlerden bulunabilenler, öğrencilere tavsiye edilmeli; bulunmıyanların satın alınması okul idaresinden istenmelidir.

VII — OKULLARDA KUTLANACAK BELİRLİ GÜNLER :

Ortaöğretim okullarında yönetmeliğin 88. maddesi gereğince teşekkül ettirilmesi gerekli olan eğitsel kollar arasında KÜLTÜR - EDEBİYAT kolunun diğer kollardan daha önemli olduğuna kani bulunuyoruz. Okulun eğitsel ağırlık merkezi bu kolun üzerindedir. Okulun harice karşı sempatisini temin etmek ve bunu devamlı olarak sürdürebilmek bu kolun çalışmasına bağlıdır. Önemli günlere ait programlar hazırlamak, Türk büyüklerinin doğum ve ölüm günleri için anma törenleri tertiplemek, Türk büyüklerine ait köşeler hazırlamak hep KÜLTÜR ve EDEBİYAT kolunun vazifeleri arasındadır.

Bu faaliyetlerin, Türkçe dersleri çerçevesinde mütalâa edilmesi, öğrencilerin görüş, düşünüş, hazırlanış, yazış ve ifade ediş gibi edebî kapasitelerinin gelişmesini sağlıyacaktır.

Bu gayeye varmak için kitabımızın sonuna belirli günleri gösteren bir liste koymuş bulunuyoruz. İsteyen öğretmen arkadaşlar bu listeden istifade yoluna gidebilirler. Tespit etti-

ğimiz günler, KAHRAMANLIK GÜNLERİ için de konu olabilecek niteliktedir.

VIII — Birkaç önemli nokta :

1 — Öğretmen arkadaşlar, bu kitabın uygulanmasında, bölgenin ve günlük olayların özelliklerini ve sınıfın genel seviye ve ilgisini dikkate alarak üniteler ve ünitelerdeki parçalar sırasında gereken sıra değiştirmelerini yapmakta serbesttirler.

2 — Manzum parçaları, diğer parçalar arasına serpiştirmek suretiyle işlemek de her zaman için mümkündür.

3 — Her ünitenin üçüncü parçası, Talim ve Terbiye Dairesinin direktiflerine uygun olarak serbest bırakılmıştır. Öğretmen arkadaşlar, serbest bırakılan bu parçaları, diledikleri gibi işliyebilirler.

4 — Gerek biyografya ve gerekse bibliyografya bölümlerinde yazarların bütün eserleri verilmemiştir. Önemlileri ile öğrenci seviyesine uygun olanları seçilmiştir.

Kitaplarımız, arkadaşlarımızın yapıcı tenkidleriyle hakiki değerini kazanacaktır.

H. FETHİ GÖZLER **Dr. HİKMET TANYU**

HİKÂYE TÜRÜ

Bu ünitede neler öğreneceksiniz?

1 — Hikâye türü ve özellikleri.
2 — Manzum hikâye.

1 — **Vatan Hasreti.**
(Refik Halit Karay)

2 — **Uğurlu Baskın.**
(Enis Behiç Koryürek)

3 — **Küçük Gözcü. (Serbest)**
(Edmondo de Amicis)
(Çev.: İ. Alâeddin Gövsa)

1 — KO N U — Bir Hikâyenin kavranması.

VATAN HASRETİ

(Hasan, küçük bir İstanbul çocuğudur. Önce babasını, sonra annesini kaybetmiş, İstanbul'daki tanıdıkları onu Arabistan'ın küçük bir kasabasına, oradaki akrabasının yanına göndermişlerdir. Kasabada Türkçe bilen yoktur. Hasan, her şeyi yadırgamış, aylarca susmuştur. Günün birinde eve bir eskici çağırırlar.)

Evin avlusuna dağınık kıyafetli bir adam girdi. Sırtında çuval kaplı bir torba, elinde ufacık bir iskemle ve uzun bir demir parçası vardı. Torbasında da mukavva gibi bükülmüş bir tomar duruyordu.

Eskici, iskemlesine oturdu. Hasan da merakla karşısına geçti. Bu dört yanı duvarlı, tek kat, basık ve toprak evde öyle canı sıkılıyordu ki... Şimdi eskiciyi, şaşarak, eğlenerek seyrediyordu. Mukavvaya benzettiği kalın deriyi iki tarafı keskin, incecik, sapsız bıçağiyle kesişine, ağzına bir avuç çivi doldurusuna, sonra bunları birer birer, İstanbul'da gördüğü maymun gibi, avurdundan çıkarıp ayakkabıların altına çabuk çabuk mıhlayışına, deri parçalarını pis bir suya koyup ıslatışına, çanaktaki macuna parmağını daldırıp tabanlara sürüşüne, hepsine bakıyordu. Susuyor ve bakıyordu.

Bir aralık keyfinden nerede ve kimlerle olduğunu unuttu, ana diliyle sordu :

— Çiviler ağzına batmaz mı senin?

rinin akına kadar sarıydı. Türkçe bildiği ve İstanbul taraflarından geldiği için Hasan, şimdi, onun işine değil,yüzüne de dikkatle bakıyordu. Göğsünün ortasında tıpkı çenesindeki sakalı andıran kırçıl, seyrek bir tutam kıl vardı.

Eskici peltek bir sesle sordu :

— Ne diye düştün bu sıcak memleketlere sen?

Hasan, anladığı kadar anlattı.

Sonra Kanlıca'daki evlerini tarif etti. Komşusunun oğlu Mahmut'la balık tuttuklarından, anası doktora giderken tünele bindiklerini, bir kere de kapıya beyaz boyalı hasta otomobili geldiğini, içinde yataklar serili olduğunu söyledi. Bir aralık da kendisi sordu :

— Sen neye buradasın?

Öteki, başını ve elini şöyle salladı, uzun iş mânasına.

Asıl konuşan, Hasan'dı; altı aydan beri susan Hasan. Durmadan, dinlenmeden, yanakları sevincinden pembe pembe, dudakları titriyerek, taze, gevrek, billûr sesiyle biteviye konuşuyordu. Aklına ne gelirse söylüyordu. Eskici hem çalışıyor, hem de arasıra "Ha, ya öyle mi?" gibi, dinlediğini bildiren sözlerle onu söyletiyordu; yurdunun bir deresini, bir rüzgârını, bir türküsünü dinliyormuş gibi hem zevkli, hem yaslı dinliyordu; geçmiş günleri düşünerek içi sarsıla sarsıla dinliyordu. Daha çok dinlemek için de elini ağır tutuyordu.

Fakat, nihayet bütün ayakkabılar tamir edilmiş, iş bitmişti. Demirini topraktan çekti, köselesini büktü, çivi kutusunu kapadı, çiriş çanağını sarmaladı. Bunları hep ağır ağır yaptı.

— Gidiyor musun?

— Gidiyorum ya, işimi tükettim.

O zaman gördü ki, küçük çocuk, memleketlisi minimini yavru ağlıyor. Sessizce, titriye titriye ağlıyor. Yanaklarından göz yaşları, birbiri arkasına, temiz vagon pencerelerindeki yağmur damlaları nasıl acele acele, sarsıla çarpışa dökülürse öyle, bağrının sarsıntısiyle yerlerinden oynıyarak, pırıl pırıl akıyor.

— Ağlama, ağlamasana!

Eskici başka söz bulamamıştı. Bunu işiten çocuk hıçkıra hıçkıra, katıla katıla ağlıyor, bir daha türkçe konuşacak adam bulamıyacağına ağlıyor.

— Ağlama diyorum sana, ağlama!

Bunları derken eskicinin de yüreği yumuşamış, şişmişti. Göstermemeye çalıştı, ama yapamadı, kendini tutamadı; gözlerinin dolduğunu ve sakallarından kayan yaşların, Arabistan sıcağiyle yanan kızgın göğsüne bir pınar sızıntısı kadar serin, ürpertici, döküldüğünü duydu.

Refik Halit Karay
(Gurbet Hikâyeleri'nden)

———«o»———

II — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Tomar - avurt - kırçıl - yadırgamak - Kanlıca - tünel - biteviye.

b) Dağınık kıyafetli adam - daldırıp daldırıp sürmek - peltek bir sesle sormak - başını ve elini şöyle sallamak - uzun iş - billûr ses - içi sarsıla sarsıla dinlemek - elini ağır tutmak - katıla katıla ağlamak.

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Hasan kimdir? Arabistan'daki akrabalarının yanına gönderilişinin sebebini söyleyiniz.

2 — Eskici niçin çağrılıyor? Eskicinin hangi hareketleri Hasan'ın hoşuna gidiyor? Çocuğun ana diliyle eskiciye sorduğu soru neydi? Bu

6 — Bu ağlama eskiciyi de duygulandırdı mı? Bunu nereden anlıyorsunuz?

7 — Hikâyenin ana fikrini söyleyiniz.

B — Dil ve Anlatım :

1 — Fertleri millet halinde birbirine bağlıyan etmenlerden en önemlisinin "dil birliği" olduğunu bu hikâye yardımiyle belirtmeğe çalışınız. (Yurttaşlık Bilgisinden "Millet Topluluğu" konusunu bir kere okuyunuz.)

2 — "Sarı ile sapsarı" kelimelerinin anlam ayrılığını belirtiniz. Sapsarı pekiştirme sıfatının nasıl yapıldığını söyleyiniz.

3 — Hikâyenin sıkılmadan ve merakla okunmasının sebepleri üzerinde düşününüz. (Bu soruyu, hikâyenin, millî oluşu, sadeliği, konuşmaların samimiliği, cümle kuruluşları... gibi özellikleri üzerinde durduktan sonra cevaplandırınız.)

4 — "İşimi tükettim." sözüne bir kelimelik bir karşılık bulunuz.

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar :

Yaşanmış veya yaşanması mümkün olan olayları anlatan kısa yazılara HİKÂYE dendiğini geçen ders yılı görmüştünüz.

Hikâye yazarı, olayı ya kendi başından geçmiş veya geçiyorcasına yahut üçüncü bir şahsın ağzından anlatır.

Hikâye yazılırken, eskiden beri, klâsikleşmiş olan bir kompozisyon şekline uyulur :

a) GİRİŞ (Serim) :

1 — Şahısların, karakterlerin göz önüne serilmesi.

2 — Bir mesele icadı. Bu, bizi hedefe götürecek nitelikte olmalıdır.

b) GELİŞME ve OLAYIN DÜĞÜMLENMESİ :

1 — Olayların başlaması.

2 — Hikâyede dönüm noktası ve hedefe yaklaşma.

c) SONUÇ :

1 — Düğümün çözülmesi.

Yukardaki plânı "Vatan Hasreti" hikâyesine uygulayınız.

———«o»———

1 — K O N U — Manzum bir hikâyenin kavranması.

U Ğ U R L U B A S K I N

Yine doldu gemimizin arması.
Bizim gemi martı gibi pek oynak!
Ne hoş olur şimdi ateş açarsak
Ufukları dumanların sarması!

***

Akdeniz'in dalgaları cilveli.
Akdeniz'dir denizlerin güzeli.
Kol sıvanmış el palada bekleriz.
Bıyık buran, göğüs geren erleriz.
Nerde korkak Venedikli, ey deniz?
Kim demiş ki elimizden kaçacak?..

***

Gemimizin adı : "Deniz Ceylân'ı".
"Gamsız Reis" korku bilmez kaptanı.
Biz "Leventler", "Serdengeçti" korsanı.
Bu "Canlar" ın yapacağı cengê bak!

. . . . . .

Vardiyadan bağırdılar : — "Üç direkli bir gemi!"
Kaptan sordu gür sesiyle : — "Bandırası belli mi?"

Karşılaştık... "Kara Hasan nâra attı : — "Alarga!"
Hey yaradan, ne keyifli başlıyordu bu kavga!
Düşman, kuduz köpek gibi, ölümüne saldırdı..
Onlar : "Hurra!' bizimkiler : "Allah Allah!" bağırdı..
Ve hep birden uğuldadı lombarların topları.
Parçalandı Venedikli gemisinin lombarı.

⁂

Kanatlanmış bir aslandı bizim "Deniz Ceylân'ı";
Sağdan, soldan atılarak şaşırtırdı düşmanı.
Tam vaktinde rampa edip güverteye atladık.
Tanrı bilir, yaman vurduk; iyi kılıç salladık!..
Onaltı can şehit verdi bizim kabadayılar.
Venedikli?.. Onu sorma! kaç kişidir kim sayar?..

⁂

Doğrusu çok alın teri döktük amma değerdi :
Neşe veren kasvetimiz yorgunluğu giderdi.
Araştırdık gemideki bütün köşe bucağı.
Kimi aldı gümüş, kimi Malta bıçağı...
Torba, torba altın bulduk baş ambarın içinde.
Fağfuriler... İnciler ki ne Hint'de var, ne Çin'de!..

Enis Behiç Koryürek
(Miras'dan)

———«o»———

II — ESER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ :

Okuduğunuz manzume şairin Miras adlı eserinden alınmıştır. 1927 tarihinde basılan bu şiir kitabında daha çok kahramanlık şiirleri yer almış bulunmaktadır. Aynı eser, 1951 tarihinde Miras ve Güneş'in Ölümü adı altında yeniden basılmıştır. Manzumenin orijinal adı "Venedikli Korsan Kızı" dır.

III — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Arma - pala - levent - serdengeçti - vardiye - bandıra - alarga - hurra - lombar - kasvet - fağfuri - yatağan.

b) Nara atmak - kuduz köpek gibi ölüme saldırmak - alın teri dökmek - rampa etmek - Malta bıçağı.

IV — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Manzumenin ilk mısraı ile anlatılmak istenen nedir?

2 — İkinci bendin 3., 4., 5. ve 6. mısralarında Türk erinin hangi karakteri üzerinde durulmuştur?

3 — Türk korsan gemisinin adını ve Gamsız Reis'in kim olduğunu söyleyiniz.

4 — Uzaktan görülen geminin "Venedikli" olduğu nasıl anlaşılıyor?

5 — Kavga başlamadan evvel Gamsız Reis arkadaşlarına nasıl sesleniyor ve neler söylüyor? Canların verdiği karşılığı tekrarlayınız.

6 — Kavga nasıl başlıyor, nasıl gelişiyor ve nasıl sonuçlanıyor?

7 — Türkler, kavga sonunda kaç şehit veriyorlar? Venediklilerin verdikleri ölü sayısı belli midir? Niçin?

8 — Kavgadan sonra Venedik Gemisi'nde yapılan araştırmanın neticesini söyleyiniz. Bu netice ile manzumenin adı arasında bir ilgi buluyor musunuz? Nasıl?

B — Dil ve Anlatım:

1 — Manzum bir hikâye okudunuz. Hikâyenin serim, gelişme ve düğüm bölümlerini bulunuz.

2 — "Arma" kelimesinin kaç anlama geldiğini, kelimeyi cümlelerde kullanarak gösteriniz.

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar :

1 — Hikâyeler, nesir olarak yazıldığı gibi manzum olarak da yazılır. Manzum olarak yazılan hikâyelere MANZUM HİKÂYE denir.

Manzum hikâye ile nesir olarak yazılan hikâyeler arasında, hikâyeye ait özellikler bakımından hiçbir fark yoktur. Bu tarz hikâyelerde de, olay, bu olayla ilgili şahıslar ve olayın geçtiği yer, yani çevre bulunur. Ayrıca tahliller, tasvirler, portreler ve konuşmalar da bu çeşit hikâyelerin malzemelerindendir.

2 — Okuduğunuz manzum hikâyenin olayını söyleyiniz ve şahıslarını gösteriniz.

Serbest okuma :

KÜÇÜK GÖZCÜ

1859 senesinde Lombardiya'nın kurtarılması için yapılan savaş esnasında Avusturyalı'lara karşı Fransız ve İtalyan'lar tarafından kazanılmış olan Solferino ve San Martino savaşından birkaç gün sonra idi. Haziran ayının güzel bir sabahında Salük süvarilerinden bir küçük takım cıvarı dikkatle araştırarak bir keçi yolundan düşmana doğru yavaşça ilerliyorlardı. Asker kıt'asına bir subayla bir onbaşı tarafından kumanda ediliyordu. Böylece dişbudak ağaçlariyle çevrilmiş küçük bir kır evinin yanına geldiler. Evin önünde on iki yaşında bir çocuk, değnek yapmak için bir dişbudak dalını soymakla meşguldü. Evin bir penceresinden geniş, üç renkli bir bayrak sallanıyor ve içinde hiç kimse bulumuyordu. Çocuk, süvarileri görünce elindeki değneği attı ve gelenleri şapkasiyle selâmladı. Bu, sarı saçlı ve büyük mavi gözlerle ışıklandırılmış cesur simalı güzel bir çocuktu. Arkasındaki gömleğin yırtığından çıplak karnı görünüyordu.

Atını durduran subay çocuğa sordu :

— Burada ne yapıyorsun? Niçin ailenle kaçmadın?

— Ailem yok ki. Ben kimsesiz bir çocuğum. Burada savaşı görmek için kaldım.

— Avurturyalı'ların geçtiğini gördün mü?

— Hayır, üç günden beri görmedim.

Subay, biraz durduktan sonra attan atladı ve küçük eve girip dama çıktı. Ev alçak olduğu için yukardan ancak sahranın mahdut bir kısmı görünebiliyordu.

Damdan inen subay :

— Bu ağacın tepesine mi? Bu benim için iki dakikalık iş.

— Peki, yukardan, gördüklerini bana söyler misin?

— Şüphesiz, hepsini söylerim.

— Bu hizmetimi görmek için ne istersin?

— Ne mi isteyeceğim? Hiçbir şey! Eğer Avusturya askeri için olsaydı ne kadar para verseler yapmazdım. Fakat bizim askerlerimiz için.. ben Lombardiyalı'yım...

— Âlâ, öyle ise tırman bakalım!

— Biraz durun ki ayakkabılarımı çıkarayım.

Çocuk, kunduralarını çıkarttı, pantolonunun kemerini sıktı ve kasketini çimenlerin üzerine atarak ağacın gövdesini kucakladı.

Biraz sonra koca ağacın tepesine ulaşmıştı. Ayakları yaprakların arasında kaybolmuş, fakat gövdesi gözüküyordu. Güneş sarışın başına vurarak orada yaldızlı akisler yapıyor gibiydi. Subay "doğruca ön tarafına uzağa doğru bak" diye bağırdı.

Çocuk iyice görmek için sağ elinin dayandığı dalları ayırıyor ve gözünün önünden kaldırıyordu.

Subayın ne görüyorsun? demesi üzerine çocuk eğildi ve elini boru gibi yaparak seslendi :

— Yolun üzerinde beygirli iki adam.

— Buradan ne kadar mesafede?

— Bin yahut binikiyüz adım.

— Çıkıyorlar mı?

— Hayır, duruyorlar.

Bir an sükûttan sonra subay "daha ne görüyorsun? sağa bak, diye seslendi. Çocuk sağ tarafa baktıktan sonra :

— Mezarlığın yanında, ağaçların arasında parlıyan bir şeyler var. Süngü olacak.

— Adam görüyor musun?

— Hayır, buğdayların içine saklanmışlar.

Tam bu esnada bir kurşunun keskin ıslığı havadan geçti. Subay : "Seni gördüler. Artık hiçbir şey öğrenmek istemiyorum. İn!" diye bağırdı.

Çocuk — Ben korkmuyorum, diye cevap verdi.

— İn, sana in diyorum!

— Durunuz! Orada, sol tarafta...

Çocuk bu defa diğerinden daha alçak geçen bir kurşunun ıslığiyle sözünü kesti. Birdenbire ürkerek :

— Hınzır Avusturyalı'lar, muhakkak beni vurmak istiyorlar, dedi.

Subay "İn artık!" diye âmir ve hiddetli bir sesle bağırdı.

— İniyorum. Sol tarafta ne olduğunu öğrenmek ister misiniz?

— Hayır. Hayır, in!

Çocuk, gövdesini sol tarafa meylettirerek : solda, küçük kulübeye yakın zannederim ki... diye bağırırken üçüncü bir kurşunun ıslığı işitildi ve sonra ağacın gövdesine ve dallarına çarparak çocuğun tekerlendiği ve baş aşağı elleri açık düştüğü görüldü. Subay "ah lânet olsun!" diye bağırarak koştu. Göğsünden bir miktar kan akıyordu. Subay eğilip çocuğun gömleğini açarken onbaşı ile iki er de atlarından sıçradılar.

Kurşun sol ciğere girmişti. Subay ölmüş diye bağırırken onbaşı hayır, yaşıyor diyordu.

Subay, mütemadiyen :

— Ah zavallı çocuk, mert çocuk! Cesaret cesaret! diye söyleniyordu.

Fakat o cesaret derken ve mendilini yaranın üzerine koyarken çocuğun gözleri haddinden fazla açıldı ve sabit bir halde kaldı. Başı da ruhsuz düştü. Artık ölmüştü.

Subay sarardı ve çimenlerin üzerine serilmiş çocuğu bir müddet seyretti. Yanındaki birkaç asker de hareketsiz kalmıştı. Subay kendini toplıyarak hüzünle tekrar etti : "Zavallı çocuk, zavallı ve cesur çocuk!" Sonra eve doğru yaklaşarak pencereden üç renkli bayrağı aldı ve küçük ölünün üzerine örttü. Onbaşı da, tamamlanmamış deyneğini, kunduralarını, kasketi-

ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN

1 — Hikâyelerin ana ve yardımcı fikirlerini bulunuz.

2 — Bu fikirler arasında benzer taraflar bulunuyorsa bunları belirtmeğe çalışın.

3 — Birinci ile üçüncü hikâyenin kahramanlarını, yaş ve sosyal durumları bakımından karşılaştırınız.

4— Hikâyelerdeki kahramanların, ikinci derecedeki şahısların portrelerini çizmeğe çalışınız.

5 — Hikâyeler kimin ağzından anlatılıyor? Kahramanların düşünceleri nasıl belirtilmektedir?

6 — Üçüncü hikâyenin anlatımı diğerlerinden farklı mıdır? Nasıl?

Bu türdeki eserlerden bâzıları :

1 — Yüksek Ökçeler - Ömer Seyfettin.
2 — Tanrı Misafiri - Reşat Nuri Güntekin.
3 — Olağan İşler - Reşat Nuri Güntekin
4 — Hikâyeler I, II. - Memduh Şevket Esendal.

ROMAN TÜRÜ

Bu ünitede neler öğreneceksiniz?

1 — Roman türü ve özellikleri :
   a) Roman şahısları,
   b) Roman kahramanı,
   c) Romanlarda tasvir ve tahliller.

1 — **Çalıkuşu'ndan.**
- Zeyniler Köyü -
(Reşat Nuri Güntekin)

2 — **Yaban'dan.**
- Ahmet Celâl'in Düşünceleri -
(Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

3 — **Nimetşinas'dan. (Serbest)**
- Hesna Hanım -
(Hüseyin Rahmi Gürpınar)

1 — KONU — Çalıkuşu romanından alınan bir parçanın kavranması.

— ÇALIKUŞU'NDAN —

ZEYNİLER KÖYÜ

Araba; inişli, yokuşlu dağ yollarına girmişti. Bazı kurumuş sel çukurlarından geçiyor; bazı boş tarlaların, bozulmuş bağların kenarından gidiyordu. Yollarda tektük köylülere, yorgunluktan inler gibi sesler çıkaran kağnılara, sırtlarında çalı demetleri taşıyan çıplak ayaklı kadınlara raslıyorduk. İnce bir bağ yolundan uzun bıyıklı iki jandarma geliyordu. Yanımızdan geçerlerken arabacıya selâm verdiler.

Saatler geçtikçe yollara daha üzücü bir ıssızlık çöküyordu. Bu çeçen arabalarının ince, yanık sesli çıngırakları var... Bunları yapanlar ne iyi düşünmüşler! Yamaçlarda uyandırdıkları uzak, sönük yankılar, kırların yanlızlığı içinde insana hüzünlü bir avutma sesi gibi geliyor.

Akşam yaklaşıyor, tepelerin arasındaki boğazlara karanlık çökmeye başlıyordu. Yol, hâlâ bitip tükenmek bilmiyordu. Görünürde ne bir köy, ne bir ağaçlık.

İçimde yavaş yavaş bir korku uyanıyordu. Ya biz yolumuzun sonuna varmadan gece olursa?...

Arabacı, arasıra arabayı durdurarak hayvanları dinlendiriyordu. Bir taşlığın ortasında gene böyle durduğu bir sırada : "Daha çok var mı?" diye sordum.

O, ağır bir hareketle yere indikten sonra cevap verdi :

— Geldik!

Bu adam, yaşlı başlı bir ihtiyar olmasaydı benimle eğleniyor, sanacaktım.

— Nasıl olur, dedim, burada köy filân yok!

İhtiyar adam, arabadan bavulumu çıkarmaya çalışarak cevap verdi :

— Na; şu patikadan aşağı ineceğiz. Zeyniler buradan beş dakika çeker. Araba yolu yok.

Taşların arasında dik bir yoldan inmeye başladık. Aşağıda akşamın alaca karanlığı içinde kara bir servilik, çıplak bahçelerin ortasında tektük tahta evler görünüyordu. İlk bakışta Zeyniler bana hâlâ yer yer dumanları tüten bir yangın yeri gibi görünüyordu. Köy deyince gözümün önüne yeşillikler içinde kuş yuvalarına benziyen şen kulübeler gelirdi.

Yıkık bir değirmenin önünde abalı, sarıklı bir ihtiyar adama rasgeldik. Kaburga kemikleri çıkmış, zayıf bir ineği çeke çeke, sürükliye sürükliye götürmeğe çalışıyordu. Bizi görünce durdu, dikkatli dikkatli bakmıya başladı. Bu ihtiyar, Zeyniler muhtarı imiş... Arabacı, onu tanıyordu. Birkaç kelime ile benim kim olduğumu anlattı.

Belden büzmeli bol çarşafım, sımsıkı kapalı kalın peçemle genç olduğumu anlamak kaabil değildi. Böyle olduğu halde muhtar, beni fazla süslü bulmuş olacak ki, tuhaf tuhaf baktı. Sonra ineği çıplak ayaklı bir çocuğa teslim ederek önümüze düştü.

Köyün dar sokakları içine girmiştik. Evleri şimdi daha iyi görebiliyordum. Hani Boğaziçi'nde eski zamandan kalma kayıkhaneli yalılar vardı. Bu evler tıpkı onlara benziyordu. Altlarında dört direkten ibaret açık ahırlar, üstlerinde asma merdivenle çıkılan bir iki oda... Her halde bu Zeyniler gördüğüm, işittiğim köylerden hiçbirisine benzemiyordu.

Her yanı tahta perdelerle çevrilmiş bir bahçenin kırmızı kapısı önünde durduk. Yapraklarına varıncaya kadar kara görünen bu köyde gördüğüm ilk renk bu kırmızı tahta [illegible]

— Hatice Hanım akşam namazını kılıyor olmalı... Az bekliyeceğiz.

Arabacının vakti yoktu. Bavulu kapının önüne bırakarak bizden ayrıldı. Muhtar, abasının eteklerini toplıyarak yere çömeldi, ben bavulumun kenarına iliştim, konuşmaya başladık.

Reşat Nuri Güntekin
(Çalıkuşu'ndan - 1939)

«6»

II — ESER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ :

Çalıkuşu, Reşat Nuri Güntekin'in en ünlü bir romanıdır. Bu roman sırasiyle (1922 - 1924 - 1929 - 1939 - 1947 - 1960) tarihlerinde tekrar tekrar basılmıştır. Romanın kahramanı, Feride adlı ele avuca sığmaz ve bundan ötürü de okulda kendisine "Çalıkuşu" adı verilmiş olan bir kızdır.

Feride, hayatının uzun bir süresini Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde öğretmenlik yapmakla geçirir.

Okuduğunuz parçada, Feride'nin ilk defa öğretmenlik yapacağı Zeyniler köyüne gelişi anlatılmaktadır.

III — AÇIKLAMALAR :

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Kayıkhaneli - aba.

b) Çeçen arabaları - karanlık çökmeğe başlamak - bavulun kenarına ilişmek.

IV — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER :

A — Fikirler:

1 — Romanın kahramanı Feride, Zeyniler köyüne hangi vasıta ile gidiyor? Niçin?

2 — Yolda neler görüyor ve kimlere rastlıyor? Yolun tenha olmasının sebebi nedir?

3 — Çeçen arabalarının ne gibi özellikleri varmış?

4 — Akşam yaklaşınca, Feride'nin korkmasına sebep nedir?

5 — Zeyniler köyüne yaklaşınca, arabadan niçin iniyorlar?

6 — Yolda kiminle karşılaştılar? Bu şahsın gelenlere karşı tutumu ne oldu?

7 — Yazı nasıl sonuçlanıyor?

B — Dil ve Anlatım:

1 — Parçada, Zeyniler köyünü tasvir eden cümleleri gösteriniz. Yazar, Zeyniler köyünü canlandırmada başarılı mıdır? Nasıl?

2 — Bu romanın Cumhuriyet'ten evvel yazılmış olduğu anlaşılıyor mu?

3 — Feride'nin kafasında yaşattığı köy ile Zeyniler köyü arasında hangi bakımlardan ayrılık vardır?

4 — Feride'nin kendine güveni bulunduğunu, milletsever olduğunu, parçayı iyice okuyarak, belirtmeye çalışınız.

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar :

1 — İçinizde roman okuyanlarınız bulunuyorsa okuduğu romanda gerek olayların ve gerekse şahısların hikâyeye nazaran daha fazla olduğunu görmüşlerdir. Bu bakımdan romana, hikâyenin genişletilmiş şeklidir, diyebiliriz.

2 — Romanlarda da hikâyelerde olduğu gibi tasvire başvurularak olayın geçtiği yer ve şahıslar daha belirtili bir hale getirilir.

Romanlarda, önemli bir rol oynıyan şahısların dış görünüşleri, yani, vücut yapısı, giyinişi, el ve yüz hareketleri tasvir ediliyorsa böyle tasvirlere fizikî portre; şahsın, duyguları, alışkanlıkları, karakteri ve ahlâkî durumu anlatılıyorsa böyle tasvirlere de ruhî portre denir.

3 — Romanlarda geçen olayların da hikâyelerdeki gibi hayattaki gerçek olaylara benzemesi lâzımdır.

4 — Romanlarda, olaylarla ilgili şahıslara "roman şahısları" denir. Bu şahıslardan en önemlisi romanın "kahramanı" dır.

5 — Romanın çeşitli anlatım tarzı vardır : Bazı romanlarda olaylar, yazar; bazılarında ise roman kahramanı tarafından ya doğrudan doğruya veya mektupla anlatma veyahutta hâtıra defteri tutma şeklinde hikâye edilir.

1 — KONU — Romandan alınan bir parçanın kavranması.

YABAN'DAN

— AHMET CELÂL'İN DÜŞÜNCELERİ —

Görüyorum ki, fikir ve tahayyül âleminden henüz yere inmiş değilim. Halbuki, ben, İstanbul'dan çıkarken bütün ızdıraplarımın kaynağı kafamda olduğuna karar vermiştim. Ve onu orada bırakmak istemiştim. Burada, hiçbir şey düşünmiyecek, metafiziğe tamamiyle vedâ edecek ve bir köylü nasıl yaşarsa öyle yaşayacaktım. Tamamiyle onlara karışacaktım. Lâkin işte görüyorum ki, bir çanak suda bir damla zeytinyağı gibiyim. Ne karışıyorum, ne de dibe çökebiliyorum. Bize, bunun için cemiyetin kaymağı diyorlar galiba.

Lâkin, Türkiye'nin münevver sınıfı, hakikaten bu cemiyetin kaymağı mıdır? Eğer öyle ise, bu Salih Ağa'lardan, bu Bekir Çavuş'lardan, bu İsmail'lerden, bu Zeynep Kadın'lardan bende bir şey bulunması lâzım gelmez miydi? Halbuki ben burada hayvanlara insanlardan daha yakınım. Onları, tiksinmeden, şefkatle sevmesini biliyorum ve bu sevgim onlara geçebiliyor. Boz eşek bana iyiden iyiye alışmıştır. Zira, onun başını koltuğumun altına alıp saatlerce okşarken, o, tatlı tatlı bana bakar ve bazan ben yürüyünce kendiliğinden arkama takılır.

Halbuki, küçük İsmail, bana karşı hâlâ ilk geldiğim geceki yabancılığını, uzaklığını muhafaza etmektedir. Ona, dostluk ve sevgi göstermiyor muyum? Eski çamaşırlarımı hep ona vermiyor muyum? Avucuna mütemadiyen para sıkıştırmıyor muyum? Yaptığım iyiliklerin hiçbiri, hiçbiri onu bana meylettirmiyor.

Geçen gün, Zeynep Kadın'ı, sokak kapısının önünde benden şikâyet ederken yakalamıyayım mı? Ben, onun bütün işlerini karıştırmışım. Salih Ağa ile aralarını bozmuşum. Zaten

yanlarına geldiğim gündenberi evlerinin beti bereketi kalmamış. Mehmet Ali askere gitmiş. Başlarına şu arazi dâvası çıkmış. İsmail, şımarmış, kimseyi dinlemez olmuş.

Ben bunları işitmemezlikten geldim. Kapıdan çıkmak üzere iken ayaklarımın ucuna basarak ters yüzü odama döndüm. Şimdi başım iki ellerimin arasında, düşünüyorum.

Onlar gibi olmak, onlar gibi giyinmek, onlar gibi yiyip içmek, onlar gibi oturup kalkmak, onların diliyle konuşmak... Haydi, bunların hepsini yaparım. Fakat, onlar gibi nasıl düşünebilirim? Nasıl, onlar gibi hissedebilirim?

Yakup Kadri Karaosmanoğlu
(Yaban'dan - 1942)

«o»

II — ESER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ :

Yukardaki parça Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Yaban adlı romanından alınmıştır. Bu romanda, senelerce yüzüstü bırakılmış olan köylü ile aydın arasındaki uçurum anlatılmak istenmiştir.

Eser, hâtıra tarzında yazılmıştır. İstiklâl Harbi sıralarında, bir Anadolu köyünde yerleşen Ahmet Celâl'in hâtıra defteridir.

III — AÇIKLAMALAR :

A — Sözlük Çalışmaları :

a) Tahayyül ? ızdırap - metafizik - münevver - Salih Ağa - Bakir Çavuş - İsmail - meylettirmek - ters yüz - şımarmak - Zeynep Kadın.

b) Tahayyül âlemi - İşlerini karıştırmak - aralarını bozmak - bet bereket.

3 — Yazar, birinci paragraftaki benzetmesi ile neyi anlatmak istemiştir?

4 — Ahmet Celâl, köylü ile kendisi arasında nasıl bir ayrılık buluyor? Buna, ne türlü sebepler gösteriyor?

5 — Cemiyetin kaymağı sözünden anladıklarınızı söyleyiniz.

6 — Zeynep Kadın'nın Ahmet Celâl'den şikâyette bulunmasını nasıl izah edersiniz?

7 — İsmail'in kendisinden kaçışı, Zeynep Kadın'ın şikâyetleri, Ahmet Celâl'in fena bir insan oluşundan mıdır? Yoksa bunun başka sebepleri var mıdır?

8 — Ahmet Celâl'in bu parçada üzerinde durduğu ana fikir nedir? Bu ana fikri besliyen yardımcı fikirler hangileridir?

B — Dil ve Anlatım:

1 — Parçanın konuşma dilimize yakınlığını belirtiniz.

2 — Parçada makale diline yaklaşan bir üslûpla anlatılan paragrafı gösteriniz.

3 — Üçüncü paragraftaki üç soru cümlesinin anlatıma kazandırdığı değer üzerinde tartışınız.

4 — "Bet" kelimesinin asıl anlamı nedir? Bu kelime ile başka bir deyim yapınız. Kelime "bed" olarak yazılırsa bir anlam değişikliği meydana gelir mi? Nasıl?

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar:

Roman veya hikâyelerde yukardaki parçada olduğu gibi daha ziyade içten geçenlerin (duyulanların, düşünülenlerin) anlatılmasına tahlil (analiz) deniz.

Romanın akışı uzun tahlillerle kesilmemelidir.

Yukardaki parçanın bir tahlil örneği olduğunu nereden anlıyorsunuz?

Romanın akışı uzun tahlillerle niçin kesilmemelidir?

———«O»———

Serbest okuma :

HESNA HANIM

(Bu parça Nimetşinas adlı romanın başından alınmıştır.)

— Hanımlar, efendiler, yürüyelim... Haydi yürüyelim, kuzum yürüyelim...

İskele memurunun bu sıkıştırması üzerine düdük de ötünce bilet kulübesinin önünde biriken halk, parmaklıklı kapıya doğru hücum eder. Bu insan sağanağı, o uzun iskelenin üzerinden birbirini iterek koşuşurlar. Onlar çekilip orası aralanır aralanmaz arkadan cimnastik adım yürüyen birkaç yolcu dökün-tüsü daha gelir geçer...

İskele memuru düdük öttürürken siyah çarşaflı cücemsi, toparlakça, geçkince, paytak bir hanım, ipek peçesini açmış, çarşafının üzerine iğnelemiş, bir elinde çantası, diğerinde şemsiyesi, biletini de ağzına, dişleri arasına sıkıştırmış, koşmaya pek müsait olmıyan bacaklariyle yürümekle yuvarlanmak arası tuhaf bir yürüyüşle geliyor... Arasıra kollarını kaldırarak memura, anlaşılması imkânsız işaretler ediyor...

Memur — Haydi hanım.

Müşteri, ağzındaki bileti uzatıp verdikten sonra :

— Aman memur efendi, kaptana işaret et kalkmasın : "Hesna Hanım geliyor, koşamaz!" de... Acık beklesin... Bilmem ki benim saat bir türlü bu vapurların saatine uymaz; ya yarım saat bu tahta iskelede, şu güvercinliğin içinde beklerim; yahut işte böyle ucu ucuna yetişeyim diye koşar koşar terlerim; sonra da vapurda bir âlâ nezleye tutulurum.

Memur — Haydi hanım, söyleneceğine koş!

Hanım — Duruyor muyum ayol? İşte koşuyorum... Pu-

Hanım — Onlar güclü kuvvetli adamlar... (Şemsiyesiyle kaptana işaret ederek) Kuzum oğlum, bırakma beni... oldu olacak, terledim terliyecek, bari yetişeyim. (Gelip geçenlere) A, göremedim, kaptan boruya üfledi mi? Çarklar dönüyor mu? Kuzum yavrum, üfleme daha... Nefesini bir iki saniye tut... Yukardan üfler üflemez aşağıdan çarklar nasıl da çarçabuk döner? Ne kuvvetli nefes...

Bütün vapur halkının gözleri, elinde çantası sallanarak, al çoraplı ayaklarında ruganlı iskarpinleri parıldıyarak söylene söylene, yuvarlana yuvarlana gelen bu son müşteriye dikildi.

İskeleyi almışlardı. Vapur, başını açmak üzere manevra yaparken Hesna Hanım geldi, iskelenin kenarında durdu. Ne mümkün içeriye atlamak. Biçare, ne yapacağını şaşırıp etrafına bakınmakta iken kaptanın işareti üzerine iki çımacı, hanımın birer koltuğundan yakalıyarak, vapura atlatıverdiler. Hesna Hanım yere basar basmaz :

— Hoppala, işte yetiştim! Kaptan efendi artık üfle... (Etrafına bakınarak) Ayol kadınlar tarafına nereden gidilecek? Tersim döndü. Bir türlü sağımı solumu bulamıyorum.

Çımacı — Şu merdivenden çık. Yürü. Öteki merdivenden in...

Hesna Hanım — A başıma gelenler! Bu o merdivenli vapur mu? Hep de buna tesadüf ederim. Bu, vapura binme değil ya, âdeta kira evi gezer gibi bir şey... Merdivenden çık, salondan geç, üst kattan tekrar orta kata in...

Hesna Hanım böyle söylene söylene kadınlar tarafını bulur; fakat bakar ki her taraf dolmuş, oturacak yer yok, gene söylenerek :

— Lâhavle... Bu kadar yorgunluğun üzerine şimdi de ayakta mı durmalı!

Kadının biri — A! bu kim? Kuyu çıkrığına benziyor.

Diğeri — Buna dalkavuk Hesna derler...

Öteki — Sahi; insan, sözünü işitmeden yüzüne baksa gene gülecek.

Daha öteki — Yavaş söyle kardeş, şimdi işitirse lâkırdısını sakınmaz, bir söz atar, insanı mahcubeder.

Hesna Hanım, kalabalığın içine doğru üç dört adım ilerliyerek ilişecek bir yer bulmak için etrafına bakınırken karşıdan : "Hesna Hanım, Hesna Hanım, buraya gel!" davetiyle kendine bir el sallandığını görür. O tarafa dikkatle bakarak :

— A! Fatma'm sen misin? Yer var mı yanında?

— Gel gel, buluruz.

Hesna Hanım o cihete doğrulur; fakat yürürken güzergâhına tesadüf edenlerden kiminin ayağına basar, kiminin kucağına yıkılır, kiminin çarşafını çiğner. Etraftan : "Nasıl şey bu böyle! Koltuk yastığı gibi bir kadın. Yuvarlana yuvarlana gidiyor..." şikâyetleri işitilir... Bin meşekkatle Fatma Hanım'ın yanını bulur. Fatma Hanım, yanındaki diğer kadınları sıkıştırarak, Hesna'ya güç halle bir yer açar. Hesna oturduktan sonra biraz yorgunluk çıkarmak için başını Fatma Hanım'ın omuzuna dayıyarak :

— Aman kardeşim Fatma, bittim... Bak, şurada aptes ibriği kıyafetli bir karı var; işte o bana kuyu çıkrığı dedi. Öteki hamam anası suratlı karı da dalkavuk namını taktı. Koltuk yastığı, daha hangisini söyliyeyim...

— Sen o terbiyesizlere bakma, Hesna Hanım.

Bakmadım a... Onlara söz mü bulamazdım; lâkin onlarla yarışmaya tenezzül etmem. Nereye Fatma böyle?

— Lâleli'ye, Didar Hanımefendiye.

— Deme Allah'ını seversen, ne iyi tesadüf bu!

— A! siz de mi oraya?

— Öyle ya!

— Birlikte çıkarız...

Hüseyin Rahmi Gürpınar

(Nimetşinas'dan - 1927)

a) Sadelik,
b) Anlatışın samimîliği,
c) Cümlelerin uzunluk ve kısalığı bakımından karşılaştırınız.

3 — Roman kahramanlarının fizikî ve ruhî portrelerini çiziniz.

4 — Tahlil ile ruhî portre arasında bir fark buluyor musunuz? Nasıl?

5 — Roman ile hikâye arasındaki farkları maddeler halinde yazınız.

6 — Hesna Hanım parçası bir romandan alınmış olmakla beraber, şekil bakımından iki sahneli bir tiyatro eserini de andırıyor, niçin? Bu parçayı basit olarak temsil etmek istersek; dekor olarak neler koymamız gerekir, sebepleriyle söyleyiniz.

Bu türdeki eserlerden bâzıları :

1 — Acımak - Reşat Nuri Güntekin.
2 — Bir Sürgün - Yakup Kadri Karaosmanoğlu.
3 — Pol ve Virjini - Bernardö Sen Piyer - Çev.: Ali Kâmi Akyüz.

MASAL TÜRÜ

Bu ünitede neler öğreneceksiniz?

1 — Masal türü ve özellikleri.
2 — Hikâye ile masal arasındaki farklar.
3 — Masal çeşitleri.
4 — Şahıslandırma.

1 — **Şahitler Kayası.**
(Eflâtun Cem Güney)

2 — **Balıkçıl.**
(La Fontaine)

3 — **Dişi Aslan ve Çakal.**
(Beydaba)

4 — **Geyikle Asma. (Serbest)**
(La Fontaine)

1 — K O N U — Bir masalın kavranması.

Ş A H İ T L E R K A Y A S I

Şu dağın eteğinde bir köy, köyün de deli, dolu bir çobanı varmış. Çobanlığına diyecek yokmuş ama, bir var ki, huyunu, suyunu beğenmediklerinin ineğini, danasını güdmezmiş. Yamacına dikilipte ille diye ayak dirediler mi :

— Bre sakalı ağarasıca, ben beni bildim bileli bu dağların çobanıyım. Her yaylayı yayladım, her türlüsünü yaydım. Allah insanın huyuna göre, hayvanına tüy veriyor... Saklıyacak yerim yok ya, ben senin işini, gidişini beğenmiyorum. Suyunu samanını senin elinden alan bu ineğin de tüyü sana çektiyse, vay halimize! Bir bayırda bir çayırda tutabilirsen, tut! Şu benimkiler "Ot" dediğim yerde otluyor, "Yat" dediğim yerde yatıyor. İmdi senin yüzünden bu ağızsız, dilsizlerin huyunu, suyunu değiştiremem doğrusu! der, başından savarmış onları. Eh, güçenen güçensin, kırılan kırılsın, mihrap yerinde dursun da...

Yıllardan bir yıl, bu köye bir kıran girer, sürü koymaz kırar geçirir. Derileri tulum, kemikleri tarlalara çit olur, köyün ağzını bıçak açmaz. Velâkin bu, bizim deli çobanın yedip gattüğü kocabaşlardan birinin burnunu kanatmaz, bir tüyüne bile ziyan gelmez. Her aklı yeten bu dala bir kuş kondurur, kimi çobandan yana yontar, kimi de ota, çöpe verir bu kerameti!

İlde iyiler çok ya, kötüler de yok değil. Bizim çoban dersen, aklı tepesinden bir karış yukarıda olduğu için, bir köyün gözü, kendi sürüsünün içinde iken "Elemtere fiş, kem gözlere şiş!" demeyi akletmez. Lh, bu böyle olur da, o kadar inekten birine olsun nazar değmez mi? Gülsüm Aba'nın ineği buzağıladıktan üç gün sonra "Çat" diye çatlar... Çoban, o akşam dağdan dönünce, köyün alt başında bu kara haberi alır, neye uğradığını bilmez :

— Koca inekler, gayrı evlerinin yolunu da bilmiyecek değiller ya! der, o günlük onları başıboş bırakır, kendisi de seğirtir oraya gider. Görür ki, ne görsün! Sarı inek serilmiş, ahırın ortasında küskütük yatıyor... Yavru buzağı da başucunda meleyip duruyor.. Gülsüm Aba dersen, kanı iliği kurumuş iki eli böğründe kalmış! Deli çoban utana, sıkıla :

— Gül Aba, Gülsüm Aba! Bir kaza belâ savmışsın, bununla geçmiş olsun. Veren Allah yine verir, sakın meraklanayım deme, daha büyüğüne uğrarsın. Hani şu körpeyi düşünüyorsun, onu da bana bırak. Ben her sabah omuzuma vurup dağa götürürüm onu! Ne sanki, yumruk kadar karnı var! Sabah bir, akşam iki emerse, dişleri otu, çöpü kesecek olur der, dediğini de eder. Günlerce öksüz buzağıyı omuzunda götürür, omuzunda getirir, yola, yokuşa yormaz. Eh, sütleri yerlere sağılan inekler yok değil, Yıldız ırmağı dersen akıp gidiyor, kendi eliyle onları indirir. Kendi avucu içinde suyunu içirir, dizinin dibinden, gözünün önünden ayırmaz. Derken haftasına varmaz fıstık gibi olur. Bir gün, dal öğle zamanı... Çoban dalmış, başını, yaslandığı ağaca dayamış, şöyle bir şekerleme kestiriyormuş. Yavru buzağı ne yapsa beğenirsiniz! Aklına nereden esmişse bir "danalık edeyim!" der, der ya, her inek de ona "analık" eder mi?

Ama yaşı ne, başı ne, nerden bilecek? Takılır bir ineğin ardına, tırmanır dağa doğru. Çoban uyanınca bunu görür, yerinden fırlar ama, o varıncaya kadar ne yapar, neylerse, huylandırır ineği. Bu insafsız inek de boynuzlarına takmasiyle dağdan aşağı yuvarlaması bir olur onu! Çoban yarı yerde yetişir, ölmü boylamaktan kurtarır ama, bir ayağı kırılır.

Mintanını yırtar, kırılan ayağını sarıp sarmalar ama, Gülsüm Aba ne diyecek diye de düşünür durur.

Ne diyecek o, gün görmüş, görmediği kalmamış bir hatun-

lara çal, bu mavalı başkalarına oku. Beni kandıramazsın. Mutlak deliliğin tutmuş, bir taş atıp sen kırmışsındır. Çoban değilse kim gördü, hani şahidin?" diye bar bar bağırır, kahve döğücünün "hınk!" deyicileri de "Hani şahitlerin?" diye tutturmazlar mı? Deli çobanın başı darda kalır, ne dediğini, ne diyeceğini şaşırır :

— Be hey zalimler, Allah'ın dağında kim var ki, kimi göstereyim, yalana borcum ne! Dağ, taş buna şahit.. der. Sonra başını köyün tepesine doğru dikilen koca dağa kaldırarak :

— Hey dağlar, taşlar! Allah için siz söyleyin, bu böyle olmadı mı? Sarı buzağının ayağını kara öküz vurup kırmadı mı? diye seslenir. Olacak olur ya, o anda iki kaya parçası dağdan koparak, köyün üstüne doğru yuvarlanmağa başlamaz mı? Çoban olduğu yerde göğsünü gere gere, şahitlerini karşılar ama, ötekileri koydunsa bul yerinde... Pabucunu bırakıp kaçan kaçana, kanadını kaldırıp uçan uçana...

O günden sonra, bu dağın adı, "Şahitler Kayası" kalır. Şimdi o köyün yerinde yeller esiyor ama, şahitler kayasının dibindeki "Çoban Çeşmesi", geçen yolculara bu masalı söyleyip duruyor...

Eflâtun Cem Güney
(En Güzel Türk Masalları - 1948)

———«o»———

II — ESER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ :

Okuduğunuz masal, Eflâtun Cem Güney'in "En Güzel Türk Masalları" adlı eserinden alınmıştır. Bu eserdeki masallar, masal geleneğine uygun bir halk ağzı ve halk zevkiyle yazılmıştır.

III — AÇIKLAMALAR :

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Velâkin - keramet - imdi - yedmek - aba - seğirtmek.
b) Deli dolu - ayak diremek - yamacına dikilmek - tüy vermek -

tüyü sana çekmek - mihrap yerinde durmak - kıran girmek - ağzını bıcak açmamak - birinin burnunu kanatmamak - dala kuş kondurmak - elemtere fiş, kem gözlere şiş - şekerleme kestirmek - fitilleyip üstüne göndermek - maval okumak.

IV — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Çobanın huyunu söyleyiniz.

2 — Huyunu beğenmediklerinin hangi sebeplerle hayvanlarını gütmezmiş?

3 — Köyle kıran girdiği vakit nasıl bir mucize olmuş? Bunu neye yormuşlar?

4 — Gülsüm Abla'nın ineğinin başına gelen felâketi anlatınız.

5 — Çoban bu olaydan müteessir oluyor mu? Bundan ötürü üzerine nasıl bir vazife alıyor?

6 — Aldığı vazife başarı ile neticeleniyor mu?

7 — Buzağının kırılan ayağı için onu çekemiyenler neler söylüyorlar?

8 — Çoban, haklı olduğunu anlatmak için ne yapıyor?

9 — Masaldan çıkarabileceğiniz dersi açıklayınız.

B — Dil ve Anlatım:

1 — Parçada, halk ağzına göre söylenmiş sözleri ayırınız.

2 — "Allah insanın huyuna göre hayvanına tüy veriyor..." cümlesini başka türlü söylemeğe çalışınız.

3 — "Köyün ağzını bıçak açmaz" sözü ile "Şişenin ağzını bıçak açmaz." sözü arasındaki anlam ayrılığını belirtiniz.

4 — Parçada bâzı cümleler arasında kuvvetli bir ahenk bulunmaktadır. Yazar, bu ahengi nasıl sağlamış olabilir? Bu çeşit cümlelere birkaç örnek gösteriniz.

5 — Parçanın ana fikrini bir atasözü ile ifade etmeğe çalışınız.

6 — "Üniteyi Bitirirken" bölümündeki, masal çeşitlerine ait tabloyu inceliyerek, okuduğunuz masalın hangi tip masala misal olabile-

Halk masalları : Halk arasında meydana gelirler. Bu masalları, nesiller, ağızdan ağıza birbirlerine ulaştırırlar. Bir yazar, bu masalları derleyip gereken düzeltmeleri yaptıktan sonra yayımlar. Böylece bir sözlü edebiyat ürünü olan masal, yazılı edebiyata geçirilmiş olur. Kendi hayallerinden masal yazan yazarlar da vardır.

Masallarda yer ve zaman kavramları belli değildir. Masallar çok zaman uzun bir tekerleme ile başlar. Tasvir ve tahlile pek yer verilmez. Meydana geldiği toplumun, inançlarını, gelenek ve göreneklerini tanıtırlar.

Yukardaki bilgilerden istifade ederek masal ile hikâye arasındaki önemli farkları madde madde yazınız.

———«o»———

1 — K O N U — Bir Fable'in kavranması.

B A L I K Ç I L

Bir gün uzun bacakları üstünde balıkçıl,
Uzun boynuna takılmış upuzun bir gaga,
Dolaşıyordu bir su kıyısında.
Su en güzel günlerdeki gibi pırıl pırıl.
Güzel turna kardeş fır dönüyordu içinde,
O nefis yayın kardeşle birlikte.
Balıkçıla o kadar yaklaşıyorlardı ki,
Uzunsa hepsini yakalayıverecekti.
Ama hiçbir şey yapmadı, bekledi;
Karnım biraz daha acıksın dedi.
Muntazam yaşardı, vakitsiz yemek yemezdi.
Nelerden sonra hazret acıktığını sezdi.
Yavaşça kıyıya doğru yaklaştı.
Bu sefer de sazanlar dolaşıyordu suda.
Bekliyecekti, hoşuna gitmemişti bu da.
Nedense biraz fazla nâmizaçtı.
Beğenmezdi öyle değme yemeği;
"Sazan mı kaldı, diyordu, kuşların beyi?
Bununla doyacağım. Beni ne sayıyorlar?"
Sazan da gitti, şimdi bir kaya balığı var;
Onunla da koskoca balıkçıl nasıl doyar?
"Allah korusun! diyordu, kımıldamam bile."
Ama sonra daha azı için kımıldadı.

Açgözlülük ederseniz eldeki de gider;
Hiçbir şeyi küçük görmeyin sakın.

La Fontaine - "La Fonten"
(Les Fables) - "Le Fabl"
Çeviren : Orhan Veli Kanık

———«o»———

II — ESER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ :

Parça müstakil (bağımsız) bir fabl'dır.

III — AÇIKLAMALAR :

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Turna - yayın - hazret - sazan - nâmizaç - değme - müşkülpesent - Balıkçıl.

b) Fır dönmek - muntazam yaşamak - acıktığını sezmek - değme yemeği beğenmemek - yalayıp yutmak.

IV — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER :

A — Fikirler:

1 — Balıkçıl'ın dış görünüşü (fizikî portresi) hangi kelimelerle çizilmiştir?

2 — Şair, Balıkçıl'ın karakteri üzerinde durmuş mudur? Durmuşsa bu karakteri özetleyiniz.

3 — Balıkçıl'ın dış görünüşü ile karakterî arasında bir benzerlik var mıdır? Nasıl?

4 — Fabl'de tabiat varlıklarından neler tasvir edilmiştir?

5 — Fabl'de bir ahlâk dersi mi, yoksa bir hayat dersi mi verilmektedir? Tartışınız.

6 — Bu fabl'in vermek istediği dersi açıklayınız.

B — Dil ve Anlatım:

1 — Parçada şöyle bir plânın uygulandığı görülmektedir :

a) Giriş — (Yer ve şahısların tanıtılması)
b) Gelişme — (Balıkçıl'ın karakteri - güç beğenirliği ve hareket tarzı.)
c) Sonuç — (Güç beğenirliğin sonu)
ç) Ders — (Verilen öğüt)

Yukardaki plânı parça üzerinde gösteriniz.

2 — İlk iki mısrada Balıkçıl'ın şeklini canlandıran kelimeler hangisidir?

3 — Parçada günlük konuşmayı hatırlatan cümleleri gösteriniz.

4 — Değme ve yayın kelimelerini parçadaki anlamından başka anlama gelecek şekilde cümlelerde kullanınız.

5 — Parçada fiillerin fazla olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ne olabilir? (Anlatılanların kimin ağzından ve nasıl anlatıldığı üzerinde durunuz.)

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar :

Fabl, kişileri hayvan, bitki, eşya ve bazan insan olan masallardır. Çok zaman manzum olarak, giriş, gelişme, sonuç ve ders bölümleri bulunan bir plâna göre yazılırlar.

«o»

1 — KONU — Dişi Aslan ve Çakal adlı masalın kavranması.

DİŞİ ASLAN VE ÇAKAL

Debşelim dedi ki :

"Bu misali de dinledim. Şimdi de, uğradığı zarardan ibret alarak başkasına zarar vermek ve mümkün olduğu halde zarardan çekinen ve zulümden sakınan kimsenin halini tasvir eden bir misal istiyorum."

Filozof cevap verdi :

"Başkasına zarar vermeği ve kötülük etmeği istiyen kimseler, cahiller, beyinsizler, yaptıkları işin sonunu düşünmiyenler, yaptıklarının karşılığını göreceklerini ve akıllara sığmıyacak derecede mesuliyetler yüklendiklerini unutarak bu gibi hareketlere cüret edenlerdir. Sonu düşünmiyenler, belâlara uğramaktan korunmazlar, tehlikelere düşmekten kurtulamazlar. Bazan cahil, başkasına bakarak ibret alır ve başkasına zarar vermekten çekinerek istifade eder. Bunun bir misali, dişi Aslan, tirendaz Çakal'dır."

Debşelim sordu :

"Bu nasıl oldu?"

Filozof anlattı :

"Derler ki : İki yavru sahibi dişi bir Aslan bir inde yaşıyor ve yavrularını inde bırakarak ava çıkıyordu. Bir gün yine bu şekilde hareket etmiş, fakat bu sırada buradan bir avcı geçerek yavrulara saldırmış, yavruları vurmuş, öldürmüş, derilerini yüzmüş, derileri derleyip toplıyarak evine götürmüştü. Ana Aslan geri dönerek bu manzara ile karşılaşınca yıldırımla vurulmuşa dönmüş, yerlere yatarak sırt üstü, yüzüstü kıvranmış, ağlamış ve sızlamıştı.

Ana Aslan'ın yakınında yaşıyan bir Çakal, onun ağlamasını, sızlamasını işiterek, koşup gelmiş ve sormuştu.

"Ne yapıyorsun? Başına ne geldi?"

Ana Aslan anlattı :

"Buradan bir avcı geçerek, yavrularımı öldürdü, derilerini yüzdü ve onları böyle çırçıplak ve ölü bıraktı."

Çakal :

"Ağlama! dedi, biraz insaflı hareket gerektir. Çünkü avcının sana yaptığı, senin başkalarına yaptığından farksızdır. Sen de aynı şekilde hareket ediyor, birbirinden ayrılmak istemiyenleri ayırıyor, senin yavrularını sevdiğin derecede sevilen yavruları analarından kapıyorsun. Onlar nasıl sabrettilerse, senin de sabretmen icabeder. Çünkü, her ne edersen onu bulursun ve her hareketin kendine göre ceza veya mükâfatı vardır. Ceza ile mükâfat işe göre çoğalır veya azalır. Nasıl ki her mahsul de ekilen tohumlara göre olur."

Ana Aslan :

"Bana, dedi, bunu izah et."

Çakal sordu :

"Kaç yaşındasın?"

Ana Aslan cevap verdi :

"Yüz yaşındayım."

Çakal sordu :

"Bütün bu müddet zarfında ne ile beslendin?"

Ana Aslan cevap verdi :

"Yabani hayvanların eti ile."

Çakal sordu :

"Bu etleri nasıl buluyordun?"

Ana Aslan cevap verdi :

"Yabani hayvanları avlıyor ve yiyordum."

Çakal sordu :

"O halde ne diye bu ana babalar senin gibi çığlık koparmıyorlar, ne diye ağlayıp sızlanmıyorlar? Bil ki senin başına gelenlerin sebebi, senin akıbeti düşünmemendir ve sana gelecek zararı önceden kavrıyamamandır."

Ana Aslan bu sözleri dinledikten sonra başına gelen felâketin kendi eseri olduğunu, kendisinin zulmünden başka bir şey yapmadığını anlıyarak avcılıktan vazgeçti, yalnız meyva yemekle kalarak dünyayı hor gördü ve kendini ibadete verdi. Onun bu halini gören ve meyva yemekle geçinen bir Kuş :

"Ben, dedi, ağaçların bu sene, kuraklık yüzünden, meyva vermediğini sanıyordum. Meğer, öyle değilmiş. Senin et yiyici bir hayvan olduğun halde kendi rızkın ve gıdan olan eti bırakıp, başkasının rızkına musallat olman yüzündenmiş. Onun için ağaçlar, her yıl olduğu gibi meyva verdiği halde meyvalar az göründü. Meyva yemeğe ve meyva ile geçinmeğe hakkı olmıyanların meyvaların ve meyvalarla geçinenlerin başlarına, kim bilir, daha neler gelecek?"

Ana Aslan bu sözleri işittikten sonra meyvaları yemekten de vazgeçti ve ot yiyerek zühd ü ibadete devam etti.

Size bu misali iradetmekten maksat, ana Aslan gibi bir cahilin de, başına gelen felâketten ibret alarak başkalarına zarar vermekten çekinebileceğini göstermektir.

İnsanlar ise başkalarına zarar vermekten büsbütün çekinmelidirler. Derler ki : Kendi nefsin için dilemediğin bir şeyi, başkalarına yapmaktan sakın! Adalet de budur. Adalet, Allah'ı da, insanları da hoşnut eder."

Beydeba
(Kelile ve Dimne)

«o»

II — ESER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ :

Yukardaki masal, Beydeba'nın Kelile ve Dimne adlı eserinden alınmıştır. Dünyaca tanınmış bulunan bu masal kitabında, şahısları hayvan olan masallar anlatılır.

III — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Debşelim - zulüm - cahil - tirendaz - akibet - rızık - zühd ü ibadet - iradetmek.

b) Cüret etmek - yıldırımla vurulmuşa dönmek - dünyayı hor görmek - kendini ibadete vermek - hoşnut etmek.

IV — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Kıral Debşelim, Beydeba'dan nasıl bir masal anlatmasını istiyor?

2 — Filozof Beydeba'nın masalı anlatmadan evvel üzerinde durduğu fikirlerin ayrı ayrı analizini yapınız.

3 — Masal ile bu fikirler arasında bir ilgi kurulmuş mudur? Nasıl?

4 — Masalda, Aslan'la Çakal'ın hangi tip insanları canlandırdığını söyleyiniz.

5 — Aslan, Çakal'ın sözlerinden sonra hatasını anladı mı? Aslan'ın bu öğütten sonra hayatında ne gibi değişiklikler meydana gelmiştir?

6 — Masalın vermek istediği dersi açıklayınız.

B — Dil ve Anlatım:

1 — Der'er ki, sözünün yerine başka bir karşılık bulunuz.

2 — "Çünkü avcının sana yaptığı, senin başkalarına yaptığından farksızdır." cümlesini başka türlü söylemeğe çalışınız.

3 — ".... her ne ekersen onu bulursun..." sözlerini bir atasözü ile karşılayınız ve bu atasözünü açıklayınız.

4 — "Bütün bu müddet zarfında ne ile beslendin?" cümlesindeki "zarfında" kelimesini başka anlamda bir cümlede kullanınız.

5 — "Bu etleri nasıl buluyordun?" cümlesini, parçadaki anlamın-

Masalda, Dişi Aslan'la Çakal'ın kendilerine göre birer karakteri vardır. Ayrıca insanlar gibi konuşmaktadırlar.

Canlı varlıklara insan benliği kazandırmağa, cansız varlıkları ise canlandırmağa ve ayrıca bunları yukardaki masalda olduğu gibi konuşturma işine "Şahıslandırma" denir.

Şahısları hayvan olan hikâyeler okudunuzsa sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.

———«O»———

Serbest okuma :

GEYİKLE ASMA

Yüksek kocaman bir asmaydı, geyiğin yurdu.
Bu asmanın yaprakları arasına dalar,
Bütün düşmanlarından rahatça korunurdu.
Köpekleri yanıldı sanıp bir gün avcılar,
Döndüler. Bir felâketten kurtulmuştu yine.
Ama o nankörlük etti velînimetine :
Yemeğe başladı yapraklarını asmanın.
Köpekler bu gürültüyü duyunca,

Yetişip boğazladılar; budala hayvanın,
Son sözü şu oldu : "Hakkımdır benim bu ceza."
Avcılar ölümüne yetişmişlerdi ancak;
Ne ağlamak fayda etmişti, ne de sızlanmak.
Bu güzel bir ders olmalı barındığı yere,
Hiyanetlik, nankörlük edenlere.

La Fontaine

(Çeviren : Orhan Veli Kanık)

ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN

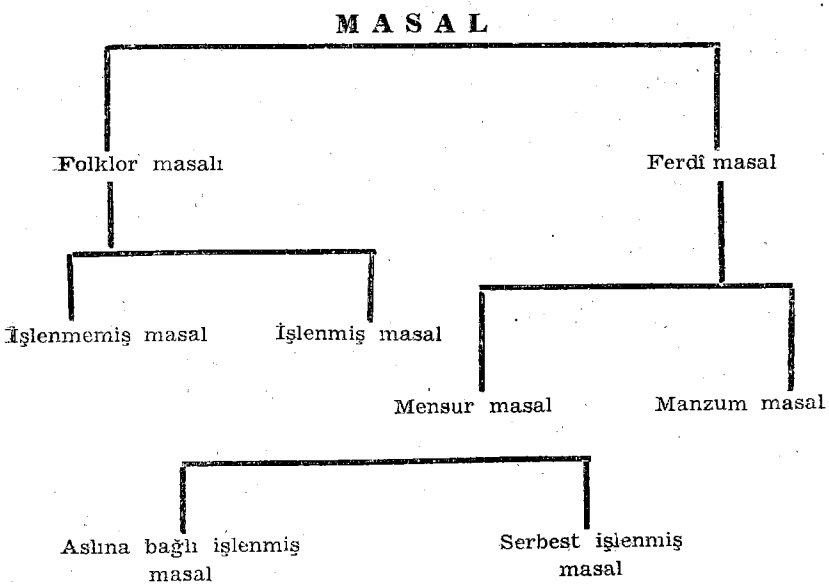

2 — Aşağıya çeşitli yazarların dünyaca tanınmış masal kitaplarının adları çıkarılmıştır. Bu kitapları okul veya şehir kitaplıklarında bulduğunuz takdirde muhakkak surette okuyunuz :

a) Narlı Ev	Oscar Wilde)Oskar) Vayld) - Hilmi Kitabevi -
b) Masallar	Jacob ve Wilhelm Grimm (Jakob ve Vilhelm Grim) - Millî Eğitim Yayınları -
c) Bir Eşeğin Hâtıraları	Contesse de Segur (Kontes dö Segür) - Ulus Basımevi -
ç) Kelile ve Dimne	Beydeba - Millî Eğitim Yayınları -
d) Masallar	Aisopos (Ezop) - Millî Eğitim Yayınları -
e) Pinokyo	C. Colladi (C. Kollodi) - Varlık Yayınlarından -

3 — Bu ünitede okuduğunuz masalların - yukardaki tablodan istifade ederek - çeşitlerini söylemeğe çalışınız.

4 — Bu ünitedeki masalların ana fikirlerini birer atasözü ile karşılamağa çalışınız.

5 — Fablle halk masalları arasında hangi bakımdan ayrılık vardır?

6 — Aşağıda masal türüne ait çeşitli tarifler bulunmaktadır. Bu tarifleri karşılaştırarak aralarındaki ana benzerlikleri gösteriniz.

a) Ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa geçen bir çeşit halk hikâyesi. (Edebiyat Tenkid Sözlüğü - M. Nihat Özön)

b) Masallar, olağanüstü olayları anlatan, zaman ve yer kavramı belirli olmıyan edebî eserlerdir. Türkçe Çocuk Edebiyatı - Kemal Demiray)

c) Çocuklara anlatılan ve çoğu olağanüstü olaylarla süslenmiş bulunan ilgi çekici hikâye. (Türkçe Sözlük - 1945)

———«o»———

HÂTIRA TÜRÜ

Bu ünitede neler öğreneceksiniz?

1 — Hâtıra türü ve bu türdeki yazıların özellikleri :

1 — **Babamın Vasiyeti.**
(Ziya Gökalp)

2 — **Fevzi Paşa'nın Kurtuluş Savaşı'na Katılışı.**
(General Ali Fuat Cebesoy)

3 — **Boğaziçi - Sütnine - (Serbest)**
(Ruşen Eşref Ünaydın)

1 — K O N U — Bir hâtıra yazısının kavranması.

B A B A M I N V A S İ Y E T İ

Hayatımın ondördüncü kışına yeni giriyorum. Askerî rüştiyesinin en tembel bir talebesiydim. Yalnız matematiğe doğuştan bir istidadım, şiir ve edebiyata da ihtiraslı bir hevesim vardı. Matematikle ilgili dersler tembelliğime mani değildi. Çünkü meseleleri yorulmadan hal, dâvaları yorulmadan ispad edebiliyordum. Şiire, edebiyata dair kitaplardan büyük bir zevk aldığım için bunları okumaktan hiç bıkmaz, usanmazdım. Diğer derslere gelince, bunlar o zamanın pedagojisine göre, ezberciliğe dayandığından bunlardan da mümkün olduğu kadar sıkılır, tiksinir ve kaçardım.

Babam o zamanın başka babalarına pek benzemezdi. Dindarlıkla hür düşünüşü nefsinde birleştiren bu zat, batıl fikirlerin eskilerinden de, yenilerinden de kendini kurtarabilmişti. Daha yedi sekiz yaşlarında iken, Şah İsmail'leri, Âşık Kerem'leri okuyup ağladığımı işiten bir dostu, beni bu aşk kitaplarını okumaktan menetmesini, bunların yerine ciddî kitaplar okutturmasını tavsiye etmişti. O :

— Bir çocuk hangi kitapları anlar ve zevk alırsa onu okuyabilir. Anlamadığı, hoşlanmadığı kitapları zorla okutursanız kitaplardan nefret eder.

Diye cevap vermişti. Filhakika, ben zevk aldığım kitapları okumakta serbest bırakıldığım için, âşık kitaplarından tiyatro ve hikâye kitaplarına, onlardan sonra şiirlere ve romanlara,

Beni görünce :

— Gel, dedi, sana çok kederli bir haber vereceğim. Çok ağlıyacak, çok matem tutacaksın! Bugün, senin ve bütün arkadaşların için büyük bir matem günüdür. Çünkü en büyük hocanız ve milletin en büyük adamı NAMIK KEMAL vefat etti...

Namık Kemal'i eserleriyle, hattâ yasak edilmiş ve basılmamış eserleriyle tanırdım. Fakat böyle en büyük hoca ve en büyük adam olduğunu bilmiyordum. Babam bana onun mücahedelerini, gayelerini, uğradığı zulümleri, gösterdiği kahramânâne mukavemetleri müteessir ve mahzun bir lisanla anlattı. Ve dedi :

— İşte sen bu adamın arkasından gideceksin. Onun gibi vatanperver, onun kadar hürriyetperver olacaksın!

"Telkin" in zamanı ve tarzı iyi seçilmişti. Bu sözler o kadar tesirliydi ki, ruhumda âdeta yeni bir mesele, o zamana kadar bilinmeyen mefkûre melekesi yarattı. Bu andan itibaren şuurlu bir hürriyetperver, uyanık bir vatanperver gibi düşünmeğe, hürriyet, vatan, millet mefkûrelerini her şeyin üstünde görmeğe başladım. Ruhum, yaratıcı bir hamle ile birdenbire değişti.

Ziya Gökalp

(Vasiyetler'den)
1923

———«o»———

II — AÇIKLAMALAR :

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Rüştiye - istidat - ihtirash - pedagoji - filhakika - vatanperver - hürriyetperver - telkin - meleke - mücahede - zulüm - mefkûre - kahramanane.

b) Batıl fikirler - Şah İsmail'ler - Âşık Kerem'ler - psikolojik anlar - hürriyet, vatan, millet mefkûreleri - yaratıcı hamle.

III — ARIŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Yazar, askerî rüştiyede hangi derslerden zevk alır, hangilerinden tiksinti duyarmış? Niçin?

2 — Yazarın, babası hakkında ileri sürdüğü fikirleri özetleyiniz.

3 — Ziya Gökalp, zevk aldığı kitapları okumakta, babası tarafından serbest bırakılmıştır. Bu serbestliğin onun gelişmesinde önemli bir tesiri olmuş mudur? Etraflıca açıklamağa çalışınız.

4 — Namık Kemal hakkında, yazarın düşünceleriyle babasının düşüncelerini belirtmeğe çalışınız.

5 — Yazarın milliyetçilik alanındaki gelişmesinin, babasının yapmış olduğu telkinle bir ilgisi var mıdır? (Son paragrafı bir kere daha okuyunuz.)

B — Dil ve Anlatım:

1 — Ziya Gökalp ve Namık Kemal'den bulacağınız birer şiiri sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.

2 — Nefis ile nefîs kelimelerinin anlam ayrılığını kelimeleri cümlelerde kullanarak belirtiniz.

3 — Ciddî kitaplar - ciddî söz - ciddî adam, tamlamalarında geçen "ciddî" kelimesi aynı anlamda mıdır? Soruyu tamlamaları açıklıyarak cevaplandırınız.

4 — "Âşık kitaplarından tiyatro ve hikâye kitaplarına, onlardan sonra şiirlere ve romanlara, daha sonra edebî eserlere, nihayet tarihî, ilmî ve felsefî kitaplara kadar çıkabildim." cümlesinden anladıklarınızı yazılı olarak ifadeye çalışınız.

5 — "Çıkabilmek" yeterlik fiilinin çeşitli anlamlarını söyleyiniz.

6 — "Müteessir ve mahzun bir lisanla anlattı." cümlesini daha kısa ve daha veciz olarak ifade etmeğe çalışınız.

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar:

Hâtıra, bir kimsenin başından geçen hayat olaylarını anlatan yazılara denir.

1 — K O N U — Bir hâtıra yazısının kavranması.

FEVZİ PAŞA'NIN KURTULUŞ SAVAŞI'NA KATILIŞI

Saffet Bey makina başında Mustafa Kemal Paşa'dan almış olduğu örneği aşağıda yazılı telgrafı Fevzi Paşa'ya verecekti :

Saffet Bey vasıtasiyle Fevzi Paşa'ya :

Anadolu'ya geçtiğinize memnun olduk. Hoş geldiniz. Ankara'ya teşrifinize intizar ediyoruz. Hürmetlerimiz.

MUSTAFA KEMAL

Makina başındaki görüşmemiz şifre ile yapıldığı için bir hayli uzun sürmüştü. Telgrafhaneden döndüğüm zaman Fevzi Paşa henüz istirahate çekilmemişti. Bu sırada Mustafa Kemal Paşa tarafından not ettirilen telgraf Saffet Bey tarafından kendisine verilmişti. Telgrafı okuyan Fevzi Paşa :

— Mustafa Kemal Paşa Hazretleri Lefke'de bulunduğumu acaba nasıl haber aldı?

Diye sordu. Derhal şu cevabı verdim :

— Bursa'dan Geyve'ye hareketimizden önce her konak mahallinde Mustafa Kemal Paşa ile telgraf başında sık sık haberleşmeyi kararlaştırmıştık. Saffet Bey sizin Lefke'ye geldiğinizi hürmetlerinizle Mustafa Kemal Paşa'ya bildirmiş, o da not olarak size şimdi verdiğimiz telgrafı yazdırmıştır. Fevzi Paşa gerek bu açıklamadan ve gerekse Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'da kendisini beklediğinden çok memnun kalmıştı.

Fevzi Paşa ile hareket zamanlarımızı kararlaştırdık. Paşa hemen ertesi günü, yani 26 nisanda trenle hareket edecekti. Kendisine Ankara treninde güzel bir kompartıman hazırlatmış, yanına bir subay ile bir hizmet eri vermiştim. İşlerimiz bittiği zaman gün ağarıyordu. Trenin hareket vaktini sorduk,

daha bir saat varmış. Biz de erkenden yola çıkacaktık. Arkadaşlarıma gereken emri vermek üzere yanından ayrıldım. Biraz sonra tekrar birleşerek beraberce sabah kahvaltısı yaptık. Bu suretle sabaha kadar hiç uyumamıştık. Yorgunluğum kalmamıştı. Neşeli ve ümitli, idim. Çünkü Ankara, daha doğrusu bütün millet, bir gün sonra tecrübeli, bilgili, geçmişi şan ve şerefle dolu bir kumandana kavuşacaktı Trene binerken başarılar diledim. Heyecanla boynuma sarıldı :

— Millet yönetim ve kaderini eline almış ise bu, sizlerin çalışma ve uğraşmalarınızla olmuştur.

Dedi. Tren, istasyondan, toplanmış olan halkın alkışları arasında hareket etmişti.

General Ali Fuat Cebesoy
(Millî Mücadele Hâtıraları'ndan)
1953

«o»

II — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Şifre - kompartıman - teşrif etmek - intizar etmek.
b) Hizmet eri - gün ağarmak.

III — ARIŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Atatürk, Fevzi Paşa'nın Anadolu'ya geçtiğini nasıl öğrenmiştir?

2 — Fevzi Paşa Ankara'ya hangi tarihte hareket ediyor? Buna göre Lefke'ye kaç tarihinde [illegible]

B — Dil ve Anlatım:

1 — Atatürk, telgrafında niçin "intizar ediyoruz", "hürmetlerimiz", "memnun olduk" diye çoğul birinci şahıs zamiri kullanmış olabilir?

2 — "Makina başında" sözünü parçadaki yerine göre açıkladıktan sonra aynı sözü başka anlama gelecek şekilde bir cümlede kullanınız.

3 — "Not" kelimesinin parçadaki anlamından başka hangi anlamlarını biliyorsunuz? Kelimeyi cümlelerde kullanarak bu anlamları gösteriniz.

4 — "Gün ağarmak", "saçları ağarmak" sözlerinde "ağarmak" kelimesine ayrı ayrı karşılıklar bulunuz.

5— Bu hâtıra hangi bakımdan önemlidir? Parçadaki tarihî şahısların kimler olduğunu öğrenmeğe çalışınız.

———«o»———

Serbest okuma :

BOĞAZİÇİ

— Sütnine —

Boğaziçi de, az çok, zihnimdeki hayaline benziyordu... Ben, onu görmeden önce, gayet büyük havuzlu, gayet büyük bir bahçe sanırdım. Bizim köşkümüze her mevsim başka başka çiçekler hep o bahçeden gelirdi. Onları bize masallardaki nineler gibi ihtiyar bir kadın, yoğurtçu kutularını andırır bir sepette getirirdi...

Ne kadar renk ve çeşni sihiri varsa, bence hep o sepette idi. Bu sihirlerle oynıyan da yalnız onun biraz titrek elleri... Çiçekler bu sepetten evin en üst katında otururlardı... Örtü açılır açılmaz odaya güzel kokularını yayarlardı... Bunlar alınınca bir tahta kapak kalkar, altından ya yemişler, ya çirozlar çıkardı...

Biz el çırparak :

— Daha ne var? Daha ne var? diye bağrışırdık.

— Uslu durursanız, bakalım!

Bir kapak daha kalkardı. En alt katta; yayvan çanaklarda ortaları çörekotlu yoğutlar... İhtiyar kadına sokulurduk. Sütlâç kaymağına benzettiğimiz yanaklarını okşardık, öperdik...

— Daha ne istiyorsunuz? derdi.

Mavi boncuk gözleri gülümserdi.

— Masal, sütnine, masal!

— Peki gece olsun da!..

Diye başını salladıkça bahçe gibi çiçekli yazma yemenisinin kenarından yasemin gibi, sümbül gibi oyalar kınalı saçla-

çeleri hâlâ, bize her gece taze demetler yetiştirirdi. Onları dinledikçe, zenginliğinin eşi olmıyan Boğaziçi'nde masalların sonu gelmiyen insanları yaşıyor sanırdım! Bu Boğaziçi nerede idi? Bizi oraya götürmek vadi, yaramazlıklarımızı yatıştıran bir mükâfat gibi daha kaç vakit kullanılacaktı? Onun için, Rumelikavağı'na gittiğimiz gün çok sevinmiştik. Sütninenin evi orada idi... Sütbaba orada balıkçı reisi imiş, ölmüş.

Kavak'ta birkaç gece misafir kaldık... Sepet de, yemişler de, çiçekler de artık sırlıktan çıkmışlardı. Fakat şimdi, o zamanki dünyanın en son ucu olan bir köşenin sıla yermesi başlamıştı... Hele akşam üzerleri, son trenlerin geçişine baka baka orasını ne kadar düşünür, ne kadar özlerdim. O köyde evler küçücüktü, tahtalar boyasız... Orada, iskelenin yanındaki kışla bile o kadar büyük değildi. Yalnız, toprak yarıklarının arasından dışarı uzanan toplar büyüktü, kışla ile kalenin arasındaki meydanın çınarları büyüktü; dallarından yere sarkan ağlar, duvar diplerine çekip ziftledikleri kayıklar büyüktü...

Ruşen Eşref Ünaydın

ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN

1 — Parçaların ana fikirlerini bulunuz.

2 — Ünitedeki hâtıraların bugün hangi bakımlardan önemi vardır?

3 — Bu hâtıralar nasıl yazılmış olabilir?

a) Günlük notlar halinde mi?

b) Sonradan hatırlanarak mı?

4 — Parçaları anlatım özellikleri bakımından karşılaştırınız :

a) Hangi parçada cümleler uzun, hangisinde kısadır?

b) Sıfat ve benzetmeler hangi parçada daha fazladır?

c) Duru sözler bakımından hangi parça daha zengindir?

ç) Soru ve ünlem cümleleri bakımından hangi parça daha zengindir? Niçin?

5 — Ünitedeki hâtıraların, millî yönden değerlerini belirtiniz.

Bu türdeki eserlerden bâzıları :

1 — Anafartalar Hâtıraları - Atatürk - Sel Yayınları.
2 — Saray ve Ötesi - Halit Ziya Uşaklıgil.
3 — Çankaya - Falih Rıfkı Atay.
4 — Vatan Yolunda - Yakup Kadri Karaosmanoğlu.

SEYAHAT TÜRÜ

— Seyahatname —

Bu ünitede neler öğreneceksiniz?

1 — Seyahat türü ve bu türdeki yazıların özellikleri :

1 — **Bursa'dan Balıkesir'e.**
(Refik Halit Karay)
2 — **Otoray Yolculuğu.**
(Reşat Nuri Güntekin)
3 — **Panama Kanalı'ndan Nasıl Geçtik?**
(Serbest)
(Hikmet Feridun Es)

1 — K O N U — Bir seyahat yazısının kavranması.

BURSA'DAN BALIKESİR'E

Bursa'yı arkada bırakıp ovalara daldık. Ağaçlar yarı çiçek, yarı yaprak, en güzel çağında... Ekin tarlaları göz alabildiğine yeşil... Sekiz, on kilometrede bir, bir çeşme... Her yer sulak. Toprağı azıcık eşseniz su fışkıracak. Türkiye'mizin en feyizli, en mamur, - garbın, meselâ Fransa'nın Normandiya'sını çok andıran - arazisinde yol almaktayız. Hoşa gitmiyen tek şey yok. Uzaktaki dağlar, yaklaştığımız göller ve kasabacıklar, ne varsa, kuzuları, koyunları, davarları hepsi temiz. Mandaları bile.

Bir şey dikkatime çarptı : Nerede çift sürülüyorsa öküzlerin ardından birkaç tane de leylek gidiyor. İşe nezaret eden çiftlik kâhyası gibi gözleri sabanda. Acaba iç sıkıntısından seyre mi gelmişler? Zira leylek kadar içi sıkıldığına inandığım mahlûk azdır. Bacalar üstünde daimî bir bekleme, işsizlik halindedirler. Doğan yahut batan güneşi temaşadan bezip usanmışlardır. Zaten arasıra takır takır bir ses çıkarırlar ki, fikrimce bu, onların esnemesidir. Zaten bacaya konmuş bir leylek bana hapishane çevresini gözliyen kule bekçisini hatırlatır. Kendimi mahpus, tepedekileri muhafız farzederim, hüzün duyarım.

Yaptıkları yetmiyormuş gibi, şimdi de çiftçiyi göz hapsine almışlar.

Şoför izah etti :

— Saban toprağı altüst edince böcekler, solucanlar mey-

de üçü beşi birleşip yenilenden, kesilenden kavga, hile ile pay çıkarırlar. Leylekler teşkilâtçı... Her sabandan bir tanesi - belki de erkeği gidip, yuvadaki dişisi gelmek şartiyle bir çift - karın doyuruyor.

Yol, gide gide bir gölün kenarına yanaştı : Apolyont. Bu gölün güzelliği adalarla, adacıklarla, çamlıklarla süslü olmasında. Hele bir tanesi, uzaktan tıpkı bizim Büyükada, ama üzerinde in, cin top oynuyor. Ne bir tek adam, ne bir tek dam.

(Refik Halit Karay)

«o»

II — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Çağ - feyizli - mamur - Normandiya - kâhya - temaşa - bezmek - mahpus - muhafız - farz etmek - haşarat - Apolyont.

b) Göz alabildiğine yeşil - hüzün duymak - göz hapsine almak - pay çıkarmak - in cin top oynamak.

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Birinci paragrafta anlatılanları ve bu anlatılanların özelliklerini söyleyiniz.

2 — Tarlalarda yazarın dikkatine çarpan nedir? Leylekler ona neleri düşündürüyor? Niçin? Leyleklerin teşkilâtçılığını nereden anlıyor?

3 — Apolyont gölünün özelliklerini söyleyiniz.

4 — Yazar, seyahatını hangi mevsimde yapmıştır? Bunu nereden anlıyorsunuz?

5 — Parçada varlıkların tasvir edildiği ve yazarın düşüncelerini açıkladığı bölümleri gösteriniz.

B — Dil ve Anlatım:

1 — Sıfatlar hangi paragrafta daha fazladır? Niçin?

2 — Parçada birbirleriyle karşılaştırılan varlıkları gösteriniz ve bu karşılaştırmanın niçin yapıldığını söyleyiniz.

3 — Parçadaki benzetmeleri bulunuz ve bunlarla nelerin anlatılmak istendiğini belirtiniz.

4 — Saban ile sapan kelimelerinin anlam ayrılığını söyleyiniz.

5 — "Ağaçlar yarı çiçek, yarı yaprak, en güzel çağında." "Ekin tarlaları göz alabildiğine yeşil." fiilleri bulunmıyan bu tip cümlelerin diğerlerini de siz bulunuz.

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar :

Yazarların, gezip gördükleri yerlere ait yazdıkları yazılara seyahat yazısı yahut sadece seyahatname dendiğini geçen sene görmüştünüz.

Seyahat yazarları gezdikleri yerlerin insanlarını, bu insanların âdet ve an'anelerini, yaşayışlarını, tarihini ele alarak çekici bir dille anlatırlar. Bu türlü yazılarda herkesin bildiği hakikatler ele alınmaz. Daha ziyade orijinal konuların seçimine önem verilir.

Seyahat yazılariyle tanınmış yazarlarımız hangileridir? Bu yazarların eserlerinden hangilerini okudunuz?

———«o»———

1 — K O N U — Bir seyahat yazısının kavranması.

OTORAY YOLCULUĞU

Niğde — Kayseri

Niğde'ye yaklaşıyorduk.

Yanımda oturan bir Niğde'li, şehrin eteğini saran ağaç kümeleri arasında pek iyi seçemediğim bir noktayı işaret etti :

— Faruk Nafiz'in hanı, dedi.

Büyük şairin han sahibi olduğu günleri de inşallah görürüz. Fakat yol arkadaşımın bana gösterdiği bina, sadece Faruk Nafiz'in unutulmaz Han Duvarları şiirinde tasvir ettiği han idi.

Kıyafetinden anlaşıldığına göre Niğde'li arkadaş bir esnaf, yahut işçi idi. Böyle olmakla beraber Han Duvarları'nı ve Faruk Nafiz'i biliyordu. Daha trende ilk gördüğü bir yabancının bu şiiri, şiirde tasvir edilen hanı ve Faruk Nafiz'i tanımamasını kabul etmiyor, ateş ve su nev'inden herkesçe malûm şeylerden bahseder gibi iki kelime ile bana maksadını anlattığına inanıyordu.

Güzel şiirin kudreti! İyi yazılmış bir manzum hikâye koskoca bir hanı, koynundaki tapu senedine rağmen asıl sahibinin elinden alıyor, Faruk Nafiz'e malediyordu.

* * *

Niğde ile Kayseri arasındaki yolu, Faruk Nafiz'in İstiklâl Muharebesi senelerinde kona göçe üç günde aştığı o uzun mesafeyi, ben, bugün otoray denen yeni icat bir alet içinde, âdeta uçarak geçiyorum.

Akşamın beş buçuğunda daha Niğde istasyonunda kahve içiyordum. Sokak fenerleri yanarken Kayseri'de olacağım.

Bisikletin ilk icadı zamanlarında ona verilen şeytan arabası ismini bu otoraya saklamak lâzımmış! Otoray, görünüşte yirmi otuz kişilik büyücek bir otobüs. Fakat ikisi arasında âdeta nalınlı adam ile patenli adam farkı var. Otobüsün mütemadiyen taşla, toprakla boğuşmasına mukabil otoray, cilâlı raylar üstünde yağ gibi kayıyor.

Ulukışla ile Kayseri arasında günde iki sefer yapan bu arabaların, birinci ve ikinci sınıf yolcuları için, şoförün arkasında dört maroken koltuğu, camekânlı bir kapı ile buradan ayrılan geri tarafında da yirmi otuz kişilik kanapesi var.

Bazı şakacı yolcular lüks kısma Lortlar Kamarası, ötekine Avam Kamarası adını takmışlar.

Bu otoray, yolları âdeta çocuk oyuncağına çevirmiş. Meselâ, Kayserili'ler bizim Ada vapurları biletinden daha ucuz bir para ile günübirliğine Bor bahçelerinde eğlenmeğe gidiyorlar.

Bu seyahat, artık yolculuktan usandığım bir zamana rastlamış olmakla beraber, beni atlı karıncaya binmiş bir bayram çocuğu gibi eğlendiriyordu. Otoray, son derece munis bir dekor arasından akıp giderken kâh makinistin omuz başından önümüzdeki yola, kâh arkaya geçerek akşam ışıklariyle sararıp kızaran ovalara bakıyordum.

Yeni bir icat yalnız manzaraları ve hayatı değiştirmekle kalmıyor, duygularımıza, dünyayı görüş tarzımıza da tesir ediyor.

Reşat Nuri Güntekin

(Anadolu Notları - 1958)

eserinden alınmıştır. Yazar, bu eserinde Anadolu'nun tabiî güzelliklerini, Anadolu insanının geleneklerini, sade ve içten bir ifade ile anlatır.

III — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Otoray - maletmek - maamafih - zıya - patenli - maroken - munis.

b) Kona göçe - taşla, toprakla boğuşmak - yağ gibi kaymak - yolları çocuk oyuncağına çevirmek - munis bir dekor.

IV — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Yolcunun Han Duvarları'nı ve Faruk Nafiz'i bilişini, yazar, nasıl izah ediyor?

2 — Yazar, otorayı hangi vasıtalarla karşılaştırıyor? Aralarında hangi bakımlardan farklar buluyor? Otorayın özellikleri nelermiş?

3 — Parçada sözü geçen şehir ve kasabaları haritada gösteriniz.

4 — Son paragrafı etraflıca açıklamağa çalışınız.

B — Dil ve Anlatım:

1 — Han Duvarları şiirini sınıfa getirerek okuyunuz.

2 — Kona göçe deyiminin nasıl yapılmış olduğunu inceleyiniz.

3 — Parçada, birkaç yerde geçmekte olan "âdeta" kelimesinin anlamını söyledikten sonra kelimeyi, "binicilikteki" anlamına göre bir cümlede kullanınız.

4 — Zıya ile ziya kelimelerinin anlam ayrılıklarını söyleyiniz.

5 — Otoray kelimesi nasıl yapılmıştır? İnceleyiniz.

6 — Günübirliği ile bir günlüğü sözleri arasında anlam ayrılığı var mıdır? Nasıl?

———«o»———

Serbest okuma :

PANAMA KANALI'NDAN NASIL GEÇTİK?

İşte "okyanusların köşe başı" yahut "Dünya denizlerinin yol kavşağı" dedikleri Panama'dayız. Sahiden de çok renkli bir memleket.

Büyük su yolunun iki tarafındaki şerit gibi uzun topraklara "Kanal Bölgesi" diyorlar. Burası Birleşik Amerika idaresinde. Geri kalan topraklar ise Panama Cumhuriyeti'nin. Bazan bir mahalledeki bir evin yatak odası Birleşik Amerika topraklarında, yemek odası ise Panama arazisinde kalıyor. Kahvaltı etmek için yatak odasından yemek odasına geçerken bir hudut aşıyor, bir memleket değiştiriyorsunuz.

Amerika toprakları ile Panama topraklarına gelip geçerken kimsenin pasaport filân sormak aklına gelmiyor.

Biz şimdi Panama'nın Pasifik tarafındayız. Yarın sabah vapurla Kanal'dan geçip yolumuza devam edeceğiz. Fakat bir de dünya mühendisliğinin bu en önemli eserini karadan görmek istedik. Otomobille Pasifik kıyısından, Atlantik kıyısına gitmek bir saat, yirmi bir dakika sürüyor. Halbuki bu kanal açılmadan önce gemiler Güney Amerika'yı dolaşarak aynı iki nokta arasına altı - yedi, hattâ bazen sekiz ayda gelirlermiş.

Kanal'ın tam ortasında bir "işletme dairesi" yapmışlar. Binanın içinde bir mermer levhada kanalın yapılmasında çalışan çeşitli milletlerin insanlarından bahsediyorlar. Bunların içinde iftiharla göğsümüzü kabartacak olan "Türk'ler" sözünü okuduk. Evet 1914 yılında ilk defa gemilere açılan Panama Kanalı'nın yapılmasında güney vilâyetlerimizden dört vatandaşımız da çalışmış, Panama su yolunun açılması için kazma sal-

Kılavuz bekliyoruz.

Hiçbir kaptana, en büyük harb gemilerini idare etse bile, Kanal'ı geçmek yetkisi verilmiş değildir. Bütün gemileri, burada uzun yıllar çalışmış kılavuz kaptanlar geçiriyorlar. Nihayet bizim vapura da kılavuz geldi. Hareket ettik. Miraflores denilen ilk havuza geldik. Gayet yavaş ilerliyoruz. Birdenbire havuz tarafından çanlar çalınmaya başladı. Daha arkamızda sıra sıra gemiler var. Çanların çalınması bitince önümüzdeki havuzun iki dev kapısı yavaş yavaş açılmaya başladı. Havuzun suyu ile, deniz aynı hizada. Açılan kapıdan, gemimiz bu havuzun içine girdi.

Sonra tekrar çan sesleri... Bir de baktık, havuzun artık arkamızda kalan kapıları yavaş yavaş kapanmağa başladı ve biz havuzda kaldık.

Üzerimizde büyük bir köprü var. "Mirafloras Köprüsü" diyorlar. Gemi havuza girince bu köprü de, gene çanlar çalınarak açılıyor, iki parçaya ayrılıyor.

Vapurumuzu, rıhtımın iki tarafındaki lokomotiflere bağladılar. Şimdi bizi onlar çekiyorlar. Önümüzde bir havuz daha. Ama onun içindeki su bizim bulunduğumuz havuzun suyundan çok daha yüksekte... Biraz sonra tuhaf bir şey oldu. Bizim şimdiye kadar bildiğimiz vapurlar ya öne, ya arkaya, yahut da sağa sola doğru gider değil mi? Halbuki bizim gemi bu sefer yukarıya doğru gidiyordu. İçinde bulunduğumuz dev havuzun suyunu pompalarla çoğaltıyorlardı. Bir asansör haline gelen gemi yükseldikçe yükseldi, yükseldikçe yükseldi. Nihayet önümüzdeki havuz sularının hizasına geldik. Bu sefer ikinci havuzun kapıları açıldı. Oraya doğru süzüldük. Biz girdikten sonra ardımızdaki kapılar yeniden kapandı. Bu sefer ikinci havuzun suyunu pompalayıp çoğaltmaya, vapurumuzu yükseltemeye başladılar. Yüksel babam yüksel. Öyle garip bir vaziyet ki, bazı ağaçlar vapurun hizasından aşağıda kalıyor. Zaten bir gün önce Kanal'dan geçen gemileri uzaktan görüp gülümsemiştik.

Karşıdan baktığımız zaman gemileri tarlaların içinden, tepelerin üzerinden gidiyor sanırsınız. Bu manzara insana Fa-

tih'in İstanbul'u alırken bir denizden öteki denize gemilerini geçirişini hatırlatıyor.

Arkamızdan iki tane muz dolu gemi ile bir Amerikan zırhlısı geliyor. Böylece yüksele yüksele Pedro havuzuna, oradan da, denizden çok yüksek olan Gatun gölüne geldik.

Gölü geçtikten sonra bu sefer her havuzdan geçişte biraz daha yükseklik kaybederek, Atlantik kıyısında tam deniz hizasına indik.

Ve öteki Okyanus'a geçtik.

Artık Atlantik'teyiz.

Deniz yolu sekiz saat sürdü.

Hikmet Feridun Es

(Çocuk Edebiyatı Antolojisi'nden)

«o»

ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN

1 — Parçaların ana fikirlerini bulunuz.

2 — Yazarlar, gördükleri yerlerin özelliklerini yazılarına aksettirebilmişler midir? Nasıl?

3 — Son parçayı hangi bakımdan önemli buluyorsunuz?

4 — Bu türe ait okunacak eserlerin faydası üzerinde neler düşünüyorsunuz?

5 — Benzetmeler hangi parçada daha çoktur? Niçin?

6 — Parçalardaki manzara tasvirlerini gösteriniz. Bu tasvirleri başarılı buluyor musunuz? Niçin?

Bu türdeki eserlerden bâzıları :

FIKRA TÜRÜ

Bu ünitede neler öğreneceksiniz?

1 — Fıkra neye denir?
2 — Fıkranın çeşitli anlamları nelerdir?
3 — Şekil ve tür.

1 — **Çanakkale.**
(Sabri Esat Siyavuşgil)

2 — **Anadolu.**
(Falih Rıfkı Atay)

3 — **Bilen, Kütüphanesi Olandır.**
(Serbest)
(İzzet S. Sedes)

1 — K O N U — Bir fikranın kavranması.

Ç A N A K K A L E

Çanakkale, bir destandır. En kalabalık şehrimizden üç evlik köyümüze kadar bu destanı yaşamamış ve duymamış tek Türk'e rasgelinmez. Oğuz Destan'ı, Dede Korkut hikâyelerini, Hamzaname'leri, Genç Osman menkıbesini bilmeyen köylere de tesadüf edersiniz, fakat daha Çanakkale sözünü duyar duymaz başını dik tutup gözlerini bir noktaya dikmeyen, kâğıda değil, fakat yüreğe yazılmış bu şehamet destanını sayfa sayfa okumıyan tek adam yoktur içimizde.

Şu vatan sathında rahmetli Mehmet Akif'in Çanakkale şiirini bilmiyen belki çoktur, fakat :

Çanakkale içinde vurdular beni!

Türküsünü söyleyince, herkes, gönlünün derinliğinden kendine göre bir destan yaratacak kadar şairdir. Çanakkale, öylesine bu toprağa ve bu toprağın her yaştan insanlarına sinmiş bir menkıbe, hattâ menkıbeden ziyade bir nevi varolma tarzıdır.

Denizi örtecek kadar kalabalık düşman filolarının zorlayıp da nihayet hurda demir halinde birer ikişer sulara gömüldüğü veya Boğaz'dan dışarıya uğradığı 18 Mart'ın üstünden tam kırk yıl geçmiş bulunuyor. Bu kırk yıl içinde Çanakkale'yi anmadığımız gün olmamıştır bence. İnönü'ler, Sakarya'lar, Dumlupınar'lar ve Kore'ler, hep Çanakkale'nin birer anma töreni değil midir? Gazi Mustafa Kemal, evvelâ Anafartalar Kumandanı değil miydi? Ve o Boğaz [illegible]

bil, Çanakkale, tarih ile tabiatın elele âbideleştirdiği bir destandır.

Hatırlarım, Cumhuriyet'in ilk senelerinde vapurla Çanakkale'den geçerken, muhteşem yabancı âbidelerin tam karşısında, tatlı bir yamaç üstüne çimenle dile getirilmiş basit bir tarih, 18 Mart 1915, bütün vapur halkını göz yaşları içinde kendine çekmişti. Ne mermer, ne bronz, ne granit! Yalnız bir tatlı meyil ve üstünde çimenden bir tarihti bu.. Bu toprak âbide, göz kırpmadan, bir of bile demeden ölen Mehmetçik'in kahraman tevazuuna ne kadar da uymuştu. O anda, eminim, yanımızda, aynı yamaçlarda o Mehmetçik'le boğaz boğaza gelmiş bir eski Anzak askeri veya bir sabık Fransız muharibi bulunsaydı, gözü kendi âbidelerinden ziyade, o çimenler üzerinde dalacak ve karşı siperlerde küfür etmeden can veren centilmenleri bizimkine yakın bir huşuyla anacaktı.

Şimdi, Çanakkale dediğimiz âbide - toprağın üstünde - Çanakkale destanının bir başka âbidesi yükseliyor : Şükran âbidesi. Destanını ezber bilen bir milletin o topraklara toprak olup karışan çocuklarının başı üzerine diktiği bu şükran âbidesi, bana, yalnız kırk yıllık tarihi değil, asırlarca istikbali de koruyacak bir kale hissini veriyor.

Sabri Esat Siyavuşgil
(Yeni Sabah Gazetesi'nden)

———«o»———

II — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Destan - şehamet - menkıbe - hurda - harikulâde - mukabil - âbideleştirmek - bronz - granit - tevazu - muharip - centilmen - huşu - sabık - şükran.

b) Yüreğe yazılmış şehamet destanı - vatan sathı - varolma tarzı - Boğaz'dan dışarıya uğramak - anma töreni - Türk zevki - çimenle dile getirilmiş basit bir tarih - kendine çekmek - tatlı meyil - Anzak askeri - destanını ezber bilmek.

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Çanakkale, "bir destandır" sözünden anladıklarınızı yazınız.

2 — Yazar, Çanakkale destanının önemini hangi sözleriyle anlatmaktadır?

3 — "Çanakkale içinde vurdular beni!" mısraı yazıya hangi maksatla alınmıştır? Düşünüp, söyleyin.

4 — Çanakkale adının her Türk'ün ruhunda izler bıraktığı hangi paragrafta anlatılmaktadır?

5 — "İnönü'ler, Sakarya'lar, Dumlupınar'lar, ve Kore'ler hep Çanakkale'nin birer anma töreni değil midir?" cümlesini açıklayınız.

6 — Çanakkale Boğazı'nı, Boğaziçi'nden ayırdeden şey, niçin coğrafya değil de tarihtir?

7 — Yazar, hâtırasını hangi paragrafta anlatıyor? Yazarın bu hâtıra ile ilgili düşünceleri nelerdir?

8 — Yazının son paragrafında geçen "şükran âbidesi" sözünden anladıklarınızı yazılı olarak ifade ediniz.

B — Dil ve Anlatım:

1 — Oğuz Destanı ile Dede Korkut masalları hakkında, ansiklopedi ve edebiyat kitaplarından, bilgiler toplayınız.

2 — Mehmet Akif'in "Çanakkale Şehitleri" şiirini bulup sınıfta okuyunuz.

3 — İnönü, Sakarya, Dumlupınar ve Kore kelimeleri birer özel isim oldukları halde, yazıda niçin çoğul olarak kullanılmıştır?

4 — "Türk kapısı" tamlamasına bir kelimelik karşılık bulunuz.

5 — Fıkranın yazıldığı tarihi tespit edebilir misiniz? Nasıl?

6 — "..... Çanakkale, tarih ile tabiatın elele âbideleştirdiği bir destandır." cümlesinde geçen "tarih ve tabiat" kelimelerinin anlamlarını söyleyiniz.

7 — Aşağıdaki sözleri başka türlü söylemeğe çalışınız.

a) Bu kırk yıl içinde Çanakkale'yi anmadığımız gün olmamıştır.

b) ..... tatlı bir yamaç üstüne çimenle dile getirilmiş basit bir ta-

mesele ile ilgili düşünceleri - görüldüğü gibi - kısa ve kesin olarak bir neticeye bağlanmış bulunmaktadır. (Günün meselesini belirtiniz.)

Günlük bir konu ile ilgili duygu, düşünce ve görüşleri kısaca açıklıyan gazete yazılarına FIKRA denir.

II — Bu türdeki yazıların önemli özellikleri :

a) Günlük bir konu ile ilgilidir,

b) Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri bulunan bir plân uygulanır.

III — a) Parçanın giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini gösteriniz.

b) Fıkranın çeşitli anlamlarını söyledikten sonra Nasrettin Hoca ile İncili Çavuş fıkralarından bulabildiklerinizi sınıfa getirerek arkadaşlarınıza okuyunuz. (Birinci sınıf kitabından fıkra bahsini tekrar okuyunuz.)

———«o»———

1 — K O N U — Bir fikranın kavranması.

A N A D O L U

Sayda ve Sur arasındaki çöl, ne kum, ne de hurma hatıra getirir. Bu bir enkaz, bir yıkıntı, bir viraneliktir. Burada insanın iskeleti, taşın yanığı, ve toprak, eski bir yangının külü gibi görünür.

Yorgun atlarımızın boynu, boş torba gibi sarkıyor. İki ufuk arası bir adam boyu kısalsa, gene Kudüs'e kavuşamıyacağız, sanıyorum.

Kudüs de bir çöldür. Fakat o çöl, kaç gündür, gözümüzde bir gölgeler ve kaynaklar rüyasına döndü. Hayali, kafamızın içinden bir serin nefes bırakarak geçiyor.

Bir gün, öğleden sonra, bir geniş bayırdan oynak Kafkas atları sökün etti. Kara bir kütük filiz vermiş gibi, inanmıyarak baktık. Yayvan ve eğri kılıçlar, Kafkas esvapları, hepsi içimize bir Türk sıcağı verdi :

— Kunaytra uzak mı?

— Hayır, yarım saat...

— Ne tarafa düşüyor?

— Bayırdan sonra, sağa...

Atımı yokuştan, yuvarlar gibi sürdüm. Filistin'in bir yırtık muz yaprağını görmek, beni bütün Akdeniz'i görmüşüm kadar ferahlatacaktı.

Bayır altından sapar sapmaz :

— Burası Anadolu...

Diye haykırmışım.

Bir söğüt, bir minare kireci, bir çeşmenin yazılı taşı, yıllanmış hasretimi dindirdi. Su içmişim gibi, boğazımın bütün çölü yıkandı.

Falih Rıfkı Atay

(Falih Rıfkı Atay Konuşuyor)
- Seçmeler'den - 1916 - 1945 -

«o»

II — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Enkaz - muz.

b) Sökün etmek - yayvan ve eğri kılıçlar - Kafkas esvapları - yuvarlar gibi sürmek - bir Hereke parçası - bir avuç Anadolu.

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Sayda ve Sur şehirlerinin bugün hangi devletin hudutları içinde olduğunu söyleyiniz.

2 — Atların boynu niçin boş torba gibi sarkıyormuş?

3 — Yazar, Kudüs'e kavuşmayı niçin istiyor? (Üçüncü paragrafı iyice okuyunuz.)

4 — Yazarın yanına gelenler kimlerdir? "Hepsi içimize bir Türk sıcağı verdi." sözünden ne anlıyorsunuz?

5 — Yazar, atını yokuştan aşağı sürdükten sonra ne diye haykırıyor? Niçin?

6 — "Bir avuç Anadolu'yu" kuranlar kimlerdir? Bu, "Bir avuç Anadolu" sözünden neler anlıyorsunuz?

7 — Yazarın hasreti niçin diniyor? "Su içmişim gibi, boğazımın bütün çölü yıkandı." sözünden anladıklarınızı söyleyiniz.

B — Dil ve Anlatım:

1 — Parçadaki benzetmeleri bulunuz.

2 — Yazının başlığını "Anadolu'yu Özleyiş" veya "Anadolu Sevgisi" diye değiştirebilir miyiz? Niçin?

3 — Bu yazının anlatımına "yalındır" diyebilir miyiz? Niçin?

4 — Yazıda orijinal cümleler var. Bu cümlelerden birkaçını bularak açıklayınız.

5 — Birinci sınıfta okuduğunuz "Anadolu" adlı fıkra ile bu fıkra arasında hangi bakımlardan benzerlikler buluyorsunuz? Karşılaştırınız.

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar :

Sanat eserlerinde bir öz ve şekil ayrılığı vardır. Öz, eserdeki düşüncelerin ve duyguların bütünüdür. Şekil ise bu duygu ve düşünceye sanatçının verdiği düzendir. Yani eserin dış yapısıdır. Meselâ, bir şiirin şekli dendiği zaman, o şiirin kompozisyonu, mısralarının düzeni, kafiyelerinin sırası, vezni, dil ve anlatım özelliklerine göre almış olduğu biçim aklımıza gelir.

Tür ise edebiyat eserlerinin konularına ve şekillerine göre ayrılmış bulundukları çeşitlerdir. Başlıcaları : şiir, tiyatro, hikâye, roman, hâtıra, mektup, seyahatname, makale, fıkra, sohbet, hitabet v.s. dir.

———«o»———

Serbest okuma :

BİLEN, KÜTÜPHANESİ OLANDIR

Bizim radyonun "Bilen kazanıyor" diye bir programı vardı, dinleyicileri hayli eğlendirdiğini sandığım bu proğramı birkaç zamandır reklâmcılar benimsedi. Şimdi bazı müstahzarların reklâmlarında, istekli olanlara, tarih, edebiyat, spor, sinema, tiyatro vesaireyle ilgili sualler soruluyor, cavaplandıranlara doğru cevaplandırdıkları sorular miktarı mükâfat veriliyor ve bütün soruları bilenler hararetle alkışlanıyor. İlk zamanlar her sualin cevabını doğru verenlerin gazetelerde de isimleri çıktı, kendilerini basın da alkışladı.

Şöylece, ince elenip sık dokumadan düşünülürse Amu Derya nehrinin nerede olduğunu, İkinci Murat'ın hangi tarihte öldüğünü, Waterloo savaşını hangi generalin kaybettiğini, Timur'un kaçıncı yüzyılda yaşadığını, 1948 dünya yüzme şampiyonunun kim olduğunu hatırlamak iyi şeydir ama, bunları bilmek çok daha iyidir. Hepsi bir demeyiniz, hatırlamakla bilmek arasında bence hayli fark vardır.

Amu Derya nehrinin Ortaasya'da olduğunu hatırlıyan kimse acaba bu nehrin hangi memleketleri suladığını bilir mi? Waterloo'yu Napoleon kaybetti demek, eğer bunu diyen o savaşa girme sebebini, Fransa'ya karşı yapılan elbirliğini bilmiyorsa marifet midir? İkinci Murat'ın ölüm tarihini hatırlıyanlar onun icraatından habersizseler, akıllarında kalmış olan tarihin ne kıymeti vardır. 1948 dünya yüzme şampiyonu falandır demekten bir şey çıkmaz, iş spor tarihinde yüzme yarışlarının verdiği neticeleri, kurulmuş ve kırılmış rekorları, bu yarışların ne zaman ve ne şekilde başladığını bilmektir.

Ne yazık ki, bizde kütüphanesizlik, kütüphane merakının uyanmamış olması hâlâ ezberciliğin kıymetini sürdürmesini kamçılayıp gidiyor. Halbuki ezberliyene değil, bilene muhtacız. Bilen de, kelime, cümle, tarih hatırlıyan değil, istenenin kitaba el atıp yerini bir çırpıda bularak cevabını etraflı veren kimsedir.

Radyo idaresine teklif ediyoruz : Bilen kazanıyor programı kültür bakımından faydalı hale getirilebilir. Reklâmcılar ne yaparlarsa yapsınlar, onlar pek tabiî olarak dinleyiciye hoş vakit geçirtmek isterler, fakat radyolarımız bu işi daha ciddiye alabilirler ve almalıdırlar da.

Orta, lise ve üniversite tahsiline uygun sorular hazırlansın ve meselâ sorulsun :

— Türkiye Cumhuriyeti hangi tarihte ilân edildi?

Cevaptan sonra devam edilsin :

— Nerede edildi, kimler söz aldı, müzakereler kaç saat sürdü?

Ve nihayet en mühim soru :

— Bunları hangi kitapta okudunuz? O kitapta daha başka ne bahisler var? Kitap kütüphanenizde mi? Kitaplarınızın sayısı ve nevileri nedir?

Okul ve üniversite sayısını artırırken kütüphane yapmanın zevkini de aşılamaya ve bu güzel merakı teşvik etmenin yolunu aramaya bakmalıyız.

Hafızanın kuvvetli olması fena değildir ama, bilginin hafızadan fazla kütüphaneye dayanması çok daha iyidir.

İzzet S. Sedes

(Milliyet Gazetesi'nden)
23.II.1958

«o»

ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN

4 — Üçüncü parçada, radyolarımızda halen uygulanmakta olan "Bilen kazanıyor" programlarının tenkidi yapılmaktadır.

Yapılan tenkidi ana hatlariyle belirtiniz.

5 — Parçaları :

a) Konuları

b) Dil ve anlatım özellikleri, bakımından karşılaştırınız.

(Dil ve anlatım çalışmaları yapılırken aşağıdaki maddeler üzerinde durulmalıdır : cümlelerin uzunluk ve kısalığı - fiillerin kip ve zamanları - kelimelerin konuya uygun olup olmadığı - orijinal kelimelerin bulunup bulunmadığı - hangi çeşit kelimelerin daha fazla kullanıldığı - deyimlerin yerinde kullanılıp kullanılmadığı - sıfatların çeşitliliği - benzetmeler ve benzetmelerin parçaya kazandırdığı değer...)

Bu türdeki eserlerden bâzıları :

1 — Beşik - Yusuf Ziya Ortaç : Çınaraltı Yayını.
2 — Bize Göre - Ahmet Haşim. (Semih Lütfü Kitabevi)
3 — Eski Saat - Falih Rıfkı Atay.
4 — Meşhurların Fıkraları - Varlık Yayınları.

MAKALE TÜRÜ

Bu ünitede neler öğreneceksiniz?

I — Makale neye denir?
a) Bilgi vermek için yazılan makaleler.
b) Bir gerçeği ispatlamak için yazılanlar.
II — Makalenin, fıkra ve sohbetten ayrıldığı noktalar.

1 — **Er Mektupları.**
(Hamdi Akverdi)

2 — **Yurt ve Orman.**
(Ahmet Künksatan)

3 — **Balık Kırgını. (Serbest)**
(Sıtkı Üner)

1 — K O N U — Er Mektupları adlı makalenin kavranması.

ER MEKTUPLARI

"Evvelâ mahsusen selâm edüp nazik hatırınızı sual ederim" diye başlıyan ve "ol tarafta bulunan" bütün akrabaya, komşulara, tanıdıklara "ve okuyana ve dinliyene firade firade selâm" la biten er mektuplarını hep biliriz. Onların basma kalıp şekli dillere destan olmuştur. Bununla beraber çoğumuz, şekil yönünden son derece gösterişsiz olan bu mektupların kargacık burgacık yazılarında bazen tek bir sözün, tek bir cümlenin duygulu bir kalb gibi nasıl çarptığını, insanı nasıl derinden düşündürdüğünü görmüşünüzdür.

.... Kıtaya ilk gelenlerin mektuplarında, bir rüya âlemine girmiş insanların coşkunluğu ve hayranlığı vardır : elbiselerinden, koğuşlarından, talime çıkışlarından, karavanalarından, akşam sohbetlerinden, derslerinden, nöbetlerinden, asker hayatını dolduran çeşit çeşit işlerden gururla bahsederler. Mektup anaya, bacıya veya eşe yazılıyorsa, bilmem niçin, uzun sürecek bir ayrılığın acısını daha şimdiden satırlar arasında onlara hissettirmekten âdeta zevk duyarlar. Yazılan mektup bir erkeğe, hele askerlik çağına girmek üzere olan bir dosta ise, o zaman, onun gıpta etmesi için neleri nasıl yazmak lâzımsa yazarlar. İlk mektuplarına, çoğu zaman, gezici fotoğrafçılara çektirilmiş alımlı bir resimlerini koymayı da ihmal etmezler.

.... Köyden, kasabadan gelen mektuplar şekilce daha gösterişsiz, fakat duyguca daha zengindirler. Bunlar, çokluk, not defterinden çıkarılmış, bir sarı kâğıda, zımbalı cep defterinden koparılmış bir iki yaprağa, rasgele bir kâğıda, hattâ bazan, arkasına kim bilir hangi ufak alık satım işinin ayaküstü hesabı yapılıvermiş bir kâğıt parçasına yazılmıştır. Bu mektuplarda "dört gözle acele cevap" beklenen soruların cevabı bol bol verildikten başka, eve barka, çifte çubuğa, bağa bahçeye,

eşe dosta, komşulara, tanıdıklara, dereye çeşmeye, ekine ormana, kara yağmura,... ait etraflı haberler de vardır. Türk köylüsünün keskin gerçekliğini bu mektuplarda olanca kuvvetiyle görmek mümkündür. Gurbetteki kocaya, babaya, kardeşe veya oğula ailenin geçim durumu, dirlik düzenlik durumu birkaç satırla olduğu gibi anlatılır. Onu memnun edecek şeyler kadar üzecek şeyler de yazılır. Ana mektuplarına "beş vakit namazda" edilen sağlık niyazlarının kuvvet verici telkini hiç eksik olmaz...

Kıtaya yeni katılanlara babadan, büyük kardeşten, amca ve dayıdan, hulâsa asker ocağında daha önce bulunmuş, hattâ zamanında savaşlara girip çıkmış olanlardan gelen mektuplarda askerlik icaplarına dair öğütler bulunur :

"Nöbetlerinde dek dur! Âmirlerine itaat et. Komutanların severse rütbe alırsın, onbaşı olursun. Geçen hafta Raziye Hatun'un oğlu izinli geldi. Kolunda onbaşılık rütbesi gördüğümüzde hepimizin göğsü kabardı."

"Resmini doya doya bağrıma bastım. Asker uruban güzel yaraşmış. Allah devlete millete zeval vermesin. Bizim zamanımızda haftalar aylardan sonra üstümüze başımıza bir bakan olmazdı. Tez günde karavanadan betin benzin gelir."

Erlere gönderilen mektuplarda bir zarf içine konulması mümkün türlü armağanlara sık sık tesadüf edilir : bir sigara, bir kuru çiçek, ince bir kordelâya bağlı bir tutam çocuk saçı, minik bir parmak izi. Bir gün bu mektupların birinde, bir ana mektubunda, armağanların en azizi ile karşılaştım : imza yerine hafifçe yapıştırılmış bir tek ak saç; gümüş gibi parlak, temiz bir tel ak saç!

Hamdi Akverdi

b) Dillere destan olmak - bir rüya âlemi - alımlı bir resim - nöbetlerde dek durmak - Allah devlete millete zeval vermesin - tez günde betin benzin gelmesi - kargacık burgacık yazılar.

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Er mektupları nasıl başlar, nasıl bitermiş? Bu mektupların daha evvel okuduğunuz mektuplardan farklı taraflarını söyleyiniz.

2 — Kıtaya ilk gelenler, ailelerine gönderdikleri mektuplarında, nelerden bahsediyorlar? Bu mektuplarda anlatılanlar, yazılanın şahsına, erkek veya kadın oluşuna göre değişiyor mu? Nasıl?

3 — Erlere, köyden veya kasabadan gönderilen mektuplar şekil bakımından nasılmış? Bu mektuplarda neler anlatılırmış?

4 — "Türk köylüsünün keskin gerçekliğini bu mektuplarda olanca kuvvetiyle görmek mümkündür." cümlesini açıklayınız.

5 — Erlere yazılan mektuplarda, askerlik icaplarına dair hangi öğütler bulunurmuş? Bu mektupları kimler yazarmış? Bu öğütlerin önemi üzerinde durunuz.

6 — Mektupların içine konulan armağanlar neyin ifadesidir?

7 — Erden ailesine, ailesinden ere yazılan bu mektuplarda, her şeyden evvel karşılıklı bir samimiyet bulunmaktadır. Bu samimiyete ait delilleri gösteriniz.

B — Dil ve Anlatım:

1 — "Evvelâ mahsusen selâm edüp nazik hatırınızı sual ederim." cümlesini bugün en uygun şekilde nasıl ifade edebiliriz? Bu ve buna benzer kılişeleşmiş sözler bugün kullanılıyor mu? Niçin? (Birçok kimseler tarafından hiç değişikliğe uğratılmadan kullanılan cümlelere, kelime kümelerine KILİŞE veya BASMA KALIP sözler denir.)

2 — Parçada " " işaretinin hangi maksatlarla kullanıldığını söyleyiniz.

3 — "Karavana" kelimesinin parçadaki anlamı nedir?

4 — Eve barka, çifte çubuğa, bağa bahçeye... sözlerinin nasıl yapıldığını inceledikten sonra mânalarını söyleyiniz. Parçada bunlara benzer diğer sözleri de bulunuz. Bu sözlerin parçaya neler kazandırdığını belirtmeğe çalışınız.

5 — Kalb ile kalp kelimelerinin anlamları aynı mıdır? Niçin?

6 — Mektuptan çıkan bir tel ak anne saçının erde ne gibi duygular uyandırabileceğini söyleyiniz.

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar :

Makale, fıkra gibi bir gazete yazısıdır. Okuyucuya ya bilgi vermek veya bir gerçeği savunmak için kaleme alınır.

Makaleler, çeşitli konuları ele alarak işleyebilir. Sanat, bilim, siyaset, toplumu ilgilendiren herhangi bir hareket (spor v.s.) bir makale konusu olabilir.

Makaleler, daha çok gazete ve dergilerde yayımlanır. Gazetelerin ilk sayfasında ve ilk sütunda bulunan makalelere başmakale denir. Başmakaleler çok defa gazetenin sahibi veya o gazeteyi fikir yönünden temsil eden şahıs tarafından yazılır.

Dergi makaleleri ise, o derginin güttüğü meslek ve gayeye göre karakterleşir.

Makale türü, bütün dünyada, gazete ve dergiciliğin gelişmesinden sonra büyük bir ilerleme kaydetmiştir.

———«o»———

1 — K O N U — Bir makalenin kavranması.

Y U R T V E O R M A N

Bugünkü ormanlarımız, nesillerce yapılan tahribat sonucu yüksek dağlara, sarp yamaçlara, yalçın vâdilere çekilmişlerdir. Ve bu sarp, yalçın yerler, ormanlarımızın son savunma hattıdır.

Ormanlarımız bu hatlarda ölüm dirim savaşındadır. Daha fazla gerilecek bir karış yerleri yoktur. Senelerden beri sürekli olarak gerileyen ormanlarımız, sekiz on yıl içerisinde büyük şiddetiyle geri çekilmiştir. Dillerinden anlayan biz ormancılara şöyle haykırıyorlar :

"Ortaasya'nın bozkırlarından göç eden ataların, benim serin topraklarımı vatan seçtiler. Ben onlara hayat verdim, kuvvet verdim. Benim gölgemdeki topraklar zaferlerin, medeniyetin beşiği oldu. Benim gölgemde bu topraklar dünyanın cenneti oldu. Benim gölgemde Türk milleti yüzyıllarca dünyaya hükmetti. Ataların, ruhlarının ve zaferlerinin enginliğini benden aldılar. Şimdi senin neslinden olduğuna inanamadığım insafsız baltalar, tabiatın âsi kuvvetleriyle el ele verdiler, benim tüketilmem için bütün gayretleriyle çalışıyorlar. Sen hâlâ derin uyku içindesin, kalk. Ben, sarp, yalçın, şu son yerlerimde de tutunamazsam, kendinize başka yurtlar arayacaksınız..."

Bu topraklar otuz milyonun vatanı ise, bu ormanlar da otuz milyonun ormanıdır. Ormancının da hakkı otuz milyonda birdir. Vatan bizimdir, orman da bizim. Vatansız orman, ormansız vatan olamaz.

İlk ağızda orman konusunu, ilkokullarda, bilhassa köy ilkokullarında bütün ayrıntılariyle çocuğun kavrayabileceği şekil-

de ders olarak okutmalıyız. Şehirlerde bu ders ortaokul son sınıflarına kadar devam etmelidir.

Bugün ormansızlaşmanın önüne geçmek için bütün memleket aydınları el ele vermelidir.

Sonuç olarak şunları deyebiliriz : Bugünkü durumda yurdumuzun ormanları ihtiyacımızın çok altındadır. Ve bu miktar da her gün biraz daha azalmaktadır. Bizlere düşen ödev, önce azalmayı önlemek ve onunla beraber çoğalmasına çalışmaktır.

Bu çok önemli dâva içinde, durumun tehlikesini milletçe kavramamız gerekiyor.

Ahmet Künksatan
(Bugünkü Orman Dâvamız)

«o»

II — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Tahribat.

b) Ölüm dirim savaşı - ormansızlaşmanın önüne geçmek - ilk ağızda.

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Ormanlarımız, niçin "yüksek dağlara, sarp yamaçlara, yalçın vâdilere" çekilmişlerdir?

2 — Ormanlarımızın bu hatlarda ölüm - dirim savaşında olmasın

B — Dil ve Anlatım:

1 — "Medeniyetin beşiği" ile "çocuğun beşiği" sözlerinde geçen "beşik" kelimesi aynı anlamda mıdır? Niçin?

2 — "Tabiatın acı kuvvetleri" sözünden anladıklarınızı yazınız.

3 — "İnsafsız baltalar" sözüyle anlatılmak istenen nedir? (Balta insafsız olur mu? Buna göre soruyu cevaplandırmağa çalışınız.)

4 — "Ormanların dili" sözünden ne anlıyorsunuz?

5 — Ormanla ilgili şiir, hikâye ve makaleler bulup sınıfa getiriniz. Bulduğunuz yazıları birleştirip bir ORMAN DOSYASI hazırlayınız. (Tabiat Bilgisi öğretmeninizin yardımını da sağlayınız.)

———«o»———

Serbest okuma :

BALIK KIRGINI

Memleketimiz denizlerinde en çok tutulan balıklar muhaceret yapanlardır. Geçici olarak vasıflandırdığımız bu balıklar, her sene ilkbaharda Marmara'dan kısmen Akdeniz'den - Karadeniz'e, sonbaharda Karadeniz'den Marmara'ya - kısmen Akdeniz'e - muntazaman akın ederler. Balıkların muhacereti doğrudan doğruya suhunet farkı dolayısiyle olur. Balıkların hararet dereceleri umumiyetle yaşadıkları suyun hararetine hemen hemen müsavidir. Bu itibarla sular ısındıkça, serin suların; soğudukça, mutedil suların bulunduğu yerlere sürüler halinde, her cins, bünyesinin müteessir olması bakımından sıra takip ederek giderler. Balıkların Karadeniz'e akışına çıkış, Karadeniz'den Marmara'ya akışına iniş denir.

Geçici balıklar, gerek çıkış ve gerekse iniş esnasında, Boğaz'ın alt ve üst cereyanlarının daima tesiri altındadırlar. Bilhassa inişte cereyanlar muhaceretleri üzerinde mühim rol oynar. Cereyan hakkında kısaca malûmat verelim.

Karadeniz'in boğazlar vasıtasiyle Akdeniz'e dötüğü su saniyede vasatî olarak onbin metre küptür. Bu suyun tuz yoğunluğu takriben binde onsekizdir. Dolayısiyle az tuzludur. Sür'ati de vasatî dört beş kilometredir. Bu cereyan, Karadeniz'e akan yüzlerce ırmak ve birçok büyük nehrin döktüğü sulardan ve Karadeniz'in Akdeniz'e nazaran tebahhuratının az olmasından ileri gelir.

Akdeniz'den Karadeniz'e doğru, üst cereyanın altından giden tersine bir su cereyanı vardır. Bu cereyanın Karadeniz'e götürdüğü su miktarı, Karadeniz'den gelenin üçte biri ve bazan yarısı kadardır. Sür'ati de dipten akmasına rağmen, rüzgârların tesiri ile azalır veya çoğalır. Hararet derecesi + 13

yesinde boğazdan sür'atle geçip Marmara'ya iniş yapmazlar. Kanal sularının mutedil olması, onları boğazda oyalar. Hattâ bir kısım sürüler bütün kış mevsimini boğazda geçirir.

Karadeniz'den Akdeniz'e akan üst su cereyanı yazın normal suhunette olup, kışın ise soğuktur. Bilhassa şubat ortalarından itibaren mart sonuna kadar olan zaman zarfında suhunet derecesi çok düşer; sebep, nehirlerin Karadeniz'e döktüğü karlı sular, gerekse Karedeniz'in sathına yağan karların ve esen soğuk rüzgârların tesiridir. Balıkçılar boğazın sathındaki cereyanın bu devresine KIRGIN AYI derler.

Kırgın ayında sert gündoğrusu veya gündoğrusu poyraz rüzgârları estiği takdirde kanal suları bozulur. Yani balıkların hararet derecesine göre müsavi durumda olan kanal sularına, üst cereyanın gayet soğuk suları karışır. Kanal suyunda vukua gelen suhunet farkı burada yatmakta olan balıklara hemen tesir eder. Kanını, beynini uyuşturur. Sinir sistemlerini harabeder. Bir nevi şok yapar. Sevki tabiîsini kaybeden balıklar kâh deniz yüzünde, kâh sahil boylarında serseriyane dolaşırlar. Karaya düşerler. Böyle bir durumda olan balıklar asla oltaya atlamazlar. Halk, balıkların bu haline "balık karaya vurdu" veya "balığın kulağına kar suyu kaçtı" der. Balıkçılar ise hâdiseye KIRGIN ismini verir.

Balıkların böyle baygın bir halde dolaşmasından istifade eden balıkçılar ve sahil halkı, kepçeler, kakıçlar(bir nevi kanca) hattâ elleriyle balıkları tutmak imkânını bulur. Üç dört saat devam eden gayri tabiî avcılık, işi anlamıyanlar için bereketli telâkki edilir. Halbuki, kırgın isminden de anlaşılacağı veçhile balıkçılık için bir felâkettir. Zira, kırılan balıkların ancak yüzde beş veya onu deniz seviyesine yahut karalara gelir. Kısmı azamı dibe çökerek ölür.

Balıkçılık Mütehassısı
Sıtkı Üner
(Milliyet Gazetesi'nden)
22. Nisan. 1959)

«o»

ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN

1 — Ünitedeki parçaların yardımcı fikirlerini madde madde yazınız.

2 — Her parçanın ana fikrini, parçalardan alacağınız birer cümle ile belirtmeğe çalışınız.

3 — Makalelerden tamamen bilgi vermek için yazılmış olanı hangisidir? Hangisinde bir fikrin müdafaası yapılmaktadır?

4 — Makalelerin giriş, gelişme ve sonuç bölümerinil gösterin.

5 — Fikir yazılarında cümlelerin kısa olması ne gibi faydalar sağlar? Düşünüp söyleyin.

Bu türdeki eserlerden bâzıları :

1 — Türk'ün Kitabı - Dr. Mustafa Hakkı Akansel.
2 — Namık Kemal Ruhu - H. Fethi Gözler.

SOHBET TÜRÜ

Bu ünitede neler öğreneceksiniz?

1 — Sohbet türündeki yazıların özellikleri.
2 — Fıkra, makale ve sohbet türü yazılar arasındaki önemli farklar nelerdir?

1 — **Kitap Sevgisi.**
(Reşat Nuri Güntekin)

2 — **Okuma.**
(Antoine Albalat - Antuvan Albala)
Çev.: Adnan Benk

3 — **Yetişmek Hevesi Olmayınca.**
(Serbest).
(Şevket Rado)

1 — K O N U — Bir sohbet yazısının kavranması.

K İ T A P S E V G İ S İ

En çok kitap okumakla şöhret almış memleketlerde de okuma merak ve zevki, pek çok kimselerde, kendiliğinden doğmuyor, ticaret maksadiyle de olsa onu beslemek için, bizim Çocuk Kitabı Haftamıza benzer türlü çarelere baş vuruluyor.

Paris'te bulunduğum senelerde bunun eğlenceli denebilecek pek çok şekillerine rasladım. Meselâ oturduğum mahalledeki lüks bir kadın berberini hatırlarım. Komşu olarak bir gün bu dükkândan bir davetiye geldi. Dükkânda, yeni basılmış bazı kitapları ve yazarlarını tanıtmak için bir kokteyl veriliyordu. Meslekler arasında bazı acayip yakınlıklar vardır. Nitekim berber dükkânlarının, kültür işinde, öteden beri bizde de az çok bir rolleri görülür. Hele bunların büyükçelerinde sıranızı beklerken elinize bir gazete, bir mizah dergisi yahut resimli bir mağazin tutuştururlar. O güne kadar pek isimlerini de bilmediğimiz bu dergi ve magazinleri karıştırarak resimlerine bakar, karikatürlerine gülümsersiniz; ötelerinden berilerinden yazılar okursunuz; hattâ bunların içindeki meraklı bir hikâyeye tutularak, gözlük kullanmıyorsanız, ayna karşısındaki koltuğunuza da götürürsünüz. Fakat bahsettiğim Paris berberinde tertip, büsbütün başkadır. Dükkânın çok geniş olan bekleme kısmı görünüşte lüks bir okuma salonu, hakikatte bir kitapçı dükkânı idi. Vitrinlerinde en yeni kitaplar teşhir ediliyordu. Sıra bekliyen bayanlar bunları karıştırıyorlar, sonra giderken bir iki tanesini çantalarına atıyorlardı. Kitapların pek de ucuz olmıyan fiyat-

rında belli başlı adamlar da vardı. Ayakta kokteyl için, güzel, küçük sandviçler yiyen davetliler ile yazarlar arasında, yine tesadüfen gibi, tanışmalar oluyor; grup halinde, onlardan her biri için ayrılmış küçük masalara gidiliyor; karşılıklı türlü komplimanlarla dedikaslar yazılıp imzalanıyor ve kasa durmadan işliyordu. Büyük bir canlılık ve neşe ile konuşmalarına rağmen ve yazarlardan bazılarını bu tezgâhtarlık durumundan biraz sıkılıyor gibi gördüm. Fakat belki de bu benim şarklı vehmimden ibaretti.

Dükkân sahibinin o gün kokteyllere ve sandviçlere kaç para sarfettiğini bilmiyorum. Fakat benim bile koltuğumda birkaç bin franklık kitapla sokağa çıkmış olmama göre, hasılat çok iyi olacaktı. Masaların bir kısmını dolduran kitap yığınları, kar yığınları gibi erimişti.

Birçok basımevleri ve başka organizasyonlar, sık sık buna benzer günler ve törenler tertibederler. Bende, hattâ Fransız ve Goncourt (Gonkur) akademileri başta olmak üzere birçok cemiyetlerin senelik şiir, roman v.s. mükâfatlarının biraz da halkı kitap almaya ve okumaya teşvik maksadiyle yapıldıkları şüphesi hâsıl olmuştur.

Bu sonbahar mevsiminin hemen her bir iki haftasına raslıyan mükâfat günlerinde, çarşıların hali görülecek şeydir. Hele Goncourt Mükâfatı günü, akşam üstüne doğru, en sapa mamalle pazarlarında âdeta yaya kaldırımlarına tezgâhlar kurulur. Her yaşta birçok orta halli ve hattâ fakir insanlar, filelerine doldurdukları ucuz zerzevatlar arasına, bir tane de, belinde boyası kurumamış kuşağiyle, o gün mükâfatı kazanan kitaptan bir tanesini sıkıştırırlar.

Reşat Nuri Güntekin

II — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Kokteyl - magazin - kompliman - dedikas - hasılat - organizasyon - akademi - lüks - teşvik - hâsıl olmak.

b) Kokteyl verilmek - teşhir edilmek - kasa durmadan işliyordu - Concourt (Gonkur) Mükâfatı.

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Yazarı ne maksatla berber dükkânına davet ediyorlar? Berber dükkânlarının kültür yayımı işindeki rollerini belirtiniz.

2 — Berber dükkânındaki toplantının tertibi ile nasıl sonuçlandığını anlatınız.

3 — Goncourt Mükâfatı ile diğer edebî mükâfatlar hakkında yazarın düşüncesi nedir?

4 — Bu mükâfatlar halk üzerinde iyi bir etki meydana getiriyor mu? Nasıl?

5 — Kitap okumakla şöhret almış memleketlerde bile okuma merak ve zevkini geliştirmek gayesiyle türlü çarelere baş vurulduğunu öğrenmiş bulunuyoruz. Bu çarelere niçin baş vurulduğunu söyleyiniz ve bu çarelerin neler olabileceği üzerinde etraflıca düşününüz.

B — Dil ve Anlatım:

1 — Parçanın giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini gösteriniz. Ve bu bölümlerde anlatılanları özetleyiniz.

2 — Gazete, dergi, mizah dergisi ve magazin kelimeleri arasındaki anlam ayrılığını belirtiniz.

3 — Parçada geçen "tutulmak" fiilinin anlamı nedir? Kelimeyi çeşitli anlamlarda cümlelerde kullanınız.

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar :

Sohbet fıkraya benzer. Ancak konuları bakımından ondan ayrılır. Sohbetlerin konusu her zaman günlük olaylar olmaz. Çok zaman medenî yaşayışımızdaki orijinal konuları, insanlara ait türlü düşünceleri de ele alabilir.

Sohbetin gerek fıkra ve gerekse makaleden ayrıldığı bir nokta da, üslûbunun bizimle konuşur gibi olması ve daha ziyade şahsî bir görüşü anlatmasıdır. Sohbette konu ile ilgili fıkracıklar bulunduğu gibi cümleleri de kısa ve süssüzdür.

"Kitap Sevgisi" adlı yazıda sohbet türüne ait özelliklerin bulunup bulunmadığını inceleyiniz.

1 — K O N U — OKUMA adlı bir sohbetin kavranması.

O K U M A

Okuma tutkuların en asîlidir. Ekmek nasıl bedeni beslerse, o da öyle ruhu besler. Alphonse Karr (Alfons Kar), okuma için "Tatlı tatlı kendinden geçme" demiştir. Büyük yazarlar ömürlerinin yarısını okumakla geçirmişlerdir. Montesquieu (Monteskiyo) "Çeyrek saatlik bir okumanın gideremediği kederim olmamıştır" der. Bir kitap, her zaman güvenilebilecek bir dosttur. Yas içinde ahbabına, Alphonse Daudet (Alfons Dode), "Güzel kitaplar okuyun" diye yazmıştı.

İyi olarak bilinin bir kitabı okurken isteksizlik duyarsanız kendinizi zorlayın. Sevmediğinizi anlamaya kendinizi alıştırmalısınız ki, anlamamış olduğunuzu sevebilesiniz. Zihnin kendine göre haksızlıkları, taraf tutmaları, içgüdüsel çekinmeleri vardır. On yıl önce çekemediğiniz bir kitabı beğenir, eskiden hayranı olduğunuzu da yavan bulursunuz.

Bir kitabı, okumadan köşeye atıp mahkûm edenler vardır. Onlara benzememeğe çalışalım. Gerçek okuyucular, hoşlarına gitmiyen kitaplardan bile ağırbaşlı bir dille bahsederler. Kendilerini naza çekenler, ancak sahte okuyuculardır. Goethe'nin şu sözünü asla unutmıyalım : "İçinde bir iyi tarafı bulunmıyacak kadar kötü kitap yoktur." Okumadığını söylemek cesaretini gösterecek az insan vardır. Bu gibilere Rousseau'yu (Ruso'yu), Montesquieu'yu, Chateaubriand'ı (Şatobrian'ı) övün, okumamış oldukları için, küçümser bir eda ile cevap verirler.

Plinius'e bakılırsa "yazarları çok okumalı, fakat çok yazar okumamalı" dır. Bu, şu demektir : Yalnız iyi kitapları okuyun." Seneca'nın (Seneka) bu hususta fikri katidir : "Bir sürü yazar ve her neviden eser okumak, kararsızlığa ve maymun iştahlılığa işarettir. Her zaman okuyabileceklerinden istifade edebileceğin birkaç yazar seç ki, onlardan hâtıralar elde edebilesin. Ömrü yolculukla geçenlerin binlerce ev sahipleri olur ama, bir tek dostları bulunmaz. Bir tek yazara bağlanmayı ihmal edip hepsine birden göz gezdireyim diyenin de başına aynı hal gelir.

Şimdi nasıl okumak lâzım geldiğini söyliyelim :

Sayfaları gelişi güzel karıştırıp sonradan ciddiyetle hüküm verenler vardır. Bunları hesaba katmıyalım.

Diğerleri, bütünü hakkında bir fikir edinmek için kitaba önce bir göz atıp sonradan onu yeniden ele alır, bir daha okur, incelerler, usul iyidir. Mamafih ikinci defa okumak mecburiyetinin insanı yıldırmaması için, ağır ağır, üzerinde dura dura ve baştan sona kadar bir defa okumayı tercih ederim, tabiatiyle bu, ikinci bir okumadan kaçınmak mânasına gelmez.

Bir yazarı tanıma yolunda yavaş yavaş ilerlemek son derecede faydalı bir zevktir. Kendi hesabıma, ben ağır okumayı tabiat edindim ve bundan da zarar görmedim. Hiçbir zaman elimde kalemle okumadım. Not olarak alıkonulacak, veya estetik zevkine varılacak yerlerin altını çizmekle yetinirim. Okuma bitince, birkaç gün sonra bile olsa, yazarın ismini taşıyan bir fişin üzerine eserin özetini çıkarır, tenkidci göziyle kendi düşüncemi yazar, incelenecek veya zikredilecek yerleri gösteririm. Bu usul bana iyi görünüyor ve zaten birçok kimselerin bundan başka bir usule müracaat ettikleri yoktur. Asıl olan, işi yarıda bırakmamaktır. Bu eserden edinilecek tesirin iyiliği veya kötülüğü, okumaya ara verip vermemeye bağlıdır. Zannımca ezber öğrenmekten kaçınmalıdır.

Okuma şekli her insanın mizacına göre değişir. Fakat, ne olursa olsun, tekrar okumak her zaman için şarttır. Kabiliyetlerin derecesi tekrar okumakla anlaşılır. Yavan eserleri tekrar

okumayı arzu etmeyin. Bir eserin iyi olup olmadığını mı bilmek istiyorsunuz, birkaç ay sonra tekrar ele alın. Kötüyse, ikinci defa okumaya gelmez. İyi ise, yepyeni bir tadla karşınıza çıkar.

Antoine Albalat
(Antuvan Albala)

Çev.: Adnan Benk

II — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Tutku - asîl - yas - alıkonulmak - mizaç.

a) Taraf tutmak - içgüdüsel çekinmeler - naza çekmek - sahte okuyucular - maymun iştahlılık - göz gezdirmek - gelişi güzel karıştırmak - tabiat edinmek - tenkidci gözle kendi düşüncesini yazmak - zikredilecek yerleri göstermek - yavan eserler.

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Büyük yazarların ekserisi okuma hakkında ne düşünüyorlar?

2 — Birinci paragrafın birinci ve ikinci cümlelerinden anladıklarınızı açıklayınız.

3 — Zamanla zevklerimizin değiştiği kaçıncı paragrafta, hangi cümle ile anlatılmaktadır?

4 — Gerçek okuyucularla, sahte okuyucular arasında ne gibi ayrılıklar vardır? Düşünüp, söyleyin.

9 — Bir eserin iyi olup olmadığı nasıl anlaşılırmış? Yazarın ileri sürdüğü fikri kabul ediyor musunuz? Tartışınız.

B — Dil ve Anlatım:

1 — "Sevmediğinizi anlamaya kendinizi alıştırmalısınız ki, anlamamış olduğunuzu sevebilesiniz." cümlesini açıklamaya çalışınız.

2— İkinci paragrafın son cümlesinde geçen "çekemediğimiz ve yayvan" kelimelerine başka karşılıklar bulunuz.

3 — "Göz" kelimesiyle yapılmış aşağıdaki deyimlerin anlamlarını karşılarına yazınız :

Göz açamamak - göz almak - göz aşinalığı - göz yummamak - göz atmak - göz bağı - göz boncuğu - göz boyamak - gözden düşmek - gözden ırak olmak - gözünün içine bakmak.

4 — Parçada adları geçen yazarlara ait ansiklopedi ve edebiyat kitaplarından bilgiler topiayınız.

———«o»———

Serbest okuma :

YETİŞMEK HEVESİ OLMAYINCA

Bütün büyük adamlar, bütün dikkati çeken ve cemiyette istikrarlı bir mevkie sahibolan kimseler, bir mirasa konmayıp da kendi gayretleriyle zengin olan bütün insanlar, hepsi ve hepsi ulaştıkları mevkileri çalışmalarına, başkalarından çok çalışmalarına borçludurlar, derler. Bu söz doğrudur, fakat unutmamalı ki, çok çalışan, bununla beraber netice alamıyan insanlar da vardır.

Hayatta muvaffak olmak bir günün, bir haftanın, hattâ bir senenin işi değildir. İnsanlar muvaffak olmıya genç yaşlardan itibaren başlarlar. Çocukluğu geçirdikten sonra bazı insanlarda yetişmek, herkesin yaptığı işi onlardan daha başka türlü ve daha iyi yapmak hevesi belirir. "Ben bu işi filân adamdan niçin daha iyi yapmıyayım?"suali bir delikanlının ruhuna yerleştikten sonra o delikanlı parlak bir istikbale doğru yürümiye girişmiş demektir.

Yetişmek! Zaten mânası üstünde! Başkalarına akılca, zekâca, mevki bakımından, paraca, kabiliyet itibariyle ulaşmak demektir. Hızlı gitmek isemiyen bir adam kendisinden daha önde gidene yetişemez. Ama çalışma hayatında hızlı gitmek, tabana kuvvet koşmakla olmaz; bir takım işleri başkalarından daha iyi yapmıya çalışmakla olur. Bunun için de fazla dikkatli olacaksınız; fazla bir şeyler öğrenmeğe gayret edeceksiniz. İşinizi yaparken oluruna bırakmak şöyle dursun, onu olabileceğinden daha yüksek bir seviyeye çıkarmıya gayret edeceksiniz. Bunu yaparken de elbette çok yorulacaksınız.

racak, etrafındakiler yürüyecek, yani daha önde gidenlere onların arasındaki hevesliler yetişeceklerdir.

Hayatta "Beni takdir etmiyorlar!" sözü ekseriya yetişmek hevesini kaybetmiş insanların en çok tekrarladıkları bir sözdür. Hele bizim memlekette fazla çalışıp fazla kabiliyet gösteren bir insanı takdir etmemek hemen hemen ihtimalin dışında bir olaydır. Çünkü her müdürün, her âmirin, her şefin, her patronun yetişmek isteyen insanlara sonsuz ihtiyacı vardır. Ama hem kabiliyet gösterme, hem ileri gitme, hem dalgalar içine kendini koyuver; hem de takdir bekle, mükâfat bekle! İşte bu, yalnız bizim cemiyetimizde değil, hiçbir cemiyette olur işlerden değildir.

Bir kere siz fevkalâde bir gayret sarfederek kendinizi yetiştirmiye çalışınız. İşleri her gün biraz daha iyi yapınız. Sizi takdir etmezlerse ziyanı yok! Yetişmiş olacağınız için size her yerde iş ve itibar vardır.

Şevket Rado

(Hayat - 1959)
Sayı : 27

«o»

ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN

1 — Parçaların ana ve yardımcı fikirlerini bulunuz.

2 — İlk iki parçada ana ve yardımcı fikirler arasındaki benzer tarafları bulmağa çalışınız.

3 — Fıkra, makale ve sohbet türleri arasındaki önemli ayrılıkları maddeler halinde yazınız.

4 — Son parçayı :

a) Kelime ve deyimlerin çeşitliliği,

b) İfadenin akıcılığı,

c) Anlatımın orijinalliği bakımından, ünitenin diğer parçalariyle karşılaştırınız.

5 — Parçalarda ortaya atılan fikirlerin ispatı için ileri sürülen delilleri gösteriniz.

6 — Parçaların sonuç bölümlerini bulunuz ve bu bölümlerdeki fikirlerin giriş bölümlerinde ortaya atılan fikirlerle ilgi kurup kurmadıklarını etraflıca belirtiniz.

Bu türdeki eserlerden bâzıları :

1 — Günlerin Getirdiği - Nurullah Ataç.
2 — Günlerin Götürdüğü - Suut Kemal Yetkin.

ŞİİR TÜRÜ

Bu ünitede neler öğreneceksiniz?

1 — Halk şiirinden :
   a) Koçaklama,
   b) Koşma.
2 — Şiir çeşitleri :
   a) Öğretici şiir. (Didaktik şiir).
   b) Kahramanlık şiirleri.
3 — Redif.

1 — **Koçaklama.**
(Köroğlu)

2 — **Vazife.**
(Ziya Gökalp)

SERBEST OKUMA PARÇALARI :

3 — **Zeybek.**
(Selâhattin Ertürk)
4 — **Sanatçı Atatürk.**
(Oğuz Kâzım Atok)
5 — **Nöbetçi.**
(Vasfi Mahir Kocatürk)
6 — **Sağ El.**
(Cahit Sıtkı Tarancı)
7 — **Vatan Türküsü.**
(Fazıl Hüsnü Dağlarca)
8 — **27 Mayıs.**
(Ahmet Kutsi Tecer)
9 — **Hoşça Görün Öküzü.**
(Pir Sultan Abdal)
10 — **Telgraf Direkleri.**
(Ömer Bedrettin Uşaklı)

1 — K O N U — Koçaklama adlı şiirin kavranması.

K O Ç A K L A M A

Mart dayanır, nâmert kaçar,
Meydan gümbür gümbürlenir!
Şahlar şahı divan açar,
Divan gümbür gümbürlenir!

***

Yiğit kendini öğende,
Oklar menzilin döğende,
Şeşper kalkana değende,
Kalkan gümbür gümbürlenir!

***

Ok atılır kalesinden,
Hak saklasın belâsından,
Köroğlu'nun narasından,
Her yan gümbür gümbürlenir!

Köroğlu

—«o»—

II — A Ç I K L A M A L A R :

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Şiirin birinci kıtasında nelerden bahsedilmektedir? Gerek harb meydanı ve gerekse padişahın divan toplantısının azameti hangi sözlerle anlatılıyor?

2 — Parçada, Köroğlu neleriyle övünüyor? Övünme şiirin sonuna doğru artmaktadır. Bu artışı parça üzerinde göstermeğe çalışın.

3 — Köroğlu'nun övünmesi tek taraflı mıdır? Yani yalnız kendini mi övüyor? Yoksa kendine benzer diğer insanları da kastediyor mu? Düşünüp söyleyin.

4 — Bu mısralarda, övünmeden başka düşmana meydan okuma tavrı da vardır. Bu tavrın anlatıldığı mısraları gösteriniz.

5 — Birinci kıtanın ilk iki mısraı ile son iki mısraı arasındaki mâna ilgisini bulmağa çalışın.

6 — Bu koçaklama kimin ağzından söylenmiştir? Bunu nereden anlıyorsunuz?

B — Dil ve Anlatım:

1 — Kıta'arın sonunda tekrarlanan "gümbür gümbürlenir" sözleri şiire bir savaş havası veriyor mu?.. Nasıl?

2 — Öğende, döğende ve değende sözlerini bugün nasıl söyleriz?

3 — Şiirin kafiyelerini şematik olarak gösteriniz.

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar:

1 — Okuduğunuz bu şiir, Köroğlu'nun bir koçaklamasıdır. Koçaklamalar, bir nevi savaş türküsüdür. Bu türkülerde cenk, kavga tasvirleri yapılır ve kahramanlık duyguları anlatılır. Koçaklamalar, sazla ve konularına uygun hareketli bir beste ile söylenirler.

2 — Bu koçaklama KOŞMA şeklinde yazılmıştır. Halk edebiyatının en tanınan şekli koşmadır. Hece ölçüsünün on birli kalıbiyle söylenir. Dörtlüklerden meydana gelir ve dörtlük adedi (3 - 6) dörtlük arasında değişir. Mısra kümelenişi ve kafiye düzeni çok zaman aşağıdaki şemaya uyar:

————	a	————	c	————	ç
— — — — —	b	————	c	————	ç
————	a	————	c	————	ç
— — — — —	b	— — — — —	b	— — — — —	b

3 — Kafiyeler, genel olarak mısra sonlarında bulunur. Bazan mısra sonlarında anlamı bir olan kelimelerle aynı görevli eklerin de bulunduğu olur. O zaman kafiyeyi onlardan evvelki kelimeler üzerinde aramak lâzım gelir :

Kaç—— ar ——— Aç —— ar : ((a)-R) -ar- lar haber kiplerinden geniş zamanın takısıdır. Bundan ötürü aynı görevdedir.

Meydan gümbür gümbürlenir : (Gümbür gümbürlenir)

Divan „ „ : (Gümbür gümbürlenir)

Tekrarlanan anlamı bir kelimelerdir.

Bu kıtanın kafiyeleri : Kaç —— Aç.
Meydan —— Divan kelimeleri üzerindedir.

İşte burada olduğu gibi kafiyelerden sonra tekrarlanan anlamı bir kelimelerle aynı görevli eklere REDİF denir. Redifler, mısraların sesini çoğaltan birer ses unsurudur.

Manzumede başka redif bulunup bulunmadığını inceleyiniz.

———«o»———

1 — K O N U — Didaktik bir şiirin kavranması.

V A Z İ F E

O günlüme arştan inen bir sestir :
Milletimin vicdanına makestir!
Ben askerim "o" üstümde kumandan,
Baş eğerim her emrine sormadan!

Gözlerimi kaparım!
Vazifemi yaparım!

Hikmetini sormam, ince elemem,
Âmirimdir, ona karşı gelemem!
Haklığına eylemişim kanaat,
Benden ona kayıtsız, şartsız itaat!

Gözlerimi kaparım!
Vazifemi yaparım!

Benim hakkım, menfaatım, arzum yok,
Vazifem var ,başka şeye lüzum yok.
Aklım, gönlüm düşünmezler, duyarlar,
Ondan gelen emirlere uyarlar...

Gözlerimi kaparım!
Vazifemi yaparım!

Ziya Gökalp

(Ziya Gökalp'den Seçme Yazılar'dan - 1942)

———«o»———

II — ESER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ :

Okuduğunuz bu manzume Birinci Cihan Savaşı sırasında yayınlanmıştır. Yıl 1915 tir.

Türk gençleri cepheden cepheye koşmaktadır.

İşte Ziya Gökalp, Türk bağımsızlığı ve hürriyeti için çiftinin başından, okul sıralarından sınır boylarına yetişen; canlarını, mallarını feda eden Türk gencinin, VAZİFE İNANCINI göstermeyi amaç edindiğinden bu manzumeyi yazmıştır.

III — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Arş - makes - hikmet - âmir - itaat.

b) Baş eğmek - ince elemek.

IV — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Ziya Gökalp, birinci bentte vazifeyi nelere benzetiyor? Niçin?

2 — Birinci bendin üçüncü ve dördüncü mısralarından anladıklarınızı yazınız.

3 — "Gözlerimi kaparım, vazifemi yaparım." mısraları, vazifeye verilen önemi anlatmaktadır. Buna göre bu mısraların her bentte niçin tekrarlandığını söyleyiniz.

4 — İkinci bendin fikrini bir cümle ile yazınız.

5 — Şair, niçin benim "hakkım, menfaatım, arzum" yok diyor? İnsanların hakikaten "hakları, menfaatları ve arzuları" yok mudur? Şair böyle demekle neyi anlatmak istemektedir?

B — Dil ve Anlatım:

1 — Manzumenin her bendine, bu bentlerin ana fikrine göre uygun birer başlık koyunuz.

2 — Parçada, vazifenin önemini ve kutsallığını en iyi anlatan bendi gösteriniz. Bu bentteki fikri genişleterek yazılı bir ödev hazırlayınız.

a) Bir bilim veya sanatın prensiplerini öğretmek, herhangi bir konuda bilgi vermek için yazılan şiirlere denir.

b) Milletlerin kahramanlık olaylarını konu olarak alıp işliyen şiirlerdir. Bu çeşit şiirlerin uzun olanlarına "Destan - Epope" denir.

Bugün yazılan kahramanlık şiirleri, daha ziyade, vatan, millet ve tarih sevgisini dile getiren eserlerdir.

Kahramanlık şiirleri, yeni yetişen neslin mânevi yönden kuvvetlenmesini ve asîl heyecanlarla yetişmesini sağlaması bakımından önemlidir.

Okuduğunuz şiirin çeşidini söyleyiniz.

«o»

Serbest okuma parçaları :

ZEYBEK

Coşturuyor içimi erkekçe, tok bir seda;
Zeybeklerin zeybeği haykırıyor ortada : **Hayydaa!**

Nasıl bir nara atış, nasıl bir haykırış bu?
Nasıl vecde yükseliş, nasıl ruha varış bu?

Bunu, bütün varlığım dil olup söylemeli.
Böyle dikilmelidir Mehmetçik'in heykeli!

Kim bu, alnı göklere değecek gibi duran?
Bir gençlik mi ayakta, bir millet mi haykıran?

Alevlenmiş gönüller kükreşir : varol, yaşa!
İçlerde sevgi dolu eğilmeyen bu başa.

Bu duruşla bu zeybek bir devi andırıyor,
Bu akşam tâ yürekten yanıyor, yandırıyor.

Selâhattin Ertürk
(Kükreyiş'den - 1952)

SANATÇI ATATÜRK

Millete seslenişi,
Musikiye benzer bir şeydi.
Sözü şiir, duruşu heykel!
Sanat O'nun O sanatın içindeydi.

Sevdi yaratan insanı,
Yer vermedi kötü işe kötü söze,
Kendi sanat dünyasından,
Ömür kattı ömrümüze.

∴

O yaşadıkça doldu,
Benim de kalbim ruhum.
Gitti duyan duyuran,
En çok buna yanıyorum.

Oğuz Kâzım Atok

(Atatürk - Antolojisi - 1959)

NÖBETÇİ

Dağlarda ateşten bir heykel midir şu beden,
Yabancı mı gönlüne ayrılık, sevgi, keder?
Kızıl bir yangın gibi coşan muharebeden,
Bir kıvılcım sıçradı, sen misin, söyle nefer?

Gözlerinde Tanrı'nın ışıldar sanki nuru,
Alnının bir alevden çelenk olur gururu,
Tuttuğun yol götürür milleti Hakka doğru,
Adın zulüm düşmanı, ünvanın er oğlu er...

Nasıl gökten bir damla su beklerse ekinler,
Bu toprak da süngünden sızan kanla serinler.
Sen yolunu şaşırma, ne derlerse desinler,
Kalbin acırsa düşün : düşmanın kalbi mermer...

Coşkun bir âbit gibi sana bakarken demin,
Gözlerin deldi geçti perdesini ademin.

Sevabı yüz kat olur sana tapsam secdemin,
Ey döktüğü kaniyle yurdu yaşatan asker!

Vasfi Mahir Kocatürk

(Kahramanlık Şiirleri'nden - 1955)

«o»

S A Ğ E L

Sağ elim arslan elim,
Her hali ayrı ayrı,
Dillere destan elim.
Âlemde senden gayrı
Gerçek dayanak mı var?
Yediğim ekmek senden,
Sen ev yıkmaz ev yapar,
Sensin beni ben eden!

***

Sağ elim, arslan elim.
Dost için düşman için,
Her zaman insan elim.
İstemem dert göresin,
Sen dünya mâceramda,
Aşkım, sabrım, kararım,
Gülsem de, ağlasam da,
Ancak seninle varım.

VATAN TÜRKÜSÜ

Dalgalanır bayrak,
Dalgalanır fatihalar bayrakta.
Siz tâ Ortaasya'dan beri
Uyursunuz, uyanırsınız,
Siz düşünürsünüz bu toprakta.

Yaprak yeşilindeyken, su mavisindeyken gücünüz,
Memleket sizden çoğalmakta.
Yükselmemiş midir göğe karşı,
Kelime-i şahadetler yer yer,
Bütün soluğunuz bu toprakta.

Sizin aldığınız rüzgâr, sizin verdiğiniz sessizlik
Kırmızıda, akta.
Çalışmanızın
Ölümsüzlüğünüzün kımıldanışı
Buğday buğday, bu toprakta.

Allah bir nefes gibi yakın
Gökyüzü bir nefes kadar uzakta.
Gidecektir kâinatın son zerresinecek
Hürriyetiniz bu toprakta.

Gidecektir kuvvetli soyunuzla, sonsuz nesillerden,
Şerefle, faziletle, hakta;
Hizmetiniz
Varlığınız
Can can aksederek bu toprakta.

Adınız tek,
Adınız bir milletle ayakta.
Kimi vatan der
Kimi Mehmetçik,
Yaşamamız bu toprakta.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

———«o»———

27 MAYIS

Bazı gün havayı kaplar bulutlar,
Alçalır, alçalır sema, çatlarsın.
Ya yağsın bir yağmur diye umutlar,
Ya rüzgâr dağıtsın diye patlarsın.

∴

Ömrümüz işte o bulutlu gündü,
Gündüzün üzüntü, gece üzüntü,
Yatağa girersin, o zalim örtü,
Uyanır, gündüz de onu sırtlarsın.

∴

Nihayet hürriyet ışığı vurdu,
Kara bulutların akını durdu,
İnsan haklarının ardında ordu,
Artık nefes alır ve rahatlarsın.

∴

Bu sabah, milletim, neşeyle uyan,
Bir gerçek olmuştur geceki rüyan,
Ey şimdi sevinçten gülen, ağlıyan,
Unutma! Bugünü her yıl kutlarsın.

Ahmet Kutsi Tecer
(Varlık - 1960. Sayı : 528)

———«o»———

Öküzün damını alçacık yapın,
Yaş koman, altına kuruluk serpin,
Koşumdan koşuma gözlerin öpün,
İreçperler hoşça görün öküzü.

***

Pîr Sultan'ım der ki : kaynar coşunca,
Tekne hamur kalmaz ekmek pişince,
Âdem ata ök (ü) zün çifte koşunca,
İreçperler hoşça görün öküzü.

Pîr Sultan Abdal

———«o»———

TELGRAF DİREKLERİ

Çürük iskeletleri yeşil ormanlar özler,
Gönüllerin derdini duyarlar canlarında,
Sılayı görür sanki gurbetle dolu gözler;
Mehtapta ışıldayan beyaz fincanlarından.
Tellerinde kanatlar,
Tepeler, dağlar atlar;
Bir gizli dertle çatlar
Telgraf direkleri.
Topraklarda uyuyan bir ceset oyar gibi
Soluk endamlarını küçük, aç kurtlar deler.
Kestirme yoldan giden garip yolcular gibi
Gurbete gider sanki bu kurumuş gövdeler.
Fırtınadan ürperir,
Yolcuya yol gösterir;
Tirene selâm verir
Telgraf direkleri.

Ömer Bedrettin Uşaklı

———«o»———

ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN

1 — Ünitedeki her şiirin:

a) Ölçülerini, b) Kafiye ve rediflerini, c) Mısra, beyit ve kıta sayılarını, ç) Konularını, d) Ana-duygularını (TEMA) bulunuz.

2 — Şiirlerden birini, kelimelerini değiştirmeden nesre çeviriniz. Elde edilen bu nesir yazı ile, nesre çevrilmeden evvelki şiir arasında, benziyen, benzemiyen noktaları açıklamıya çalışınız.

3 — Şiirleri çeşitlerine göre ayırınız.

4 — Şiirlerdeki sıfatları, benzetmeleri bulunuz.

5 — Bu şiirlerden en çok hangisi hoşunuza gitti? Niçin? Hoşunuza giden şiiri ezberleyiniz.

6 — Halk şairlerinin şiirleri ile diğer şiirler arasında :

a) Konu, b) Fikir ve duyguları ifade ediş, c) Sadelik ve samimiyet bakımından ayrılıklar görüyor musunuz? Belirtmeğe çalışınız.

7 — Bugünkü şairler, vezin (ölçü), kafiye yönünden bağımsız hareket etmektedirler. Bugün şiir yazan birçok şairlerimiz, aruz veya hece diye bir ölçü kullanmıyor, dış ahengi sağlıyan bu araçlara pek önem vermiyorlar. Onlar, daha ziyade iç ahenk üzerinde duruyorlar.

Onlarca kafiye de önemli değildir. Bunun yerine söyleyişteki güzellik esastır.

Ünitede, bu tip şiirlere misal gösteriniz.

Bu türdeki eserlerden bâzıları :

ŞİİR KİTAPLARI :

1 — Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor - Arif Nihat Asya.
2 — Adamın Biri - Cahit Külebi.
3 — Sabahleyin - Osman Atillâ.
4 — Vatan Çocuk Şiirleri - İ.HakkıTalas.
5 — Edirne'den Kars'a Kadar - Uluğ Turanlıoğlu.

ANTOLOJİLER :

1 — Güldeste - Seçilmiş Şiirler. P. K. 71 - Ankara.
2 — Seçme Bayrak Şiirleri - Uluğ Turanlıoğlu.

ATASÖZLERİ ve VECİZELER

Bu ünitede neler öğreneceksiniz?

1 — Atasözü ve vecizenin tarifleri.
2 — Bu sözlerin özellikleri.

1 — Türk Atasözleri.
2 — Yabancı Atasözleri.
3 — Vecizeler.
4 — Vecize ve Atasözleriyle Tartışma (Serbest).

1 — K O N U — Atasözleri ve vecizelerin kavranması.

ATASÖZLERİ VE VECİZELER

1 — Dilsiz de olsa kâmil belli olur.
2 — Tecrübe dilsiz hocadır.
3 — Emek olmazsa yemek olmaz.
Türk atasözleri

4 — Eldeki serçe damdaki tavuktan iyidir.
Alman atasözü

5 — Düşene gülen acıyandan çoktur.
Namık Kemal

6 — Şans ancak liyakatın arkası sıra yürür.
Moltke

7 — Güzellik kaybolur, fazilet devam eder.
Goethe

8 — İnsanın kendi kendini fethetmesi zaferlerin en büyüğüdür.
Eflâtun

9 — Bir insanın bahtından ziyade namus ve doğruluğuna bel bağlamalıdır.
Solon

10 — Ben bilmediğimi bildiğim için diğer insanlardan akıllıyım.
Sokrates

———«o»———

II — A Ç I K L A M A L A R :

A — S ö z l ü k Ç a l ı ş m a l a r ı :

(Bilmediğiniz kelime ve deyimlerin anlamlarını sözlüklerden bulup defterinize yazınız.)

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Tecrübeli ve ahlâk sahibi olan bir adamın dilsiz de olsa kâmil olduğu nasıl anlaşılır?

2 — Tecrübe nasıl dilsiz hoca olabilir? Bir misalle açıklamıya çalışın.

3 — Emek olmazsa hakikaten yemek olmaz mı? Nasıl?

4 — Alman atasözü neyi anlatmak istiyor? Bu fikre siz de katılır mısınız? Niçin?

5 — Beşinci sözün anlatmak istediği fikri, hayattan alacağınız misallerle açıklamaya çalışınız.

6 — Moltke, şansı niçin ikinci plâna bırakıyor? Siz de bu fikirde misiniz?

7 — Güzelliğin kaybolmasından ne anlıyorsunuz? Faziletin devam etmesi sözünü açıklayın.

8 — İnsan kendi kendini nasıl fethedebilir? İradesine hâkim olarak, daima iyi şeyler yapmayı alışkanlık haline getirenler kendi kendilerini fethetmiş sayılırlar mı? Misalleri çoğaltarak fikri geliştirin.

9 — Solon'un sözündeki hakikat payı her toplum için aynı mıdır? Tartışınız.

10 — Sokrates'in fikrine siz de katılır mısınız? Niçin?

B — Dil ve Anlatım:

1 — Bu sözlerden kelime çıkarmak veya ilâve etmek mümkün müdür? Niçin?

2 — Bu sözlere (duru söz - yalın söz) diyebilir misiniz? Niçin?

3 — 4. ve 5. sözlerde mecaz anlamda kullanılmış olan kelimeleri gösterin ve kelimelerin mecaz anlamlarını söyleyin.

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar:

1 — Kimin tarafından söylendiği belli olmıyan, bu bakımdan toplu-

Serbest okuma :

VECİZE VE ATASÖZLERİYLE TARTIŞMA

DOSTLUK İYİ BİR ŞEY MİDİR?

EVET

1 — Dostluk : iki vücutta yaşıyan bir ruh, iki ruhta yaşıyan bir vücuttur **ARİSTO**

2 — Dostumla beraber olduğum zaman yalnız değilim. O dakikadan itibaren de iki kişi değiliz. **FİSAGOR**

3 — Bir büyük adamın dostluğu Tanrı'nın en büyük lûtfudur. **VOLTAİRE**

4 — Hakikî dostlukta, yaradılışları bayağı olanların tadamıyacakları bir lezzet vardır. **LA BRUYÊRE**

5 — Dostlar öyle bir ailedir ki, insan o ailenin fertlerini bizzat kendi seçer. **ALPHONSE KARR**

HAYIR

1 — İnsanların dostluk adını verdikleri şey bir ortaklık, menfaatların karşılıklı korunması, bir alış verişten ibarettir. Öyle bir alış veriş ki; devam etmesi ondan kârlı çıkmamıza bağlıdır. **La Rochefeucauld - La Roşfukol -**

2 — Üç türlü dostumuz vardır : Kendileri ile pek alâkadar olmadıklarımız, hoşumuza gitmiyenler ve nefret ettiklerimiz. **CHAMFORT (Şanfor)**

3 — İnsanın dostu yoktur. Saadetine ortak olmak istiyenler vardır. **NAPOLEON**

4 — İnsanı hiç kimse dostları kadar aldatamaz. **MERCEREAU (Mersere)**

5 — En çok kiminle dostluk ettiğini söyle, sana en çok kimden nefret ettiğini haber vereyim. **CLEMET VAUTEL (Kleman Votel)**

6 — Dostun attığı taş, baş yarmaz. **TÜRK ATASÖZÜ**

6 — Dostluk : Fırtınalı havada içi dışına çıkmış şemsiye gibidir. **ALİ BEY**

«o»

ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN

1 — Gençlik, san'at, seyahat ve terbiye konularında söylenmiş atasözleri bulup sınıfa getirin.

2 — Siz de, atasözü ve vecizelerle "İnsanlara acımalı mıyız?" konusunda bir tartışma hazırlayınız.

3 — "Dostluk" hakkında söylenmiş atasözü ve vecizeler bularak tartışmayı kuvvetlendiriniz.

4 — Atasözleriyle vecizelerin benziyen ve benzemiyen taraflarını maddeler halinde yazınız.

Bu türdeki eserlerden bâzıları :

1 — Atalar Sözü - Osman Peremeci : 1940.
2 — Ataların Dilinden - Hasan Çekli - Mehmet Dobada : 1945.
3 — Türk Atasözleri - Mustafa Nihat Özön : 1956.
4 — Tiryaki Sözleri - Cenap Şahabettin.

TİYATRO TÜRÜ

Bu ünitede neler öğreneceksiniz?

1 — Tiyatro eseri neye denir?
2 — Tiyatro çeşitleri :
    a) Trajedi.
    b) Komedi.
    c) Dram.
3 — Tiyatro eserinde plân.

1 — **Çok Bilen Çok Yanılır'dan.**
(Recaizade Ekrem)

2 — **Köşebaşı'ndan.**
(Ahmet Kutsi Tecer)

3 — **Çoban'dan. (Serbest)**
(Behçet Kemal Çağlar)

1 — K O N U — Bir Piyes parçasının kavranması.

ÇOK BİLEN ÇOK YANILIR'DAN

(Olay, eski devirlerde geçer. Sahne, Musul Mahkemesi'nin bir odasını gösterir. Azmi Efendi, minderin köşesinde oturmuş, gözünde gözlük, dizinin üzerindeki gayet büyük bir kitabı okumakla meşguldür. Önünde bir çekmece vardır. Bu çekmecenin üzerinde bir yazı takımı bulunmaktadır. Ayrıca enfiye kutusu, mendil gibi şeyler de göze çarpmaktadır.)

BİRİNCİ PERDE

Birinci meclis

AZMİ EFENDİ — (Önündeki kitabın yapraklarını durmadan hızlı hızlı çevirerek :) Canım, geçende gözüme ilişti idi... Şimdi bir türlü bulamıyorum. Adamlar gelirse... Ben daha meseleye bakamadım. Ya ya efendim, fihrist de fihrist değil ki. Ne ararsan bulunmuyor. Ayıp olacak. Geçen gün de gene yanlış hükmettim, gitti; zavallı adam ağlaya ağlaya gitti. (Durmadan kitabı karıştırır) Zihnimde bir değil, bin şey var. Dâva edecekmiş, varsın etsin. Sersem! Sanki ben sebep olmuşum, bir soysuzu İlyas Paşazade'dir diye kendine damat etmişim. Utanmadan şu söylediği söze bak! (Kitabı kapayarak hiddetle:) Kendi utansın! Aldanmıyaydı. (Bu aralık, mahkeme mübaşiri içeri girer.)

AZMİ EFENDİ — Hangileri?

MÜBAŞİR — Şu ev meselesi; hani ya...

AZMİ EFENDİ — Daha meseleyi iyice düşünmedim. Söyle yarın gelsinler?

MÜBAŞİR — Peki efendim. (Mübaşir gider.)

AZMİ EFENDİ — (Kendi kendine) Güç efendim, güç. Bu hizmet çok güç. İstifa edeceğim, lâkin "Azmi beceremedi" derler diye korkuyorum. Pek güç. Çekilecek dert değil. Günde bin dâva. Hepsi de karmakarışık. Kitapta da bir şey arasan bulamazsın. (Tekrar kitabı açarak karıştırır) Şaşılacak şey! Yok, vesselâm! Benim neme gerek! İstediği kadar dâva etsin. Benim ne İlyas Paşa ile alıp vereceğim var, ne de kendisiyle. Ne oğlunu bilirim, ne de... (Kitabın sayfasına dikkatle bakar.) Acayip! Ben, bu meseleyi de bütün bütün ters bellemişim. Yahut unutmuşum. (Mübaşir tekrar girer.)

Üçüncü meclis

Azmi Efendi — Mübaşir

AZMİ EFENDİ — (Mübaşirin içeri girdiğine canı sıkıldığını anlatır bir çehre ile:) Gene ne var, ağa?

MÜBAŞİR — Hayırlar efendim.

AZMİ EFENDİ — Gene mi bir belâ?

MÜBAŞİR — Bizim kapıcı Ali Baba gelmiş, huzura çıkmak istiyor.

AZMİ EFENDİ — Ne dâvası varmış?

MÜBAŞİR — Dâva için değil galiba. Sordum. "Bir dâvam filân yok, sadece hâkim efendiyi göreceğim, bir ifadem var" diyor.

AZMİ EFENDİ — (Kendi kendine) Acaba nedir? (Mübaşire:) Gelsin bakalım! (Mübaşir gider. Azmi Efendi, kendi kendine:) Hiç de rahat vermiyorlar. Olmıyacak, kitabı akşam eve götürüp de inceden inceye bakmalı. Bugün içimde de bir sıkıntı var, Allah hayırlar versin! (Kitabı kapayıp minderin üzerine koyduktan sonra bir enfiye çeker.) Apşuh! Oh! Hay

Allah, genzime... Apşuh! Genzime... Apşuh! (Bu aralık, içeri ihtiyar kapıcı Ali Baba girer.)

Dördüncü Meclis

Azmi Efendi — Ali Baba — Mübaşir

AZMİ EFENDİ — (Aksırmaya devamla:) Elhamdülillâh! Apşuh! Çok şükür! Ne var Ali Baba? Apşuh, apşuh!

ALİ BABA — (Azmi Efendi'nin eteğine vararak:) Çok yaşayın efendim! Darılmayın, bir ifadem var, söyleyip gideceğim.

AZMİ EFENDİ — Apşuh! Nedir söyliyecek? Apşuh! Oh! Apşuh! (Mendili alıp burnunu siler.) Of, hiç böyle olduğu yoktu. (Ali Baba'ya:) Söyliyeceğin nedir? Apşuh!

ALİ BABA — Allah çoluk çocuğunuzu size, sizi de onlara bağışlasın! Rica edeceğim şey şu ki...

AZMİ EFENDİ — (Sözünü keserek:) Hele şimdi rica mica sırası değil. Benim de bir işim var. Önce ben işimi bitireyim de...

ALİ BABA — İki lâkırdı; ziyade değil. Başınızı ağrıtacak kadar söylemiyeceğim, efendim.

AZMİ EFENDİ — (Kendi kendine:) Hay Allah cezasını versin! (Ali Baba'ya:) Söyle, bari çabuk söyle!

ALİ BABA — Efendim, malûm ya! Gündüzleri mahkemenin iki kapısı birden açık durmak eskiden beri âdet olmuş, öyle gider durur. Lâkin kapıların ikisi birden açık durunca soğuk havalarda, bahusus ki kış, zehir gibi...

AZMİ EFENDİ — Uzattan ya. Bitirindi, bitir!

ALİ BABA — (Devam eder:) Esen rüzgâr içeriye fena vuruyor. Ben de iskemle ile kapının dibinde oturdukça, fena üşüyorum.

lâkin şimdi ihtiyar oldum. Biri gelip de üzerime doğru üflese o saat soğuk alıyorum, hasta oluyorum efendim.

AZMİ EFENDİ — Ali Baba, rica ederim sonra söyle. Şimdi benim acele işim var; o bitsin de akşama kadar izin, hiç bitirme söyle.

ALİ BABA — Size nasihat vermek haddim değil amma...

AZMİ EFENDİ — Öyle ise buyur dışarıya. Apşuh! Sen de, apşuh! (Ali Baba çıkar.)

Recaizade Ekrem
(Çok Bilen Çok Yanılır'dan)

«o»

II — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Fihrist - vesselâm - bahusus - lâhavle.
b) İstifa etmek - ifadesi olmak - nasihat vermek.

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Birinci mecliste Azmi Efendi'nin asıl meşgul olduğu mesele hangisidir? Niçin?

2 — İkinci mecliste, Azmi Efendi ile mübaşirin konuşmalarını tekrarlayınız.

3 — Azmi Efendi, gelenlerin işine niçin bakmıyor?

4 — Azmi Efendi'nin istifa etmemesinin sebebi ne imiş?

5 — Ali Baba, Azmi Efendi'nin huzuruna niçin çıkıyor? Azmi Efendi onun derdini sonuna kadar dinliyor mu? Niçin?

B — Dil ve Anlatım:

1 — Azmi Efendi ile Ali Baba'nın karakterlerini birkaç cümle ile belirtiniz.

2 — Piyeste bizi güldüren söz ve hareketleri gösteriniz.

3 — Şahısların konuşmaları, "konuşma özelliklerine" uyuyor mu?

4 — Parçada, yarım kalmış cümleler var. Bu cümlelerin niçin böyle yarım bırakıldığını söylemeğe çalışınız.

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar :

1 — Hayat olaylarını sahnede canlandırmak maksadiyle yazılmış eserlere TİYATRO ESERİ veya sadece PİYES denir.

2 — Eskiden belli kurallara göre ve manzum olarak yazılan acıklı sahne eserlerine TRAJEDİ denirdi. Trajedilerde, insanların korku ve merak duygularının harekete getirilmesi ön plânda tutulur, ancak ölüm olayları sahnede gösterilmezdi.

3 — Sonu acıklı olmıyan ve en çok kişilerin veya toplumun kusurlarını ve gülünç hallerini ortaya koyan tiyatro eseri veya oyununa KOMEDİ denir.

4 — Dram, komedi ile trajedinin birleştirilmesinden doğmuştur. Acıklı ve neşeli olaylar bir arada bulunur.

5 — Tiyatro eserleri de, roman ve hikâyelerde uygulanan bir plâna göre yazılır :

a) Kişilerin tanıtıldığı, olaya giriş yapıldığı bölüm : SERİM.

b) Olayın merak verici bir hal aldığı bölüm : DÜĞÜM.

c) Olayın bir sonuca bağlandığı bölüm : SONUÇ - (ÇÖZÜM).

6 — Piyesin plânını çıkarınız.

7 — Okuduğunuz piyesin çeşidini söyleyiniz.

———«o»———

1 — K O N U — Bir tiyatro eserinin kavranması.

K Ö Ş E B A Ş I

(Piyes bütüniyle br mahallenin sokağında geçmekte ve mahallenin 24 saatlik hayatı, insanları anlatılmaktadır.
Bu oyunda mahalle kahvesi önemli bir yer tutar.)

B İ R İ N C İ P E R D E

— Öğleden evvel —

Gazeteci — Yazıyor! Kocasını vuran kadını yazıyor!

BEYAĞABEY — (Seslenir) Gazeteci!

GAZETECİ — (Gelirken) Tanin, Tasvir, Vakit, Cumhuriyet...

BEYAĞABEY — (Parayı verirken) Ver bir Cumhuriyet... (Gazeteci gider. Beyağabey gazeteyi karıştırır.)

KAHVECİ — Dünya nasıl, dünya? (Sigarasının dumanını savurur.)

BEYAĞABEY — İngiliz'lerle anlaşma yapıldı; Fransız'larla da konuşuluyor: lâkin doğru dürüst hiçbir şey yok yazılan...

KAHVECİNİN ÇIRAĞI — (Kahveleri getirir) Beyabey, hoş geldin!

BEYAĞABEY — Hoş bulduk, Nuri. (Gazeteyi işaret ederek) İlk sayfada kocaman harflerle cinayet... Gazetelerin de tadı tuzu kalmadı...

K. ÇIRAĞI — Havadis bizim mahallede ! Macit Bey...

BEYAĞABEY — (Gazeteyi bırakır) Eee?..

K. ÇIRAĞI — Sizlere ömür!

BEYAĞABEY — Etme yahu?

KAHVECİ — Kalender adamdı... Allah rahmet eylesin!

BEYAĞABEY — Çok ağır diyorlardı...

KAHVECİ — İnme indi adamcağıza...

K. ÇIRAĞI — Birdenbire çöktü...

BEYAĞABEY — Kadın çökertti onu : vır, vır, vır...

KAHVECİ — Yok Beyabey, yaş yetmiş, iş bitmiş... Kaç senedir onlar karı koca. Hem, rahmetlik, öyle senin dediğin vır vırla çökecek adam değildi. İhtiyarladı..

BEYAĞABEY — Canım, damla damla su bile kayayı oyar. Sen bakma onun son hastalığına... Kadın çökertti onu. Vah vah! Allah rahmet eylesin. Ne iyi adamdı!

KAHVECİ — "Reis!" diye çağırırdı beni... "Reis!" Ben de ona bizim esnaf diliyle patron derdim. Macit Bey gitti, bizim reislik de gitti. Mahallenin tadı tuzu kalmadı... Eh, bu kadarmış onun da kısmeti.

K. ÇIRAĞI — Bakkala çok borcu varmış...

BEYAĞABEY — Ayıp değil!

KAHVECİ — Kaşısın şimdi kel kafasını bakkal!

BEYAĞABEY — Canım, bakkaldan ne istersin?

KAHVECİ — Beyabey, sen bilmezsin. Ben bu kahveyi açtım açalı şurda dükkân komşuluğu ederiz. Sen mahallelisin, hepsini bilirsin Beyabey! Kimseye bir zararımız yok. Var mı Beyabey? Nuri! Sen söyle be! Var mı kimsenin bir şikâyeti?

K. ÇIRAĞI — Ne şikâyeti olacak?

KAHVECİ — Ah! Yürekte dert olmasa içer mi insan bu zıkkımı? Tulumbayı yasak ettiler, verdik biz de kendimizi rakıya... Bu bakkal bizim komşu olacak... Esnaflıkta böyle racon olmaz. Mazbata ile belediyeye şikâyet etti mahalleli. (Elini açar, kâğıttan okur gibi yapar) "İstanbul'da, Rüstempaşa'da, Mescitönü mevkiinde, Köşebaşı'nda; atîk 25, cedit 56 numaralı kahveci dükkânı Rüstempaşa mescidi şerifi ile karşı

Mahalleli diye bakkal yapmış bir mazbata. Veresiye ile alış veriş eden okuması yazması yok ihtiyar kadınlar, çoluk çocuk, borç defterine mühür basıyoruz diye bastırmış mührü, bastırmış parmağı... Mazbatanın altını doldurmuş şikâyetçi ile... Öyle hınzır, domuzun biri o bakkal!

BEYAĞABEY — Bakkalı da bilirim, seni de. Hem sıkı fıkı konuşursun herifle, hem atar tutarsın...

KAHVECİ — Yok, Beyabey, benim arkadan lâfım yok. Tulumbanın başına! Yalansa canım çıksın. Ben yüzüne karşı da söylerim. Değil mi, Nuri?

K. ÇIRAĞI — Ya onun için verilen mazbata? Eksik tartıyor; sabunları, tuzu ıslatıyor; sodaya kireç, gaza su, pirince taş karıştırıyor... Daha böyle tam on yedi kalem şikâyet... Unuttun mu usta?

BEYAĞABEY — Şimdi ona da sorsan, mahalleyi sen kışkırttın der sana... Canım, bırakın böyle boş şeyleri. Güzel güzel geçinin...

KAHVECİ — Yok Beyabey! Bizim geçinmemizde bir ziyan yok. Güzel güzel geçiniyoruz. Kavgalı falan değiliz. Ama vallahi Beyabey, âzasın sen, bilmez misin? Ben mazbata falan... öyle şey yapacak adam mıyım? Mahalleli ağız birliği etmiş, bakkaldan şikâyet için bir mazbata yapmışlar. Geldiler bana. Sen de imza et diye asıldılar, asıldılar Beyabey! Ben de hatır için... Sen olsan kırar mısın müşteriyi...

Ahmet Kutsi Tecer
(Köşebaşı'ndan - 1947)

———«o»———

II — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Kalender - patron - mazbata - atîk - cedit - müskirat - istimal.

b) Tadı tuzu kalmamak - inme inmek - esnaf dili - kel kafasını kaşımak - sıkı fıkı konuşmak - atıp tutmak - ağız birliği etmek - yapıp çatmak.

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Parçada ismi geçen gazeteler içinde bugün çıkmıyanlar hangileridir? Yazar, o gazetelerden niçin bahsetmiş olabilir?

2 — Söz konusu, Macit Bey'in ölümüne nasıl geçiyor? Bu geçiş başarılı olmuş mudur? Nasıl?

3 — Yapılan konuşmaya göre Macit Bey'in ölümüne sebep ne imiş? İleri sürülen delillere göre bu sebeplerden hangisini daha akla yakın buluyorsunuz?

4 — Bu ölüm haberinin Beyağabey ile kahveci üzerindeki tesirini belirtiniz.

5 — Kahveciyi şikâyet eden kimdir? Niçin şikâyet ediyor? Kahveciye göre bu şikâyeti tertipliyen kimmiş? Şikâyet nasıl tertiplenmiş?

6 — Bakkal için verilen mazbatada şikâyet konusu nelermiş? Bu mazbatanın düzenlenmesinde kahvecinin bir rolü var mıdır? Nasıl?

7 — Parçadaki şahısların karakterlerini açıklayınız.

8 — Parçada bazı şahısları görmüyor, fakat onların karakterleri hakkında fikirler elde edebiliyoruz. Bu şahısların karakterlerini belirtiniz.

9 — Yazar, bir mahallenin ne gibi ortak nitelikleri üzerinde durmuştur?

B — Dil ve Anlatım:

1 — Gerek kahveci ve gerekse çırağı "Beyağabey" kelimesini niçin "Beyabey" diye söylemektedirler?

2 — "İnme indi" sözünü başka bir sözle karşılayınız.

3 — "Canım, damla damla su bile kayayı oyar." cümlesini açıklayınız.

4 — "Kel kafasını kaşımak" deyiminin parçadaki anlamını söyleyiniz.

5 — (... kahvehanede ise müskirat istimal edildiği cihetle...) cümlesini kendi kelimelerinizle tekrar yazınız.

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar :

Tiyatro; bize Avrupa'dan gelmiş bir edebî türdür. Eskiden Karagöz, Ortaoyunu, Meddah gibi eğlencelerimiz halkın tiyatro ihtiyacını aşağı yukarı karşılardı. Fakat bu eğlencelerle bugünkü tiyatro arasında - Tür bakımından - hiçbir ilgi yoktur.

Piyeslerde dikkat edilecek noktalardan bazıları şunlardır :

a) Konuşmalar konu dışına taşmamalıdır.

b) Konuşmalar, konuşan şahısların meslek ve öğrenim durumlariyle ilgili bulunmalı ve şahısların özelliklerine uygun olmalıdır.

c) Şahıslar imkân nisbetinde eşit olarak konuşturulmalıdır.

ç) Olaylar, gerçekmiş hissini vermeli; şahısların hareketleri doğal (tabiî) olmalıdır.

Serbest okuma :

ÇOBAN

— Birinci perdeden —

KIZ

dur işareti yaparak:)
Söz vermemiş miydin daha ilk günden :
(Arkasından atılmaya gelen çobana
Ne olsa gelmek yok izim üstünden!
(Bu sırada öteki köşeden yorgun argın üç ihtiyar girerler. Kutlu kayaya gelen kafilenin öncüleridir.)

ÇOBAN

Saygımı tekrarlarım yurdun büyüklerine.

Birinci ihtiyar

Böyle dimdik durupta selâm vereceğine,
Sesin kısılsa başın önüne düşseydi ya.

İkinci ihtiyar

Siz dağ başlarında görürken böyle rüya,
Yurda çöken kâbustan haberin yok mu senin?

Üçüncü ihtiyar

Düşünmezdim Türk olan genç olan bir kimsenin,
Bu kadar yurtluk yüzle karşılık attığını!

İkinci ihtiyar

Git bizi görmemiş ol.

Üçüncü ihtiyar

Geri al selâmını!

ÇOBAN

Bir yüze güler de Türk, eğer gülmezse o yüz
Sonra iskeletinde dişlerini görürüz.
Kimdir muhtaç olmıyan genç Türk'ün selâmına?
Dua edin büyüklük ihtiyarlık namına!
Yoksa...

İkinci ihtiyar

Ne olacaktı ki!..

Üçüncü ihtiyar

Sen mutlaka delisin...

Birinci ihtiyar

Gidip yiğitliğini orda göstermelisin!

ÇOBAN

Ne var, sanki yasak mı adını söylemesi!
Söyle bana, orası dediğin yer neresi?

Birinci ihtiyar

Bak, böyle konuşursan sana kanım ısınır.

ÇOBAN

Neresi söyle baba, neresi söyle!

Birinci ihtiyar

Sınır!

Üçüncü ihtiyar

Altı ay oldu düşman yurdumuzu saralı,
Senin yaşındakiler ya ölü ya yaralı.

Birinci ihtiyar

Siz burada geyik gibi inerken, tırmanırken
Birer arslan kesildi vatanını her seven!

ÇOBAN

Bu töhmetin altında bir Türk nasıl yaşasın?
İnanın, haberim yok benim olan bitenden.
Sürümün başındayım altı aydır dağda ben.
Duyduğum en büyük zevk vatan uğrunda savaş!
Tez söyleyin sınırda bana fırsat kaldı mı?
Sizin bir tek heceniz bana bir dev adımı!..
Baba, ne oldu, ne var? Geçmesin zaman söyle!
Üçünüz heykel gibi durmayın dilsiz böyle.
Söyletmeyi bilirim taş kesilmiş olsanız!
Bilmem ki bıçakla mı açılır bu üç ağız...
Unuttum saygımı da... yalvarırım babalar,
Bana anlatın ne var; bana anlatın ne var?
Hadi!

İkinci ihtiyar

(Konuşur)

Ah her şey bitti evlât esir olmamız yakın.

ÇOBAN

Sus! Bu sözü yumrukla boğazına tıkarım.
Herkes ölse biz varız. Herkes ölse ben varım!

Birinci ihtiyar

Dinle yavrum kendini toplada, dinle beni...
Bilirsin ataların başlarından geçeni :
Asya'nın ortasından deniz kıyılarına,
Türk kolları üç yoldan başlamıştı akına.
Bir akın ki : Tabiat önünde gelmiş dize.
Bu kollardan biri de çevrildi Akdeniz'e!
Gele gele geldi tam bu kayanın dibine,
Yine akşam yakındı tam bu zamandı yine.

Üçüncü ihtiyar

Daha geç daha fazla karanlıktı muhakkak,
Sanki yer yok muydu ki?

ÇOBAN

Neye?

Üçüncü ihtiyar

(Devamla)

Şehir kuracak.

Bu açık yerden başka.. demek ki görmemiş de...

Birinci ihtiyar

O gün bu gündür işte; burdaki insanların,
Aklının almadığı ve bütün bu diyarın,
Eşini görmediği bir şehir yapmışız biz!
Tek başına bir şehir... Güzel küçük ve eşsiz!

İkinci ihtiyar

Bu şehrin zenginliği darbı mesel olunca,
Düşmanlarda kıskançlık son haddini bulunca,
Birleşip toplandılar yurdumuzu sardılar.

Behçet Kemal Çağlar
(Çoban'dan)

«o»

ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN

1 — Parçaların ana ve yardımcı fikirlerini bulunuz.

2 — Piyesleri, şekilleri ve anlatım özellikleri bakımından karşılaştırınız.

3 — Piyeslerin çeşitlerini söyleyiniz ve bu çeşitlere ait özellikleri tekrarlayınız.

4 — Piyeslerdeki şahısların gerçeğe uyup uymadığını inceleyiniz.

5 — Kitaplıktan alacağınız bir piyesi okuduktan sonra aşağıdaki maddelere göre değerlendiriniz :

a) Piyesin konusunu söyleyiniz.

b) Piyesteki şahısları önemlerine göre sıralayıp fizikî ve ruhî portrelerini çiziniz.

c) Konuşmalar, şahısların özelliklerine uyuyor mu?

ç) Piyesin ana ve yardımcı fikirlerini bulunuz.

Bu türdeki eserlerden bâzıları :

1 — Harput'da Bir Amerikalı - Cevat Fehmi Başkut.
2 — Yayla Kartalı - Faruk Nafiz Çamlıbel.
3 — Babür Şahın Seccadesi - Reşat Nuri Gün-

MEKTUP TÜRÜ

Bu ünitede neler öğreneceksiniz?

1 — Mektup türü ve özellikleri.
2 — Mektup çeşitleri :
   a) Özel (hususî) mektupler.
   b) Edebî mektuplar.
   c) İş mektupları.
3 — Mektup yazarken dikkat edilecek önemli noktalar.

1 — **Atatürk'ün Mektubu.**
(Atatürk)

2 — **Sevgili Abdülhak Şinasi.**
(Yahya Kemal Beyatlı)

3 — **Hanri'ciğim (Serbest)**
(E. D. de Amicis)
Çeviren : İbrahim Alâeddin Gövsa

1 — K O N U — Bir mektubun kavranması.

Elmira, New York, 28 Ekim 1923

Gazi Mustafa Kemal Paşa

Ankara

ASYA'DAKİ TÜRKİYE

Muhterem Efendim,

On yaşında Amerikalı bir çocuğum. Türkiye'de olup bitenlere ve oradaki yeni hükûmete karşı büyük bir ilgi duymaktayım. Birkaç gün evvel sizinle ve Madam Kemal'le yapılmış ve buradaki gazetelerde yayınlanmış bir röportajı okudum :

Türkiye hakkında yazılan yazıları bir araya topluyorum. Bunlar arasında bir sürü makale, sizin ve eşinizinkiler de dahil olmak üzere birçok resimler bulunmaktadır.

Amerikalı bu çocuğa lûtfen imzalı bir resminizi ve ufak bir mesaj gönderir misiniz? Bir gün Türkiye'yi ziyaret etmek arzusundayım.

Hürmetlerimle.

Curtis La France
(Kartis La Franç)

çocuklarına yegâne tavsiyem : Türk'ler hakkında her işittiklerine hakikat nazariyle bakmayıp kanaatlarını mutlaka ilmî ve esaslı tetkikata istinadettirmeğe bilhassa atfı ehemmiyet eylemeleridir. Hayatta naili muvaffakiyet ve saadet olmanızı temenni ederim.

Türkiye Reisicumhuru
Gazi Mustafa Kemal
(Hayat Mecmuası - 1958)

«o»

II — AÇIKLAMALAR :

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Röportaj - mesaj - temenniyat - leffen - yegâne - tavsiye - kanaat - tetkikat - temenni etmek.

b) İstinat ettirmek - atfı ehemmiyet eylemek - naili muvaffakiyet.

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER :

A — Fikirler:

1 — Birinci mektubun her üç paragrafını da özetleyiniz.

2 — C. La France'in Mustafa Kemal'e mektup yazmasının asıl sebebini söyleyiniz.

3 — On yaşında bir çocuğun "Türkiye" hakkında bilgi toplamasını nasıl karşıladınız? Düşündüklerinizi yazılı olarak ifade ediniz.

4 — France, Mustafa Kemal'den neler istiyor? M. Kemal küçüğün arzusunu nasıl karşılıyor?

5 — Mustafa Kemal'in, Amerikan çocuklarına yegâne tavsiyesi nedir?

6 — Bu tavsiyenin önemi üzerinde durunuz.

B — Dil ve Anlatım :

1 — Her iki mektubun hitaplariyle başlangıç cümlelerini gösteriniz.

2 — Mektuplar nasıl sonuçlanıyor?

3 — Her iki soruya vereceğiniz cevaba göre mektupların önemli iki özelliğini belirtmeğe çalışınız.

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar :

1 — Mektup, duyguları, dilekleri, düşünceleri, tek kelime ile bir maksadı bildirmek gayesiyle şahısların birbirlerine gönderdikleri yazılardır.

Her türlü konuda mektup yazılabilir. Hangi konuda yazılırsa yazılsın, aranılan en önemli şartın, içten, duru ve doğal (tabiî) olmasıdır.

II — Mektup yazarken dikkat edeceğimiz önemli noktalar :

a) Mektup kâğıdı temiz, beyaz ve mümkünse tam bir tabaka halinde olmalıdır. Renkli ve süslü kâğıtlara mektup yazmaktan daima kaçınmalıdır.

b) Mektup kâğıdının sağ üst kısmına yazıldığı yer ve yanına da tarih konulmalıdır.

c) Mektup, - yazıldığı şahsın durumuna göre - bir hitapla başlamalı ve hitaplardan sonra bir (,) konulmalıdır.

ç) Hitaptan sonra asıl maksada geçilmelidir.

d) Mektup, kâğıdın yalnız bir tarafına yazılmalıdır.

e) Yazılan mektuplarda çizilmiş kelime ve cümleler bulunmamalı; noktalama işaretleri önemle kullanılmalıdır.

f) Mektubu bitirdikten sonra baş veya son kısımlarına çıkmalar yapılmamalıdır.

g) Mektuplar muhakkak mürekkeple yazılmalıdır.

h) Mektup, el yazısı ile yazılıyorsa yazının yanlışsız, pişkin ve satırların düzgün olmasına çalışılmalıdır.

ı) Selâm, saygı ve teşekkürlerde aşırılığa kaçmamalı ve basma kalıp haline gelmiş bu sözleri mektupların sonuç bölümünde kullanmalıdır.

i) Mektup bitince muhakkak imzalanmalıdır.

j) Mektup zarfları yazılırken :

1 — Alacak olanın önce adı ve soyadı, sonra adresi (doğru olarak), daha sonra da en alt sağ köşeye gideceği yer yazılmalıdır.

2 — Zarfın arkasına ise, göndərənin açık adresi yazılmadan mek-

3 — İş mektupları.

1 — Özel mektuplar, hısım akraba, dost, arkadaş ve aile bireylerinin (fertlerinin) birbirlerine yazdıkları mektuplardır. Bu mektuplarda aranılan önemli özellik; saygı, içtenlik ve duruluktur.

2 — Edebî değeri olan mektuplara da "edebî mektuplar" denir. Bu çeşit mektuplarda, üslûp güzelliği, iyi bir ifade, ve samimiyet aranır.

3 — İş mektupları, iş konusunda, iş adamlarının, resmî veya özel müesseselerde işleri olan şahısların yazdıkları mektuplardır. Bu mektuplarda, açık, sade ve duru bir ifade aranır. Bu çeşit mektuplar aynı zamanda kısa olmalıdır.

1 — KONU — Yahya Kemal tarafından yazılan bir mektubun kavranması.

Varşova, 13 Teşrinievvel 1926

Sevgili Abdülhak Şinasi,

Adresinizi bugün öğrendim ve hemen yazıyorum; birkaç ay önce öğrenmiş olsaydım ne kadar iyi olurdu. Korkarım ki bu mektuplaşma bahsinde yine beni haksızlıkla suçlandıracaksınız. Siz benim adresimi biliyordunuz, niçin iki satırlık bir şey yazmadınız desem, çıkışmamın haklı olduğunu kabul eder misiniz?

Her ne ise... Bildiğiniz gibi, dört aydan beri Varşova'dayım. Çok sükûnlu bir hayat geçiriyorum. Çalışma haricinde aralıksız okuyorum. Edebiyatın sağlam ve gerçek çeşidi olarak nazarımda tarih kaldı. Şiir edebiyattan sayılmadığı için onu nadir ve müstakil bir cevher olarak bir tarafa bırakıyorum. Dediğim gibi, bir hayli eski tarih okudum. Şimdi, bu yaşımda, daha iyi anlıyorum. Diyebilirim ki, vatanda millî teşekkülümüzü ilk defa iyi anladım. Etrafımda İstanbul kütüphaneleri bulunmadığına yanıyorum. İstanbul'da iken vaktimi boşuna geçirdiğimi az okumuş olduğumu anlıyorum.

Okumakta olduğu gibi, yazıda da edebiyat heveskârlığından uzağım. Ben şiirdeki birkaç parçamdan memnunum; fakat okunacak şeyleri okumakta geciktiğime pişmanım. Henüz ya-

mektubum bir giriş olsun. Özlem ve sevgiyle ellerinizi sıkarım aziz ve biricik kardeşim efendim.

Yahya Kemal Beyatlı

(Yahya Kemal'e Veda'dan)
(Sadeleştirilmiştir)

- Abdülhak Şinasi Hisar -

«o»

II — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) Teşrinievvel - aziz - nadir - müstakil - cevher.
b) Sükûnlü bir hayat geçirmek - edebiyat heveskârlığı.

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Mektubun giriş bölümünü gösterin. Yahya Kemal, bu bölümde asıl maksada girmiş midir? Niçin? Bu bölüm asıl konuya geçiş için bir vasıta olabilir mi? Tartışınız.

2 — Yahya Kemal'in tarih hakkındaki düşüncesini belirtiniz.

3 — Şiire ayrı bir önem vermesinin sebebini söyleyiniz.

4 — Yazar, "Vatanda millî teşekkülümüzü ilk defa iyi anladım." cümlesi ile neyi anlatmak istemiştir?

5 — Yazar, Varşova'da İstanbul kütüphanelerinin bulunmayışına niçin üzülüyor?

6 — Yahya Kemal, okunacak şeyleri okumakta geciktiğine niçin pişmandır? Okumak için vaktin henüz geçmediğini niçin kabul etmiyor?

7 — Yazarın üçüncü paragrafta ileri sürdüğü fikirlerinden bir sonuç çıkarınız. Bu sonucu bir atasözü ile karşılamağa çalışınız.

8 — Mektup nasıl sona eriyor? Gösteriniz.

B — Dil ve Anlatım:

1 — Sükûn, sükût ve sukut kelimelerinin anlam ayrılıklarını, kelimeleri cümlelerde kullanarak belirtiniz.

2 — "Çok sükûnlu bir hayat geçiriyorum." cümlesini, - anlamını değiştirmeden - başka türlü söylemeğe çalışınız.

3 — İkinci paragrafın 5. cümlesinde geçen "cevher" kelimesinin, cümledeki seçkinliği üzerinde durunuz. Aynı kelimeyi parçadaki anlamından ayrı olarak bir cümlede kullanınız.

4 — "Etrafımda İstanbul kütüphaneleri bulunmadığına yanıyorum." cümlesindeki "yanıyorum" fiilinin yerine, aşağıdaki fiillerden hangilerini koyabilirsiniz? Niçin?

a) Müteessir oluyorum.
b) Acınıyorum.
c) Kaybediyorum.
ç) Üzülüyorum.
d) Seviniyorum.

5 — "Yanmak" mastarını aşağıdaki anlamlara gelecek şekilde cümlelerde kullanınız:

a) Ateş haline geçmek.
b) Isının etkisiyle vücudun bir tarafı yara olmak veya kızarmak.
c) Hükümsüz kalmak.
ç) Büyük zarara uğramak.

6 — "Girdiğim yaştan iniş aşağı bakmıya başladım." cümlesini bir kelime ile karşılayınız.

———«o»———

Serbest okuma :

Turen, 28/10/1928

Hanri'ciğim,

Evet, Hanri'ciğim annenin dediği gibi çalışmak sana biraz zor geliyor. Henüz mektebine benim istediğim gibi azimli bir tavır ve mütebessim bir sima ile gitmiyorsun. Fakat biraz düşün ki, mektebe gitmemiş olsan günlerin ne kadar boş geçecek. Bir hafta nihayetinde muhakkak mektebi isteyeceksin. Şimdi bütün çocuklar okuyorlar Hanri'ciğim. Bütün gün çalıştıktan sonra geceleri mektebe giden ameleleri, bütün hafta atelyelerde meşgul olduktan sonra pazar günleri de mektebe giden genç kızları, talimden geldikten sonra okumağa, yazmağa koyulan askerleri düşün. Dilsiz ve âmâ oldukları halde yine okuyan çocukları hatırına getir, düşün ki, sabahleyin senin evden çıktığın saatte aynı şehirde otuz bin çocuk okumak için kendilerini üç saat sınıfta kapamak üzere mekteplere gidiyorlar ve hemen hemen aynı zamanda dünyanın bütün memleketlerinin çocukları yine mektebe koşuyorlar.

Yine hayaline getir ki, kuzeyin karlar altında kaybolmuş son mektebinden başlıyarak ta Arabistan'ın hurma ağaçlariyle gölgelenmiş sonuncu mektebine kadar kalabalık caddelerde veya kırların keçi yollarında yürüyerek, ateşîn bir sema altından yahut karların arasından, kanallarla bölünmüş memleketlerde sandallar, büyük sahralarda atlar, buzlar üzerinde ise kızaklarla vadilerden, tepeciklerden aşarak ormanların ve sellerin arasından dağ yamaçlarında çizilmiş dar yollardan yalnız olarak yahut ikişer, üçer veya bir küme halinde veya uzun bir hat gibi hepsi kollarının altında kitaplariyle, binlerce tarzda giyinmiş, muhtelif lisanlar söyliyen milyonlar ve milyonlarca çocuk aynı şeyleri başka başka şekiller altında öğrenmeğe gidiyorlar.

Yüzlerce millete mensup bu sayısız çocuk topluluğunun yaptığı şu nihayetsiz hareketi düşün ve kendi kendine de ki : "Eğer bu hareket durursa insanlık vahşetin pençesine düşer. Bu hareket dünyanın terakkisi, ümidi, ve şerefidir."

Şimdi cesaret ey bu nihayetsiz ordunun küçük eri! Kitaplar senin silâhların, dersane bölüğündür! Harb meydanı bütün dünya ve zafer ise insanlığın medeniyetidir. Oh! hiçbir zaman korkak bir asker olma Hanri'ciğim.

Baban
E. D. de Amicis
(Çocuk Kalbi'nden)
Çeviren : İ. A. Gövsa

«o»

ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN

1 — İlk iki mektubun tarihî değerleri üzerinde durunuz.

2 — Ünitedeki mektupları, anlatış özellikleri bakımından karşılaştırınız.

a) Hangi mektupta cümleler uzun, hangisinde kısadır?

b) Orijinal buluşlar bakımından hangi mektup daha zengindir?

c) Mektupların hangisinde düz bir anlatım hâkimdir; hangisinde edebî bir dil kullanılmıştır?

ç) Seçilen kelimeler konuya uygun mudur?

3 — Ünitede sözü edilen MESAJ ve RÖPORTAJ türüne ait birer yazı bularak sınıfta okuyunuz. (Mesaj ve röportaj türüne ait her öğrenci birer yazı bulup sınıfa getirir. Öğretmeniniz bunlardan birkaçını seçer, seçilen yazılar sesli olarak sınıfta okunur. İcabederse her okunan yazıdan sonra yazının tümü üzerinde tartışma yapılabilir.)

4 — Ünitedeki mektupların çeşitlerini söyleyiniz.

5 — Taşrada bulunan annenize, bulunduğunuz yerde bir

7 — Dilekçe ve telgrafları hangi çeşit mektuplardan sayabiliriz? Tatili geçirmek için İzmir'de bulunan amcanızın yanına gitmek istiyorsunuz. Hareketinizi bir telgrafla amcanıza bildiriniz.

8 — A — Almak istediğiniz kitaplar :

a) Kızıltuğ - (Abdullah Ziya Kozanoğlu) - Roman. Fiatı : 2 L.

b) Bozkurtların Ölümü - (Nihal Atsız) - Roman. Fiatı : 4 L.

B — Bu kitaplar - TÜRKİYE YAYINEVİ - İstanbul, adresinden temin edilebilir.

C — Kitapların tutarını posta havalesiyle gönderdiğinizi farzedin.

Yukardaki bilgilerden istifade ederek bir sipariş mektubu yazınız.

Bu türdeki eserlerden bâzıları :

1 — Şark Mektupları : Lady Montegü.
2 — Türk Mektupları : Busbecg.

HİTABET TÜRÜ

Bu ünitede neler öğreneceksiniz?

1 — Hitabet sanatı neye denir?
2 — Hitabetin çeşitleri:
   a) Siyasî hitabet.
   b) Askerî hitabet.
   c) Dinî hitabet.
   ç) Akademik hitabet.
3 — Hatip kime derler? Bir hatipte bulunması gerekli olan özellikler nelerdir?
4 — Konferansla nutuk arasında ne gibi farklar vardır?

1 — Gazi'nin Heykeli.
(Hamdullah Suphi Tanrıöver)
2 — Okumak Zevki.
(Selim Sırrı Tarcan)
3 — Ziya Gökalp. (Serbest)
(Ruşen Eşref Ünaydın)

1 — K O N U — Bir hitabenin kavranması.

GAZİ'NİN HEYKELİ

Hanımlar, efendiler!

Anadolu yaylasının şu yüksek şahnişini üstünde, bembeyaz mermerlerin yukarı kaldırdığı şu yağız ata binmiş tunçtan adamı tanırsınız...

Mermer ve tunç, duyan ve düşünen milletlerin elinde şimdiye kadar hatır ve hayale gelmez şekiller aldı. Milletlerin ebediyete bağlamak istedikleri ulvi düşünceleri, derin ve nihayetsiz aşkları ifade eden bu maden, tunç, Türk vatanında bütün halkın şimdiye kadar duyulmamış en nadir hislerine bir şekil vererek işte karşınıza çıkıyor.

Kendi kendimize soruyoruz : Acaba bu maden dünyanın neresinde bundan daha ilâhi, bundan daha güzel bir mevzuun ifadesine vasıta olmuştur?

O, bir askerdir. Vatan müdafaası için silâhını eline aldığı, emir ve kumanda mevkiine geçtiği gündenberi hiçbir defa mağlûp olmamış bir askerdir.

O, bir teşkilâtçıdır. Cihan muhaberesinin enkaz halinde bıraktığı bir devletten yepyeni bir devlet çıkarmak için lâzım gelen anasırı o topladı.

O, bir rehberdir. Askerlikte, idarede, siyasette, içtimaiyatta, sanatta, ve zevkte bize daima hayret veren en güzel esasları o koydu, en güzel şekilleri o gösterdi.

O, bir baştır. Perişan gönülleri ümitle dolduran, harb meydanlarında tecemmü noktasını haber veren yüksek bir bayrak gibi muhtelif yollarda dağılmış zekâları aynı irade altında toplıyan, yanına giren her ferde : "Sen benim fevkimdesin," dedirten, ortaya koyduğu esaslara candan sadık olanları daima bir dost eliyle himaye eden bir baştır.

O, bir naşirdir. Yeni devrin istinat ettiği fikirleri kimse onun kadar neşredemedi. Hilkatin başka bir âlem yaratmağa

memur ettiği derin, engin ruhiyle düşüncelerini mütemadi söyliyen ve yazan bir naşirdir.

Hanımlar, efendiler!

Başkumandan bugün bizim başımızda, yarın ve birbirini takip edecek asırlarda bütün nesillerin başında daima kumanda edecek.

Ankara, millî mücadelenin merkezi olan Ankara, millî mücadele tarihinin acı, tatlı dakikasını ve her hâtırasını kalbinde saklıyan Ankara, ve onun etrafında bütün Türkiye, Türk milletinin bu büyük evlâdına karşı taşıdığı minnettarlığı bu heykellerle ifade etmeğe çalışıyor.

Mazinin galibi ve istikbalin fatihi büyük Gazi'nin heykelini açarak ona bu tunçların lisaniyle Türk milletinin ebedî şükranını söylüyoruz.

Hamdullah Suphi Tanrıöver

(Dağ Yolu'ndan - 1929)

———«o»———

II — ESER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ :

Bu nutuk, Ankarada Atatürk Heykeli'nin açılış töreninde söylenmiştir. 29 Ekim 1927 tarihinde söylenen nutuk, yazarın Dağ Yolu adlı eserinden alınmıştır.

III — AÇIKLAMALAR :

IV — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Hatip, nutkuna hangi hitaplarla başlamıştır? Niçin?

2 — Nutkun birinci paragrafı ile ikinci paragrafı arasında hangi bakımdan ilgi buluyorsunuz?

3 — İkinci ve üçüncü paragrafın fikrini birer cümle ile ifade ediniz.

4 — Hatip, Atatürk'ün hangi nitelikleri üzerinde duruyor?

5 — Hatip, Atatürk'ün ebediliğini hangi sözleriyle anlatıyor?

6 — Hatibin Ankara'dan bahsetmesine sebep nedir?

7 — 9. Paragrafın fikri ile 27 Mayıs inkılâbı arasında ilgiler kurunuz. (9. paragrafı tekrar okuyunuz.)

B — Dil ve Anlatım:

1 — "Duyan ve düşünen milletler" sözüne karşılık bir sıfat tamlaması bulunuz.

2 — Ebediyete bağlamak - elini kolunu bağlamak - süt kaymak bağlamak - maaş bağlamak - yara kabuk bağlamak - sözlerinin anlam ayrılıklarını belirtiniz. Her sözdeki "bağlamak" kelimesine karşılıklar bulunuz.

3 — "Ordular doğdu" sözünü başka nasıl söyleyebilirsiniz?

4 — Hatibin Atatürk hakkında ileri sürdüğü nitelikleri onun inkılâplariyle birleştirmek mümkün müdür? Tartışınız.

5 — Nutkun giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini gösteriniz.

6 — Parçada, vecize sayılabilecek sözleri bulup çıkarınız ve her birini açıklayınız.

7 — On birinci paragrafta Ankara kelimesi niçin üç defa tekrar edilmiştir?

C — Tür veya Şekil Üzerinde Çalışmalar:

1 — Bir insan topluluğuna bir fikir vermek, bir maksadı anlatmak veya bir ülküyü aşılamak maksadiyle söylenen sözlere nutuk (söylev), bu sözleri söyliyenlere "hatip"', söz söyleme sanatına da "hitabet" denir.

Hatibin kendine öz nitelikleri bulunur:

a) Hatip kuvvetli bir genel kültüre sahibolmalıdır.

b) Hatip yüksek bir ruha sahibolmalı, anlatma ve inandırma yeteneği bulunmalıdır.

c) Ciddiyet ve ağırbaşlılık hatibin en önemli niteliklerindendir.

II — Hitabetin çeşitleri :

a) Siyasî hitabet :

Siyaset alanında söylenen nutuklardır.

b) Askerî hitabet :

Komutanların askerleri cesaretlendirmek, coşturmak için söyledikleri nutuklardır.

c) Dinî hitabet :

Mabetlerde din konusunda söylenen vaızlardır.

ç) Akademik hitabet :

Bilim toplantılarında söylenen nutuklardır. (Konferansın tarifine bakınız.)

«o»

1 — KONU — Okumak Zevki adlı bir konferansın kavranması.

OKUMAK ZEVKİ

Hanımefendiler, Beyefendiler!

Alışmak! Alıştırmak! İşte bütün terbiyecilerin erişmek istedikleri gaye. Çünkü her şey insanda tabiat şekline geçer ki, ona itiyat diyoruz. Çocuklara daha mektepte iken vermek istediğimiz iyi itiyatlardan biri de okumak zevkidir. Okumaya daha küçük yaşta alışmalı. Zamanı öldürmek için değil, istifadeli hoş vakit geçirmek için okumalı. Meşhur Profesör Oliwier Goldsmith (Oliver Goldsmit) diyor ki :

"İstifadeli bir kitabı ilk defa okuduğum vakit yeni bir dost daha edindim sanırım. Beğendiğim, sevdiğim bir kitabı tekrar okuduğum zaman da eski bir dosta kavuşmuş gibi olurum."

Bizde böyle yeni dostlar peyda eden veya eski dostlara tekrar kavuşanlar ne kadar azdır! Çiçeron, kitapsız bir evi cansız cesede benzetiyor. Bu hesapça bizde cansız insanlar hatsiz, hesapsızdır.

Kitaplar bir odanın olduğu gibi bir kafanın da süsü olmaktan ibaret değildir, onlar her medenî insanın günlük ekmeğidir. Hayat ve saadetimiz için vücudu zaruri olan vasıtalardan biridir. Boş vakitlerimizde en samimi yoldaş, candan arkadaş, dert ortağı hep onlardır. Bir felâkete mi uğradık? Onlar bizi teselli ederler. Bir derdimiz mi var? Onlar bizi yeise kapılmaktan korur. Bize neşe, ümit, cesaret veren hep kitaplardır.

Yalnız dikkat edilecek mühim bir nokta vardır. Kitaplar da dostlar gibi bazan hayırlı, bazan da hayırsız olurlar. Hayırsız dostlardan sakınmayı bilmeli, sevilecek arkadaş gibi okunacak kitapları da iyi seçmeli. Türkçede meşhur meseldir : Körle yatan şaşı kalkar.

Kitaplar hayatımız ve saadetimiz için evimizde birinci de-

recede bulunması elzem olan eşyadandır. Her kitap bize yeni ufuklardan aydınlık getiren bir penceredir. Bu asırda karanlıkta oturmak caiz değildir.

Hulâsa, az masrafla hoş vakit geçirmek istiyorsanız güzel yazılmış eserlerle arkadaş olunuz. Okumayı kendinize bir zevk haline getiriniz.

Selim Sırrı Tarcan
(Radyo Konferansları'ndan)
1934

«o»

II — AÇIKLAMALAR:

A — Sözlük Çalışmaları:

a) İtiyat - Çiçeron - ceset - zaruri - elzem - hulâsa. - mesel.
b) Zamanı öldürmek - dert ortağı - yeise kapılmak.

III — ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

A — Fikirler:

1 — Konferansın konusunu kısaca söyleyiniz.

2 — Konferansçının birinci ve ikinci paragrafta ileri sürdüğü fikre siz de katılır mısınız? Niçin?

3 — İtiyat nasıl tarif ediliyor? Bu tariften anladıklarınızı yazılı olarak ifade ediniz.

4 — Konferansçının okumak itiyadı hakkındaki düşünceleri nelerdir?

5 — Amerikalı Profesör Oliwer Goldsmith'in sözünü değerlendiriniz.

6 — Çiçeron'un benzetmesinden anladıklarınızı etraflıca yazınız.

B — Dil ve Anlatım:

1 — "Cansız ceset" tamlamasında fazla olan kelime hangisidir? Niçin?

2 — "Zamanı öldürmek" sözüne başka bir karşılık bulunuz.

3 — Konferansçı, Çiçeron'un bir benzetmesini, Goldsmith'in sözünü yazısına hangi maksatla almış olabilir?

4 — Bu yazının bir konferans olduğunu nereden anlıyorsunuz?

C — Türk veya Şekil Üzerinde Çalışmalar :

İlmî bir konuyu, bir düşünceyi, bir meseleyi açıklamak amaciyle aydın bir dinleyici topluluğuna söylenen sözlere konferans denir.

Konferans ile akademik hitabet aynı şeylerdir. Akademik hitabete, genel olarak konferans adı verilmektedir.

Konferanslar, çok zaman kapalı bir salonda verilir. Dinleyicileri az çok aydın kişilerdir. Aydın olmıyan kimselerin bilgi ve görgülerini artırmak amaciyle verilen halk konferansları da vardır. Bunlar, bir nevi serbest ders özelliğini de taşırlar.

Konferanslar, nutuk gibi dinleyiciler üzerinde heyecan uyandırmazlar. Aksine, dikkatle ve sessizlikle dinlemeyi gerektirirler. Heyecan yerine, bilgi ve görgüyü geliştirme gayesi güdülür.

———«o»———

Serbest okuma :

ZİYA GÖKALP

Son resmindeki halinden bir ay önce, bir sabah, bastonum kumlara dökülmüş kuru yaprakları çatırdatarak Büyükada'da ziyaretine gittiydim. Bomboş, oldukça loş bir sofadan geçip ıssız bir kata çıkmıştım. Bütün eşyası, Ziya'nın yattığı beyaz karyola ile benim oturduğum koltuktan, bir masa ile duvarda asılı bir saatten ibaret odada onu gördüm.

Ziya kendince, hayatının yeni bir devrine ayak basıyordu: Makale yazmaktan kitap yazmağa yükseliyordu; hattâ bu kitaplardan bir tanesini hazırlamıştı.

Yatağının içinden birtakım beyaz torbalar çıkardı. Bu beyaz torbalar bir kütüphane, bir yazıhane idi! En batılı bir Türk dimağının böyle en eski, gezginci doğulu bilginler tarzında hareketi, bir umulmaz tezattı!..

Üç dört gün sonra, yanında torbaları ve etrafında son günlerinin en vefalı dostu Cafer Bey pervane gibi dolaşarak, bu bilgin, yola çıktı; fakat doğulu bir "Mandaren" gibi küçücük bir sedye odacığının içinde boynu bükük, sol eli dizinde ve bakışları avare olarak...

Ona, muhterem refik ve meslekdaşım Yakup Kadri Bey ile beraber Ada vapurunda böyle rasgeldik. Köprüye kadar Yakup ve ben, bu ilim başkanının yanıbaşında, yürüyen iki nöbetçi gibi, endişeli ve müteessir kaldık. O gâh limon kokluyor, gâh bir yudum su içiyor, bir mengene gibi daracık sedye odasında mülâhham vücudu sıkılarak kapıyı açtırıyor; bizlere iki üç hatır okşar söz söylüyordu. İkide bir : — "Vasıf Bey kitabımın (Medeniyet Tarihi) basılmasını geciktirmesin. Ben iyiyim. Hastanede tashihlere bakacağım. Seyahate çıkıp tetkikatımı ikmal edeceğim" gibi sözler söylüyordu.

mamış kalsa dahi - büyüktür : Mısralarında, yeni günlerin ilk mübeşşiri olan Mehmet Emin'in çağırışından en derin duyguyu kavramış ve o çağırışı, canlı bir şuur ve irade haline getirmiş ilim eri budur! Sessiz ve âdeta somurtkan ve müphem o görünüşteki durgunluğun içinde, - hepiniz bilirsiniz - şu mezardaki insan, en coşkun kaynaklardan biri idi!.. Fâniliği, toza inkılâp etmesiyle tamam oldu; fakat dimağının yapısı ve eseri onu, gözlerinin saldırışından üstün tutarak hâtırasını, kendisinden sonra yaşayacak nesillere geçirecek değerdedir...

Ruşen Eşref Ünaydın
(Bir Hitabesi'nden)

«o»

ÜNİTEYİ BİTİRİRKEN

1 — Parçaların ana ve yardımcı fikirlerini bulunuz.

2 — Nutuk ile konferans arasındaki önemli farkları belirtiniz.

3 — Parçaların hangisinde anlatış daha kıvrak ve tesirlidir? Niçin?

4 — Ünitedeki nutuk parçalarının çeşitlerini söyleyiniz.

5 — Hangi parçada yabancı kelimeler daha fazladır? Niçin?

6 — Ormanın önemini belirten bir konferans hazırlayınız. Bu konferans için daha önce hazırlamış olduğunuz (orman) dosyasından faydalanınız.

7 — Halen yaşamakta olan meşhur hatiplerimiz hakkında neler biliyorsunuz?

8 — Demokratik rejimlerde hitabetin önemini misallerle belirtmeğe çalışınız.

Bu türdeki eserlerden bâzıları :

1 — Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri.
2 — Dağ Yolu - Hamdullah Suphi Tanrıöver.

KİTAPTA
ESERLERİNDEN PARÇALAR BULUNAN YAZARLARIN KISA
BİYOGRAFİLERİ

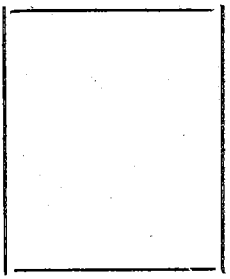

AHMET KUTSİ TECER : (1901 - . . . . . .)

Zamanımızın yazarlarındandır. Nesri kadar, şiirleri de başarılıdır. Şiirlerini, ŞİİRLER isimli bir kitapta toplamıştır. Tiyatro türü üzerinde de çalışmaktadır. Bu alandaki en önemli eserleri, Köşebaşı, Koçyiğit, Köroğlu'dur. Son yıllarda Halk Edebiyatı üzerinde yaptığı tetkiklerle de haklı bir ilgi uyandırmış bulunmaktadır.

———«o»———

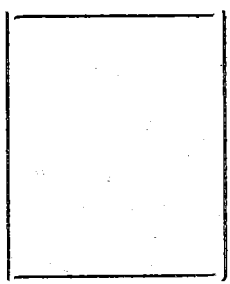

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR : (1908 - . . . . . .)

Zamanımız şairlerindendir. Kahranmanlık şiirleri ve manzum piyesleri ile tanınmıştır. Şiirlerini, Erciyas'tan Kopan Çığ ve Burada Bir Kalb Çarpıyor adlı kitaplarında toplamıştır. Ayrıca Çoban ve Timur adlı piyesleri de tanınmış eserlerindendir.

———«o»———

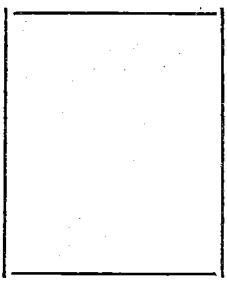

BEYDEBA :

Bir Hint filozofudur. Kelile ve Dimne adlı masal kitabiyle tanınmıştır. Beydeba'nın asıl adı ve ne zaman yaşadığı kesin olarak bilinmemektedir.

———«o»———

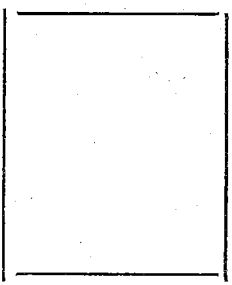

CAHİT SITKI TARANCI : (1910 - 13 Ekim 1956)

Cumhuriyet devri şairlerindendir. Şiirlerini Otuzbeş Yaş ve Düşten Güzel adlı kitaplarında toplamıştır.

———«o»———

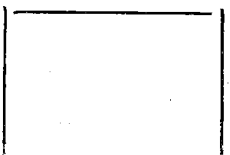

dır. En güzel masallarını : Bu Toprağın Masalları, Zümrüdü Anka, Dede Korkut adlı kitaplarında toplamıştır.

«o»

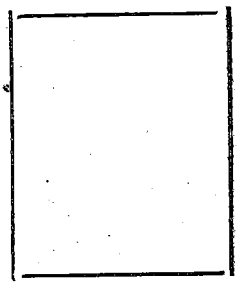

ENİS BEHİÇ KORYÜREK : (1892 - 18 Ekim 1949)
Millî şiirleriyle tanınmıştır. En önemli eseri Miras'dır.

«o»

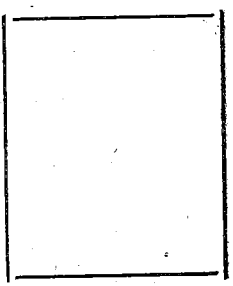

FALİH RIFKI ATAY : (1894 - . . . . . .)
Fıkra ve seyahat türündeki kuvvetli yazılariyle tanınmıştır. Dili ustalıkla kullanır. Eserleri : 1 — Bizim Akdeniz. 2 — Taymis Kıyıları. (Seyahat). 3 — Eski Saat (Fıkralar).

«o»

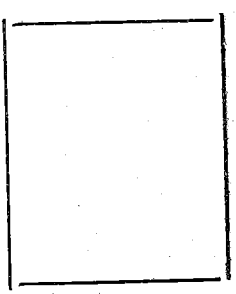

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA : (1912 - . . . . . .)
Şiirleriyle tanınmıştır. En önemli eserleri : 1 — Şehitler

Destanı. 2 — Çocuk ve Allah. 3 — Taş Devri. 4 — Çakırın Destanı.

———«o»———

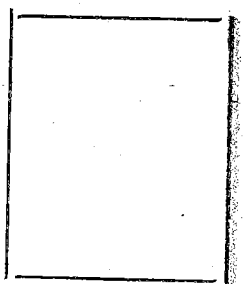

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER : (1886 - . . . . . .)

Hitabeleriyle tanınmıştır. İnandırıcı bir söyleyişi vardır. Eserleri : 1 — Güne Bakan. 2 — Dağ Yolu.

———«o»———

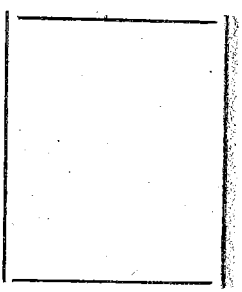

HİKMET FERİDUN ES :

Röportajlariyle tanınmıştır. BUGÜN de DİYORLAR Kİ adlı eseri, edebî anketin güzel bir örneğidir.

———«o»———

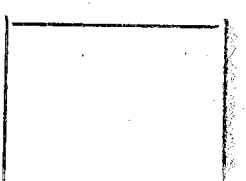

semtlerinin tiplerini ve vak'alarını, mizahî bir görüşle canlandırmakta büyük bir ustalık göstermiştir. Eserleri : 1 — İki Hödüğün Seyahatı (Hikâyeler). 2 — Mürebbiye. 3 — Gulyabani. 4 — Cadı. (Roman).

———«o»———

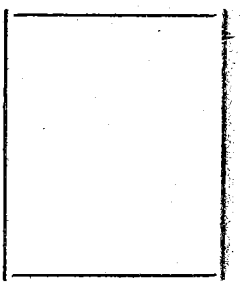

KÖROĞLU :

XVI. yüzyılda yaşamış bir halk şairidir. Kahramanlık şiirleri başarılıdır.

———«o»———

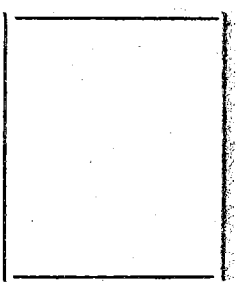

LA FONTAİNE : (1621 - 1695)

Fablleriyle tanınmış bir Fransız şairidir.

———«o»———

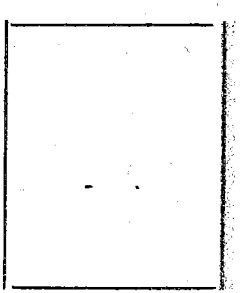

OĞUZ KÂZIM ATOK : (1912 - . . . . . .)

ATATÜRK için yazdığı şiirlerle tanınmıştır. ATATÜRK SENDENİZ adlı şiir kitabı (1959) tek eseridir.

———«o»———

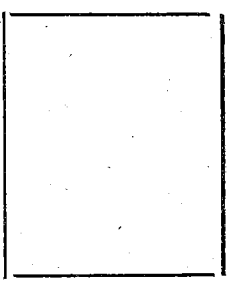

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI : (1904 - 24 Şubat 1946)

Memleket şiirleriyle tanınmıştır. Şiirlerinde Anadolu'nun güzelliklerini, derin bir hasret ve heyecanla ve çok renkli olarak aksettirmesini başarabilmiştir.

Eserleri :

1 — Yayla Dumanı.
2 — Deniz Sarhoşları.
3 — Sarıkız Mermerleri.

———«o»———

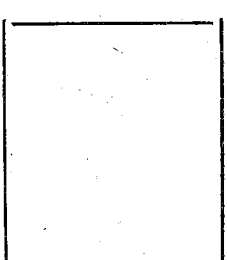

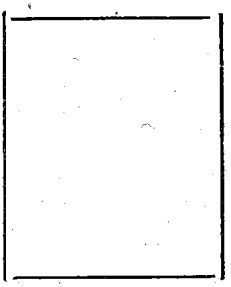

RECAİZADE EKREM : (1847 - 4 Ocak 1914)

Tanzimat devri şair ve yazarlarındandır. En önemli eserleri: 1 — Araba Sevdası - (Roman). 2 — Nejat Ekrem - (Şiirler). 3 — Çok Bilen Çok Yanılır - (Piyes).

———«o»———

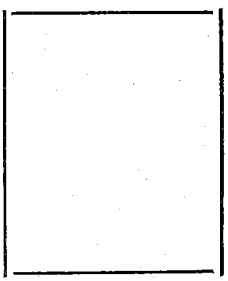

REFİK HALİT KARAY : (1888 - . . . . . .

Hikâye, roman ve fıkra türünde eserler yazmıştır. Şöhretinin yayılmasına MEMLEKET ve GURBET HİKÂYELERİ isimli eserleri sebebolmuştur. Mizah alanında da kuvvetlidir. Bir zamanlar AYDEDE adlı bir mizah gazetesi de çıkarmıştır. Kıvrak bir anlatımı vardır. Eserleri:

a) Hikâyeleri :
   1 — Memleket Hikâyeleri.
   2 — Gurbet Hikâyeleri.

b) Romanları :
   1 — Çete.
   2 — Nilgün.
   3 — Bu, Bizim Hayatımız.
   4 — Anahtar.

———«o»———

REŞAT NURİ GÜNTEKİN : (1892 - 7 Aralık 1956)

Hikâye, roman, tiyatro, seyahat ve makale türlerinde eserler vermiştir.

Roman ve hikâyelerinde, temiz bir ifade, millî zevklerimize bağlılık hâkimdir. Tipler canlı, dil sadedir.

Eserleri :

a) Hikâyeleri :
   1 — Sönmüş Yıldızlar.
   2 — Tanrı Misafiri.

b) Romanları :
   1 — Çalıkuşu.
   2 — Acımak. 3 — Yaprak Dökümü.

c) Tiyatroları :
   1 — Taş Parçası. 2 — İstiklâl.

ç) Seyahat eseri :
   1 — Anadolu Notları.

«o»

edebî anket çığırını açanların başında gelir. Hâtıralarını da neşretmiştir. Eserleri :

a) Anket ve Mülâkatları :

1 — Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülâkat.

2 — Diyorlar ki.

b) Edebî Nesirleri :

1 — Damla Damla.

c) Hâtıraları :

1 — Boğaziçi.

———«o»———

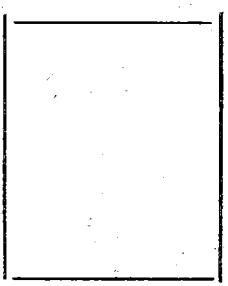

SABRİ ESAT SİYAVUŞGİL : (1906 - . . . . . .)

Önce şiirler yazdı. Bunları ODALAR ve SOFALAR adlı bir kitapta topladı. Sonraları şiiri bırakarak kendini tamamiyle ilmî çalışmaya verdi.

Son zamanlarda edebiyat ve sanat konularında makale, sohbetler yazmakta, Yeni Sabah gazetesinde fıkra yazarlığı yapmaktadır.

———«o»———

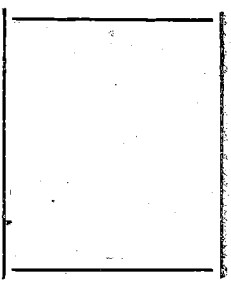

SELÂHATTİN ERTÜRK : (1920 - . . . . . .)

Kahramanlık şiirleriyle tanınmış genç şairlerimizdendir.

Eserleri :

1 — Kükreyiş.

2 — Özleyiş.

———«o»———

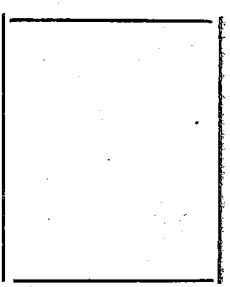

ŞEVKET RADO : (1913 - . . . . . .)

Sohbetleriyle tanınmıştır. Eserleri : 1 — Eşref Saat.

———«o»———

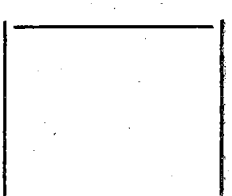

Şiirlerinde temiz bir ifade, ince ve samimî bir eda vardır. Şiirlerinin çoğunda Türk kahramanlığı üzerinde durulmuştur.

Eserleri :

a) Şiirleri :

1 — Tunç Sesleri.

2 — Ergenekon.

b) Edebî Tetkikleri :

1 — En Güzel Türk Mânileri.

2 — Yeni Türk Edebiyatı.

3 — Fransız Edebiyatı.

———«o»———

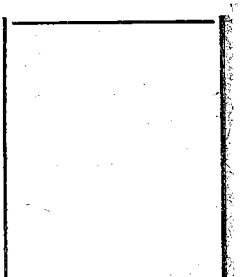

YAHYA KEMAL BEYATLI : (1885 - 1 Kasım 1958)

Aruz veznini ustalıkla kullanan ve bu vezinle yeni şiirin en güzel örneklerini vermiş bulunan bir şairimizdir. Şiirlerinde kuvvetli bir ahenk hâkimdir. Ses, Deniz, Açık Deniz ve Deniz Türküsü gibi şiirlerini siz de okuyabilirsiniz.

Nesir yazıları da şiirleri kadar kuvvetlidir.

———«o»———

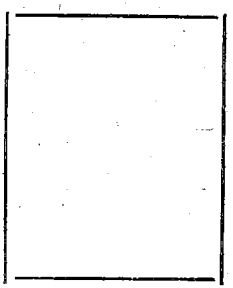

YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU : (1888 - . . . . . .)

Hikâye, roman ve hâtıralariyle tanınmıştır.

Romanlarında cemiyet dâvalarına ait incelemeler göze çarpar. Hâdiselerin görünüşünü sıkı bir tahlile tâbi tutarak, sebeplerini anlatmak ister.

Eserleri :

a) Hikâyeleri :
   1 — Millî Savaş Hikâyeleri.

b) Romanları :
   1 — Ankara.
   2 — Kiralık Konak.
   3 — Yaban.

c) Hâtıraları :
   1 — Anamın Kitabı.
   2 — Vatan Yolunda.

———«o»———

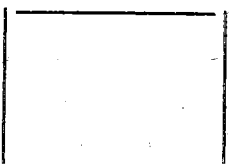

vasıta yapmış, bu gaye için manzum güzel masallar da yazmıştır.

Eserleri :

a) Şiirleri :

1 — Kızılelma. 2 — Yeni Hayat. 3 — Altın Işık.

b) İlmî Eserleri :

1 — Türkçülüğün Esasları.

2 — Türk Medeniyet Tarihi.

«o»

DERS SIRASINDA YAPILACAK İLÂVELER :

SÖZLÜK

— A —

âbideleştirmek — Âbide haline gelmesini sağlamak.

âbit (d) — 1 - Tapan, ibadet eden. 2 - Sofu.

adem — Yokluk.

ağzını öpmek — Memnun edici söz söyliyene alkış makamında kullanılır.

ağız birliği etmek — Aynı şekilde söz söylemek veya bir şey yapmak üzere önceden anlaşmış bulunmak.

akabinde — Hemen, arkadan.

akademi — 1 - Yüksek okul. 2 - Âlimler, edipler, artistler kurulu.

akşamı iple çekmek — Akşamın olmasını sabırsızlıkla beklemek.

Allah devlete millete zeval vermesin — Allah devlet ve millete zarar ve yokluk vermesin.

allâme — Çok bilen, bilgiç.

alıkonulmak — 1 - Bir müddet için bir yerde tutulmak. 2 - Birisinin gecikmesine sebep olunmak.

al beş paralık da bundan — Münasebetsiz bir sözden sonra bu sözün yersizliğini anlatmak için söylenir.

anasır — Unsurlar, elemanlar.

Anzak askeri — Çanakkale savaşlarında (1915) İngilizlerin (Avusturalya ve Yeni Zellanda) dominyomlarından getirdikleri askerlere verilen isim.

Apolyont gölü — Bursa ili içinde bir göl.

aralarını bozmak — İyi konuşan iki kişinin dostluklarını bozmak.

Aristo — (M. Ö. 384 - 322) Makedonyalı ünlü fikir adamlarındandır.

arş — 1 - Dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası. 2 - Tanrı'nın dokuzuncu tabaka gökte var sayılan kudret ve ululuğunun görüntü yeri, tahtı. 3 - Eskiden askerlikte yürü komutu.

asîl — 1 - Soylu. 2 — Yüksek duygu ile yapılan. 3 - Bir vazifede temelli olan, vekilin karşıdı.

atfı ehemmiyet eylemek — Önemli saymak.

atîk — Eski.

atıp tutmak — 1 - Bir kimseye veya bir şeye karşı kötü söylemek. 2 - Mübalâğalı konuşmak.

avamfiriplik — Halkın, büyük çokluktaki insanların hoşuna gidecek yolda davranma.

azmanlaştırmak — Normalden dışarı geliştirmek, melezleştirmek. Melez: iki ayrı ırkın karışması ile meydana gelen.

— B —

bağrına basmak — 1 - Kucaklamak. 2 - Birine sahip çıkarak onu koruyup kayırmak.

baht — 1 - Uğur. 2 - Talih, kader.
balkan — Sarp ve ormanlık sıra dağlar.
bel bağlamak — Güvenmek.
Bekir Çavuş — Ahmet Celâl'in oturduğu köyün adamlarından biri.
betbereket — Uğur, bolluk.
bezmek — Bezgin hale gelmek, bezginlik getirmek, bıkıp usanmak.
beyhude — Boşuna, neticesiz.
bronşit — Başlıca üşüme olmak üzere türlü sebeplerden bıronş ve bıronşçukların yangılanmasından ibaret olan hastalık, ki öksürük, hafif ateş, baş ağrısı ve daha sonra balgam çıkarma gibi belirtileri vardır.
bronz — Bakırla kalay karışımı, tunç.
Buda — Tibet, Çin, Japonya gibi Uzak-Doğu ülkelerinde yaygın bulunan dinin kurucusu.

— C —

cedit — Yeni.
cehennem azabı — Şiddetli üzüntü.
cek — "dek, değin, kadar" gibi (e) halindeki isimlerden sonra gelerek fiilin o isimlerin gösterdiği yer veya zamanda son bulduğunu anlatır.
centilmen — İyi arkadaşlık eden terbiyeli ve kibar erkek, çelebi.
cephe — 1 - Alın. 2 - (Binalarda) Yüz. 3 - Savaş meydanında düşmana bakan en ileri kısımların meydana getirdiği çizgi. 4 - Savaş bölgesi.
cereyan — Akma, akım. Geçme.
ceset — Ölü vücut.
cevher — 1 - Yaradılış, asıl maya. 2 - Özellik, yaradılıştaki değer.

— Ç —

çağ — 1 - Zaman parçası, vakit. 2 - Hayatın, çocukluk, gençlik gibi türlü kısımlarından her biri. 3 - Tarihin ayrıldığı dört büyük kısımdan her biri.

Çiçeron — Roma'da, cumhuriyetin son zamanlarında yaşıyan ünlü bir hatiptir.

çokluk — Çoğu zaman, çok zaman.

— D —

dâhi — Olağanüstü işler başaracak, pek önemli ve şaşılacak şeyler yaratacak kadar bilgi, zekâ ve iradesi kuvvetli kimse.

dedikas — Bir eser üzerinde, yazarın birine hitabederek yazdığı şeyler.

dekorasyon — 1 - Süs. 2 - Tiyatro sahnesinni tertibi ve süslenmesi.

delidolu — İlerisini gerisini düşünmeden rasgele konuşan, patavatsız.

delifişek — Delişmen, hoppa.

dert ortağı — 1 - Aynı derdi paylaşanlardan her biri. 2 - Kendisine dert dökülen kimse.

deruhte etmek — Üzerine almak.

desen — 1 - Resim. 2 - Basma veya kumaşın üzerindeki resimler, nakışlar.

destan (Epope) — (Eski çağların) Kahramanlık menkıbelerini, milletlerin, Tanrı'ların, yiğitlerin savaşlarını ve başlarından geçenleri anlatan manzum ve büyük eser.

dile gelmek — 1 - Dile düşmek. 2 - Konuşmıyan veya susmuş olan konuşmağa başlamak.

divan — Ulu toplantı, padişahın vezirlerinin bir araya gelerek yaptıkları ve devlet işlerini konuştukları toplantı.

dizini döğe döğe — (Burada) Dizini elleriyle vura vura. Esas deyim dizlerini döğmektir : pişmanlık anlatır.

— E —

ebediyyet — 1 - Ebedilik, sonsuzluk. 2 - Sonsuz zamanın hali.

eda — 1 - Ödeme. 2 - Yapma, yerine getirme. 3 - Üslûp, tarz. 4 - Soğuk davranış. Kurum.

Eflâtun — (M. Ö. 428 - 348) Dünyaca tanınmış Yunan filozofudur.

elzem — En gerekli, en lüzumlu.

engin — 1 - Ucu bucağı görünmiyecek kadar geniş. 2 - Denizin kara sularından uzakta bulunan geniş kısmı. 3 - Bayağı, niteliği düşük. 4 - Yüksekte olmıyan, alçak.

enkaz — Yıkılan bir şeyin kalıntısı, yıkıntısı. Moloz.

eza — Sıkıntı verme, üzme.

— F —

fağfur — Çin yapısı işler.

fahri — (Şeref için) Parasız ve yalnız isim olarak verilen, kabul edilen iş, memurluk.

farz etmek — Bir sonuç çıkarmak üzere bir şeyi şu veya bu halde imiş gibi tutmak, şöyle veya böyle saymak, var saymak.

fatiha — 1 - Kur'anın birinci suresinin adı.

fazilet — Ahlâkın öğdüğü iyilikçilik, merhamet, alçakgönüllülük, yiğitlik, doğruluk gibi vasıfların genel adı, erdem.

felsefe — Madde ve hayatı ve bunların türlü belirtilerini sebep, ilke ve gaye bakımından inceliyen fikir faaliyeti. Kâinat hakkında görüş.

feyizli — Verimli.

filoloğ — Filoloji ile uğraşan bilgin.

filoloji — Dilin varlıklarını ve dil mahsüllerini inceleme yolu ile bir topluluğun kültürünü araştırma işi.

firade firade — Ayrı ayrı.

fisk ü fücur — Dinin yasak ettiği şeyleri yapma. Günah işleme.

fütur — Gevşeklik, usanç, bezginlik.

— G —

gam, — Tasa, kaygı.

gayri tabiî — Tabiî olmıyan.

gelişigüzel karıştırmak — (Parçada) Kitap sayfalarını rasgele çevirmek.

gerçeklik — Bir şeyi büyültüp küçültmeden, gerçekte olduğu gibi görüp söyleme.

gıpta — İmrenme.

gıranit — Türlü renkte olan çok sert bir çeşit taş.

Goncourt (Gonkur) mükâfatı — Fransa'da Gonkur isimli edebiyat cemiyetinin her yıl edebî eserlere verdiği mükâfat.

gotik mimarî — Ortaçağda, Avrupa'nın bâzı memleketlerinde gelişen inşaat tarzı. Bu tarzda yapılmış olan kiliselerde sivri kemerler, yüksek kuleler bilhassa göze çarpar.

Goethe (Göte) — (1749 - 1832) Ünlü Alman şairi.

gran dekolte — Tören sırasında, kadınların giydikleri boynu, kolları, göğüs ve arkanın bir kısmı açık elbise.

gözbağıcılık — Gözbağıcı işi.

— H —

Hak — Tanrı.
hak — 1 - Doğruluk. 2 - Doğru, gerçek şey. 3 - Adalet, insaf. 4 - Bir kimseye ait şey, alacak. 5 - Bir iş karşılığı verilen şey. 6 - Pay.
hakîr — Aşağı görülen, değersiz.
hamlelenmek — İleriye atılmak.
harabî — Haraplık, yıkıklık.
harikulâde — Harikalı, eşi görülmemiş, şaşılacak kadar.
hâsıl olmak — Meydana gelmek.
hasılat — Gelir.
hasılı — Sözün kısası, işin sonu.
hastalığın azması — Bir aralık duraklamış veya hafiflemiş gibi olan hastalığın tekrar kuvvetli olarak kendini göstermek.
haşarat — 1 - Böcekler. 2 - Mecazi olarak : Değersiz ve zararlı kimseler.
havaî — 1 - Gök renginde. 2 - Hoppa. 3 - Değersiz, boş.
hayıflanmak — Acınmak, üzülmek (esef etmek).
helâk etmek — 1 - Öldürmek. 2 - Bitik hale gelmek veya getirmek.
hezen — Kiriş, direk (Burada, odun).
hikmet — 1 - Gizli, bilinmeyen nokta. 2 - Sebep.
hilkat — Yaradılış.
hor — Değersiz, aşağı.
hulâsa — 1 - Öz. 2 - Özet. 3 - İlâç olarak çıkarılmış öz.
hurda — 1 - Ufak şey. 2 - İnce. 3 - İşe yaramıyacak derecede bozulup sakatlanmış.
huşu — 1 - Aşağıdan alma, alçakgönüllülük etme. 2 - Tanrı'ya karşı boyun eğme, yüreği korku içinde bulunma.
hünerbazlık — Hüner göstermeyi iş edinme.

— I —

ızdırap — Sıkıntı, büyük üzüntü.

— İ —

içini çekmek — Üzüntüsünü derin nefesle belirtmek.
içtimaiyat — İnsan topluluğunun hayatını ve onu yöneten kanunları inceliyen bilim, sosyoloji.
idrak etmek — Anlamak, akıl erdirmek.
ilâhî — Tanrı'ya mensup, Tanrı ile ilgili. Tanrısal.
ilham — İçe doğma.
ince eleyip sık dokumak — Titizce incelemek.

incir çekirdeği doldurmamak — Konuşulan meselenin herhangi bir önemi bulunmamak.
in cin top oynamak — Etrafta hiç kimse bulunmamak.
inkıtasız — Arası kesilmeksizin. Arasız.
insan inliti ve hırıltıları — Hastaların acıdan inlemesi, göğüs hastalığı ve nefes alma zorluğundan çıkardıkları hırıltılar.
inziva — Bir köşeye çekilme. Dünya işlerinden vazgeçme.
iple çekmek — Sabırsızlıkla beklemek.
irin — Vücudun herhangi bir yerinde bir iltihap sonunda meydana gelen ve açık yaralardan aktığı görülen sarımtırak renkte koyuca sıvı, cerahat.
ireçper (reçper) — Toprak işiyle uğraşan, çiftçi.
İsmail — Mehmet Ali'nin kardeşi.
istikbal — 1 - Gelecek zaman. 2 - (Geleni) Karşılama.
istimal — Kullanma.
itham etmek — Töhmetlendirmek, suçlandırmak.
itinalı — Dikkatli, özenerek.
itiyat — Âdet edinme, alışma. Alışkanlık.

— J —

Jandark (1412 - 1431 — On beşinci yüzyılın ilk yarısında Fransa'yı istilâdan kurtaran kahraman bir köylü kız.

— K —

kadrini bilmek — Değerini bilmek.
kafile — Birlikte yolculuk eden topluluk.
kâhya — (Eskiden) Bir daire veya bir konağın işlerini çekip çevirmekle görevli güvenilir kimse.
kalender — En sade hayat şartlarına kanaat edip hiçbir şeyde titizlik göstermiyen kimse.
kalkan — Eskiden oktan veya kılıçtan korunmak için savaşçıların kullandığı yassı ve çoğu tekerlek, taşınır siper.
kanaat — 1 - Bir şeyi yeter bulup fazlasını istememe. 2 - Az şeyle yetinme. Azı yeter bulma. 3 - İnanma.

kelime-i şehadet — (Allah'tan başka tapacak olmadığına ve Muhammet'in onun kulu ve peygamberi olduğuna tanıklık ederim.) cümlesi.

kılağı — Ustura, bıçak gibi kesici aletler çarka vurulunca yüzlerinde meydana gelen ve kayışa veya bileği taşına çekilerek giderilen kıl gigi ince kalıntı, ki keskinliklerine engel olur.

kılağılı — (Kılağlı) Kılağısı alınmış, keskin.

kokteyl — Türlü içkiler karıştırılarak yapılan bir içki.

kokteyl verilmek — Kokteyl ikram olunan toplantı tertibolunmak.

kompartıman — Vagon bölmesi.

kompliman — Birine karşı söylenen gönül alıcı söz. İltifat.

kuluçka — Yumurtaya yatmış veya civciv çıkarmış dişi kuş.

— L —

La Bruyere — (La Buriyer) On yedinci yüzyılda yaşamış ve Karakterler isimli eseriyle tanınmış bir Fransız yazarı.

La Rochefoucauld (Ruşfukol) — On yedinci yüzyılda yaşamış bir Fransız edibidir.

lâhavle — Can sıkacak bir hal karşısında, kötü bir şey söylemekten korunmak için söylenen ve Tanrı'nın üstünlüğünü ifade eden Arapça bir sözün başlangıcı.

lâkap — Takılmış ad.

lâkırdı açmak — Konuşmaya sebep olacak sözler söylemek.

Lâleli — İstanbul'un bir semti.

leffen — Sararak, zarf veya mektup içine konarak. İlişik olarak.

leş — Hayvan ölüsü.

levha — Duvara asılacak şekilde yazı veya resim kâğıdı, tablo.

liyakat — Yararlık, değerlilik. Değer, işbecerirlik.

lüks — Şatafat, şatafatlı.

— M —

mabet — İbadet edilecek yer, tapınak.

magazin — Kalabalığı ilgilendirecek çeşitli konulardan bahseden resimli dergi.

mahdut — 1 - Sınırlanmış. 2 - Sınırlı. 3 - Belli, birkaç.

mahviyet — Alçakgönüllülük, kendine önem vermeyiş, hiçe sayma.

mahpus — Hapsedilmiş, kapatılmış.

makes — Akseden yer. Akis yeri. Yankı uyandırmak.

malûl — İlletli, sakat.

mamur — Gelişip güzelleşmesi, hayat şartlarının uygunlaştırılması için üzerinde çalışılmış olan yer, bayındır.

mandaren (mandarin) — Avrupalı'ların Çin devlet adamlarına verdikleri ad.

manevra — Geminin bir yere yanaşmak veya bir yerden ayrılmak için yaptığı hareketler.

mâsum — 1 - Suçsuz, günahsız. 2 - Kimi vakit acıma duygusiyle "küçük çocuk" anlamına da kullanılır.

mat — Parlamıyan, donuk.

mavera — Bir şeyin arkasında, ötesinde bulunan, öte.

maymun iştahlı — Hevesi çabuk geçen, zevkte kararsızlık.

mazbata — Birçok kimseler tarafından imza edilen rapor.

mazi — Geçmiş zaman.

melûl — 1 - Üzgün. 2 - Boynu bükük.

menkıbe — Çoğu, tanınmış veya tarihe geçmiş kimselere ait hikâye.

menzil — 1 - Konak yeri. 2 - İki konak arası yol. 3 - Atım. 4 - Mermi-nin gittiği yer.

meraret — Acılık.

mert — Er, erkek. Yiğit.

mesaj — Devlet adamlarının birbirine veya belirli bir topluluğa yayınlamak üzere yazdıkları mektup veya çektikleri telgraf.

mesane rahatsızlığı çekmek — Sidik torbasında meydana gelen bir arızadan ötürü devamlı bir şekilde hasta halde bulunmak.

meşakkat — Güçlük, sıkıntı, eziyet. Zahmetli iş.

methal — 1 - Bir binada, sokak kapısından girince ilk raslanılan kısım. 2 - (Kitaplarda) Giriş.

meylettirmek — Eğiltmek. Bir tarafa döndürmek.

meyvanın renk ve koku bulması — Olgunlaşması.

mimber — Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli yüksekçe yer.

minval — Tarz, yol.

miras — Ölen kimseden hısımlarına kalan mal, mülk.

miskinlik — Miskin olanın hali veya ona yakışacak hareket.

mizaç — Huy, tabiat.

Moltke — Tanınmış Alman mareşali. On dokuzuncu yüzyılda yaşamıştır.

Montesquieu (Monteskiyö) — (1689 - 1755) Fransız'ların tanınmış bir

muhafız — Bir yeri veya bir topluluğu korumakla ödevli kimse.
muharip — Savaşan, savaşçı.
muhasip — Hesap uzmanı, sayman.
mukabil — 1 - Karşı. 2 - Karşılık.
mukadder — Alında yazılı, kader, Tanrı hükmü.
mustahzarlar — (Burada) Hazır ilâç satan müesseseler. Hazır ilâçlar.
mûtat — 1 - Alışılmış, alışılan. 2 - Her zamanki.
mutedil — Ne pek çok ne de pek az olan, orta. Mülâyim, ileri gitmiyen. Ölçülü.

mübalâğa — 1 - Artık, fazla, çok aşırı. 2 - Küçük bir şeyi büyük gösterme.
mübeşşir — Müjde veren, iyi haber vererek sevindiren.
mülâhham — Etli, şişman.
münevver — Parlatılmış. Aydınlatılmış. Işıklı. Öğrenimi, bilgisi ve görgüsü olan kimse.

müptelâ — 1 - (Fena şeylere) Düşkün. 2 - Tutulmuş.
mürekkep — Meydana gelmiş, birleşmiş, bileşik.
müskirat — Sarhoşluk veren şeyler, içki, içkiler.
müstakil — 1 - Kendi başına; bir yere bağlı olmıyan. 2 - Ayrıca kendi kendine. Bağımsız.

mütekait — Belirli bir müddet ödev gördükten sonra işi ile ilgisi kesilerek kendisine maaş bağlanmış olan memur, emekli.
mütemadi — Sürekli, kesiksiz.

— N —

nadim olmak — Pişman olmak.
nadir — Az bulunur. Seyrek. Pek az bulunan.
nâhak yere hor görülmek — Boşu boşuna değersiz sayılmak.
nâmert — Mert olmıyan. Alçak, korkak.
nara — Haykırma, yüksek sesle bağırma, çağırma.
nâşir — 1 - Dağıtan, yayan, serpen. 2 - Bir kitap yayımlıyan.
naza çekmek — Kendini ağıra satmak.
nazar — 1 - Bakma, bakış, göz atma. 2 - Göz değme.
nazım — 1 - Koşuk. 2 - Nazım haline koyan, manzume yazan.
neşretmek — 1 - Yaymak. 2 - Yayınlamak.
nice — 1 - Kaç, ne kadar. 2 - Nasıl.
niyaz — Yalvarıp yakarma, dua.
Normandiya — Fransa'nın kuzeyinde verimli toprakları olan bölge.
nöbetlerde dek durmak — Uslu durmak.
nümayiş — Gösteriş, gösteri.

— O —

okların menzili döğmesi — Hedefe durmadan ok atılması. Sürekli ok atışı yapılması.
organizasyon — Bir iş görmek maksadiyle meydana getirilmiş kuruluş.
Ortodoks — İstanbul'daki Fener Patrikliği'nin güttüğü Hıristiyanlık mezhebinden olan kimse.
ozan — Eskiden saz şairlerine verilen ad.

— Ö —

öğende — Övdüğü zaman.

— P —

palmiye — Hurma ağacı.
patron — 1 - Bir ticaret veya sanayi müessesesinin başı, mal sahibi. 2 - Biçki modeli.
peyzaj — Kır resmi.

— R —

rayiha — Koku.
refik — Arkadaş, yoldaş.
rehber — Yol gösteren, kılavuz.
reklâmcı — Bir şeyi halka tanıtmak, beğendirmek ve böylelikle sürümünü sağlamak için söz, yazı veya resimle yapılan her türlü çalışmayı iş edinmiş kimse.
rekor — Bir sporda, o zamana kadar varılmış bulunan derecelerin en üstünü.
rekor kırmak — Eski rekoru aşıp yeni bir rekor kurmak.
romatizma — En çok, oynak yerlerinin şişip kızararak ağrıması ile kendini gösteren, kimi vakit kaslarda yer alan, yürek hastalıklarına sebep olan ve sebebi çok defa havanın veya oturulan yerin nemli olmasına bağlanan hastalık.

sabre (fr.) — Sade, süssüz.
sah'h — 1 - Gerçek. 2 - Sağ, sağlam. 3 - Tam, eksiksiz.
Salih Ağa — Ahmet Celâl'in oturduğu köyün ağası.
sathi — Bir şeyin dış yüzü, yüzey.
sây — 1 - Çalışma, çabalama, emek. 2 - Geçinmek için iş işleme.
secde — Namazda eğilip yere kapanma, yüzünü yere sürme. Alnı yere koyma.
seğirtmek — Çabuk adımlarla veya sıçrıyarak yakın bir yere doğru yürümek.
seher — Tan ağartısı.
sembol — Danışıklı bir anlamı olan resim, harf, bitki, hayvan gibi bir şey.
serzeniş — Başa kakma. Çıkışma, tekdir.
sevki tabii — Canlıları, düşünce araya girmeden sevkeden duygu.
sıkı fıkı konuşmak — Birbirine içten bağlı olarak ve teklifsizce konuşmak.
sıla — 1 - Ulaşma. 2 - Yurdu, hısım akrabayı gidip görme.
sırnaşık — Kendisine soğuk davranılmış olduğu halde buna aldırmadan yalvararak dileğinde ayak diriyen.
sıvışmak — Usulca kaçmak.
sihir — Büyü. Sözde doğaüstü kuvvetlerin yardımı sağlanarak istenilen gayeleri elde etmek umudiyle yapılan bir takım gülünç ve boş eylemler.
sine — Göğüs.
siyaset — 1 - Ülke idaresi. 2 - Politika. 3 - Diplomatlık.
Sokrates — (M. Ö. 469 - 399) Büyük Yunan filozofu.
Solon — Hem bilgin, hem filozof, hem de şair olan eski Yunan devlet adamıdır. Kanunlariyle ün kazanmıştır.
suhunet — Sıcaklık, soğukluk.
sükûn — 1 - Durma. 2 - Rahat. 3 - Durgunluk. 4 - Dinme, kesilme.

— Ş —

şah — 1 - Padişah. 2 - İran hükümdarının ünvanı.
şahadet parmağı — Elin işaret için kullanılan ikinci parmağı.
şahnişin — Binanın dışarıya doğru yapılan çıkıntısı, balkon.
şakakları beyazlanmış kafalar — Yaşlanmağa yüz tutmuş insanlar.
şans — Talih.
şark — Doğu.
şehamet — Akıllılıkla birlikte olan yiğitlik.
şeşper — Altı kanad, altı dilimli gürz (topuz); eski savaş aletlerinden biri.

şevk — 1 - Şiddetli istek. 2 - Keyif, istek, neşe.
şımarmak — Kendisine gösterilen sevgi ve saygıdan veya verilen değerden yüz bulup yersiz ve aşırı hareketlerde bulunmak.

— T —

tabiat edinmek — Huy edinmek.
tadı tuzu kalmamak — (Bir şeyin) Eskiye nazaran neşe ve güzelliği kalmamak.
tahassür — Elden çıkan veya elde edilmesi istenen bir şey için acı duyma.
tahayyül — Hayal kurma. Hayalleme.
tahtası eksik — Aklı tam olmıyan.
tak — Anıt olarak yapılan veya şenliklerde yer yer caddelerde kurulan kemer.
takdis — 1 - Kutsal sayma. 2 - Tanrı'ya şükretme. 3 - Ululama, büyük saygı gösterme.
takriben — Aşağı yukarı.
taraf tutmak — (Birinden) Yana çıkmak.
tarh etmek — Sayıları birbirinden çıkarmak.
tashih — Yanlışı doğrultma.
tavsiye — 1 - Vasiyet bırakma. 2 - Ismarlama, sipariş etme. 3 - Birini iyi tanıtma, işinin olmasını dileme.
tebahhurat — Buharlaşma.
tecemmü noktası — Toplanma yeri.
teheyyüç — Heyecana gelme, coşma.
telkin — Bir düşünceyi, bir duyguyu aşılama.
temaşa — 1 - Hoşlanarak bakma. 2 - Temsil, piyes.
temenna etmek — Eli başa götürerek selâm işareti yapmak, selâmlamak.
temenni etmek — Öyle olmasını istemek.
temenniyat — 1 - İstekler. 2 - İstenen şeyler.
tenezzül etmek — Alçalmak.
Theophile Gautier (Teofil Gotiye) — (1811 - 1872) Bir Fransız şairidir.
terelelli — Pek hafif ve hoppa.
tersi dönmek — Şaşırıp sersemlemek.
tersyüz — Eli boş olarak, istediğini elde etmeden.

tevakkuf etmek — 1 - Durmak. 2 - Eğleşmek.
tevazu — Alçakgönüllülük. 2 - Gösterişsizlik.
tez günde betin benzin gelmesi — Yemeklerden yüze renk ve kan gelmesi.
tezat — 1 - Birbirinin aksine olma. 2 - Terslik.
tırpan atmak — Acımabilmeden biçmek, yere sermek.
toprağın yeniden gençliğe kavuştuğu mevsim — İlkbahar.
toza inkılâp etmek — Toz haline gelmek.
turra — Alın saçı. Kıvırcık saç lülesi.
tutku — Öteki özlemlerin üstüne çıkmış aşırı özlem, tutkunluk, ihtiras.

— U —

uhrevî — Ahrete ait, ahiretle ilgili.
ulvi — Yüce.
uruba — Elbise.
uzviyet — Kendi başına ayrı bir bütün meydana getiren canlı varlık ve varlığın hali.
uzviyette çöreklenip yatan yılanlar — Faaliyet için vücudun zayıf zamanını bekliyen hastalık mikropları.

— Ü —

ülkü — 1 - Düşünce. 2 - Emel. 3 - İnsanı umut içinde yaşatan, ruhunu kuvvetli tutan, erişilmesi her vakit mümkün olmıyan ve uğrunda fedakârlık yapmaktan çekinilmiyen yüce dilek. İdeal, mefkûre.
ümmet-i Muhammet — İslâm dininde olanlar.

— V —

vakur — Ağır, ağırbaşlı.
vapurun başını açması — Vapurun, hareket etmek üzere ön tarafını iskeleden ayırması.
Vasıf Bey — Zamanın Maarif Vekili.
vecid — Kendinden geçme.
vekar — Ağırlık, onuru koruma. Onurlu olma.
vur patlasın, çal oynasın — Aşırı zevk ve eğlenceyi anlatır.

— Y —

yağız — Esmer.
yandırmak — Yakmak.
yapıp çatmak — Meydana getirmek.

yas — Çok sevilen bir kimsenin ölümünden veya memleketin başına gelen felâketten duyulan büyük acı, matem.
yayvan — Geniş ve derinliği az.
yeise kapılmak — Umutsuzlanmak.
yegâne — Biricik, tek.
yekûn — Toplam.
yekpare — Tek parça.
yen — Esvap ve çamaşır kolu.
yermek — 1 - Beğenmemek. 2 - Kötülüğünü söylemek.
yüreği ağzına gelmek — Birdenbire fazla korkmak.
yüreği hop etmek — Yanılarak ansızın bir korku veya heyecana uğramak.
yüzünü ekşitmek — Yüzüne öfke veya hoşnutsuzluk gösteren bir şekil veya ifade vermek.

— Z —

zamanı öldürmek — Boş şeylerle vakit geçirmek.
zarif — 1 - İnce bir duyguyu gösteren. 2 - İnce, nükteli. 3 - İnce nüktelerle konuşan.
zariflik — Zarif olanın hali, zarifçe hareket.
zaruri — İster istemez olacak olan mecburi iş.
zerresine cek — Pek küçük parçasına kadar.
Zeynep Kadın — Ahmet Celâl'in emir eri Mehmet Ali'nin anası.
zirzop — Hareketlerinde derlitoplu olmıyan, delişmen.
zulmet — Karanlık.

EK SÖZLÜK

— A —

angarya — 1 - Ödevi değilken birisine ücretsiz gördürülen iş. 2 - Gönülsüz.
asalet — 1 - Soyluluk. 2 - Asillik, vekilliğin karşıdı.
Aşık Keremler — Bir halk hikâyesi.

— B —

babacan — Cana yakın, olgun güvenilir ve biraz da kalender meşrepli (erkek).
bahane — Bir şeyin gerçek sebebini gizlemek için ileri sürülen sözde sebep.
bahusus — Hele, en ziyade.
batıl — Doğru ve haklı olmıyan. Boş.
bevvap — Kapıcı.
bini bin paraya — Pek çok olan veya çok yapılan şeyleri anlatır.
biyografi — Gerek siyasette, gerek ilimde ve gerekse sanatta değerli bir iş yapmış büyüklerin hayatını anlatan yazı veya eser.

— C —

curcuna — 1 - Alaturka müzikte süratli bir usul. 2 - Bir toplantıda her kafadan bir ses çıkmak suretiyle olan gürültü ve patırdı.

— Ç —

çatlak — 1 - Çatlamış olan. 2 - Akılca zayıf (mec.)

— D —

dalkavuk — Yaranmak kaygısı ile kendinden üstün olanlara karşı yapma bir hayranlık ve aşırı bir saygı gösteren kimse.
damarına basmak — Öfkelendirecek bir harekette bulunmak.
dekor — Herhangi bir sahneyi ve özellikle tiyatro sahnesini meydana getiren eşyanın topu.
delil — 1 - Kılavuz, yol gösterici. 2 - Bilinmiyen nesneyi bilmeye, bildirmeye, bilinen şeyin aslını faslını ispatlamağa yarayan madde.
dile gelmek — 1 - Dile düşmek. 2 - Konuşmıyan veya susmuş olan konuşmıya başlamak.

dram — Aynı zamanda hem acıklı, hem gülünç kısımları bulunan sahne eseri.
dramatik — 1 - Dramla ilgili. 2 - Acıklı.

— E —

ecel — Ömrün, alında yazılı olduğuna inanılan sonu.
efsanevî — Efsanelerde geçen veya hakkında efsaneler düzülen yahut efsaneyi andırır nitelikte olan (kimse, hayvan, yer...) efsaneli, efsanemsi.
eyvallahı kalmamak — Minneti kalmamak.

— F —

faal — İş halinde olan, hep iş gören, etkin.
fahri — Saygı için verilen veya öğünç için kabul edilen (başkanlık, üyelik, profesörlük gibi unvan).
feyiz almak — Yetişmek, bilgilenmek.
filhakika — Gerçekten, doğrusu.

— G —

gözü tutmak — Görünüşe bakarak bir şeyin iyi veya elverişli olacağına hükmetmek.

— H —

hafıza — Okuduklarını kafada tutabilme yetisi. Bellek.
halecan — Yürek çarpıntısı, çarpıntı.
hamam anası — 1 - Hamamcı kadın. 2 - İri yarı, şişman cadaloz. (mec.)
harim — Girilmesi yabancıya yasak olup kutsal tutulan ve korunulan yer.
hasbihal — Derdini yanma, içindekilerini söyleme.
havaî — 1 - Gök renginde. 2 - Hoppa.
hazin — Acıklı, dokunaklı.
her kapının ipini çekmek — Önüne gelen her yere uğramak.
hesabı kesmek — (Biriyle) alışverişi veya ilgili kesmek.

— İ —

ihtiraslı — İhtirası olan. Aşırı istek ve tutkusu olan.
illet — 1 - Hastalık. 2 - Bozukluk.
intizar etmek — Beklemek. İlenmek.
istidat — 1 - Bir şeyi yapmaya doğuştan hazırlıklı olma. 2 - Doğal yetenek.

— K —

kadir — Değer.
kahramanane — Kahramanca. Yiğitçe.
kanını iliğini kurutmak — (Birini) canından bezdirmek.
Karagöz — Deri veya mukavvadan biçilip boyanmış insan şekillerini bir beyaz perde üzerine, arkadan ışık vererek, yansıtmak yoliyle oynatılan oyun. Bu oyunda halk görüşünü ve duyuşunu temsil eden şahıs.
kerkenez — Yırtıcı kuşlardan, leşle beslenen, atmacadan ufak bir kuş.
kıl ü kal — Dedikodu.
kısmı azamı — Büyük kısmı, parçası.
konsolos — Yabancı memleketlerde, orada bulunan yurttaşların haklarını korumak ve onların kendi hükümetlerine karşı yükümlü bulundukları vergileri toplamak gibi işlerle ödevli memur.
kulak kesilmek — Büyük bir dikkatle dinlemek.
kulak kabartmak — Belli etmemeğe çalışarak dinlemek.
küpeşte — Gemilerde güverte parmaklığı.

— L —

liyakatli — Değerli, işbecerir durumda olan.

— M —

macera — Baştan geçen heyecanlı olay, serüven.
mahya — 1 - Ramazan gecelerinde, birden fazla minareli camilerde iki minare arasına ip uzatıp kandil dizerek meydana getirilen yazı veya resim.
manzara tasviri — Bir romanda, bir hikâyede veya başka türde bir yazıda, olayın geçtiği yerleri gözümüzün önünde adamakıllı canlandırmak için yapılan tasvirler.
maşallahı var — Bir kimsenin iyi bir durumu veya bir şeyin iyi bir hali anlatılırken söylenir. (Parçada alay için söylenmiştir.)
mayistra — Kuzey - batı rüzgârı.

meddah — 1 - Taklitler yapıp hoş hikâyeler anlatarak halkı eğlendiren sanatçı. 2 - Övücü.

mefkûre — İnsanı umut içinde yaşatan, ruhunu kuvvetli tutan, erişilmesi her vakit mümkün olmıyan ve uğrunda fedakârlık yapmaktan çekinilmiyen yüce dilek, ülkü.

medhal — 1 - Girecek yer. Kapı 2 - Girilecek taraf. Girinti. 3 - Başlangıç.

meleke — İnsanda tekrarlarla meydana gelen alışıklık, beceriklilik, ustalık.

menzil — 1 - Araba veya hayvan yolculuğunda geceyi geçirmek üzere barınılan yer, konak. 2 - Bu gibi taşıtlarla bir günde alınan yol.

mızraklı alay — Bugünün suvarisi.

monoloğ — Bir kişi tarafından oynanan küçük komedi veya kalabalığa karşı anlatılan güldürücü ve sanatlı söz.

muhayyile — Eşyanın zihindeki şekillerini meydana getiren kabiliyet.

musahip — Bir büyük adamın yanında bulunup kendisini konuşma ve lâtifeleriyle eğlendiren.

mücadele — 1 - Uğraşma, savaşma. 2 - Din uğrunda savaşma.

müellif — Yazan, eser sahibi.

mürebbi — Çocuk terbiye eden kimse, eğitici, eğitmen.

müşahade — Gözle görme, görerek inceleme.

— N —

nesir — 1 - Manzum olmıyan söz. 2 - Yayma, saçma.

— O —

orijinal — 1 - Nitelikleri bakımından benzerlerinden ayrı ve üstün olup örnek diye alınmağa değeri olan. 2 - — Örnekleri çoğaltılmış bir şeyin ilk yapılmışı veya yazılmışı.

orta oyunu — Eskiden, ortada oynanan bir çeşit temsil.

ozan — Eskiden saz şairlerine verilen ad.

— P —

Refet Paşa — Kurtuluş savaşında Atatürk'ün arkadaşlarından biri.
rehber — Yol gösterici. Kılavuz.
rivayet — Bir söz veya olayın hikâyesi. Halk ağzına düşmüş söz.
rüştiye — Ortaokul derecesinde okul.

— S —

sefer — Savaş. Yolculuk. Kez, defa.
sosyal — Toplulukla ilgili veya topluluğa ait, içtimai.

— Ş —

Şah İsmailler — Bir halk hikâyesi.
şahika — Dağ, ulu ağaç gibi büyük şeylerin en yüksek yeri, doruk.
şan — Ün. Şan. Gösteriş.
şato — İstihkâmlı derebeyi konağı.
şeffaf — İçinden ışığın geçmesine ve arkasındaki şeylerin görünmesine engel olmıyan (cisim).
şeref — Saygı görmeyi ve istekle karşılanmayı gerektiren manevi değer.
şetaret — Sevinç, şenlik, neşe.
şevk — Sevgi ve istek. Keyif, neşe.
şua — Güneşten veya bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri, ışın.

— T —

teferruat — Bir şeyden ayrı olmakla beraber onu tümliyen parçaları, ayrıntılar.
telâkki etmek — Almak,.... ye almak, saymak, (şöyle veya böyle) anlamak.
telkin — Aşılama, kulağına koyma.
temaşa — Hoşlanarak bakma. Temsil, piyes.
tez — 1 - Çabuk. 2 - İleri sürülerek müdafaa edilen fikir.

— V —

vasati — Orta, ortalama.
vatanperver — Yurtsever.
veçhiyle — Bu veçhiyle, her veçhiyle, hiçbir veçhiyle gibi deyimlerde yol ve tarz anlamına gelir.
veraset — 1 - Birinin kendinden önceki yakınlarında bulunan bir halin

onda da gözükmesi, soyaçekim. 2 - Birine ölen bir yakınından mal kalması.

— Y —

yol vermek — 1 - Geçecek yer açmak. 2 - Çabukluğunu arttırmak. 3 - Sebep olmak. 4 - Kovmak.

— Z —

zarurî — İster istemez olacak olan mecburi iş.
zulüm — Haksızlık, eziyet.

———«o»———

OKULLARDA KUTLANACAK BELİRLİ GÜNLER :

5 EKİM : Dünya Çocuk Günü.
24 EKİM : Birleşmiş Milletler Günü.
29 EKİM : Cumhuriyet Bayramı.
31 EKİM : KIZILAY HAFTASI.

———«o»———

10 KASIM : Atatürk'ün Ölümü.
10 — 20 KASIM : Harf İnkılâbı ve KİTAP HAFTASI.
27 KASIM : Kunuri Zaferi.

———«o»———

2 ARALIK : Namık Kemal'in Ölümü.
10 ARALIK : Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesinin kabulü.
21 ARALIK : Namık Kemal'in Doğumu.
23 ARALIK : Öğretmen Kubilây'ın Şahadeti.
27 ARALIK : Mehmet Akif'in Ölümü.

———«o»———

14 OCAK : Mehmet Emin Yurdakul'un Ölümü.
18 OCAK: (11 de başlar) VEREM HAFTASI.

———«o»———

6 MART : Ömer Seyfettin ve Kemalettin Kamu'nun Ölümleri.
12 MART : İstilâl Marşı'nın kabulü.
16 MART : Öğretmen Okullarının açılış yıldönümü.
18 MART : Çanakkale Zaferi.

———«o»———

2 **NİSAN** : Ahmet Vefik Paşa'nın Ölümü.
4 **NİSAN** : Dumlupınar Faciası.
5 **NİSAN** : Gazi Osman Paşa'nın Ölümü. (Bu vesile ile PİLEVNE günü de yapılabilir.)
9 **NİSAN** : Mimar Sinan'ın Ölümü.
10 **NİSAN** : Mareşal Fevzi Çakmak'ın Ölümü.
23 **NİSAN** : Hakimiyeti Milliye ve Çocuk Bayramı.
27 **NİSAN** : Hürriyet Mücadelecilerinin Şahadeti.

———«o»———

8 **MAYIS** : ANNELER GÜNÜ.
15 **MAYIS** : Hava Şehitleri Günü.
19 **MAYIS** : Kemal Atatürk'ün Samsun'a çıkışı.
27 **MAYIS** : HÜRRİYET GÜNÜ.

———«o»———

MUHTELİF TARİHLERDE YAPILACAK GÜNLER :

1 — Şiir Yarışması Günü.
2 — Mizah Günü.
3 — Fen Sahasında Yeni Buluşlar Günü.
4 — Lisan Günü. ((Veya günleri.)
5 — Orman Günü. (Bu günün yapılması için Bakanlık Makamının okullara genelgesi vardır.)

———«o»———

Tür ve şekil üzerinde çalışmalar bölümünde verilen bilgiler için çeşitli ansiklopedi ve sözlüklerden başka aşağıda başlıcalarının adları yazılı kitaplardan da faydalanılmıştır.

İri puntolarla yazılmış olan eserlerden ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri de faydalanabilirler.

———«o»———

Eserin adı	Yazarı
Metinler Şerhine Dair	Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan
Edebî Sanatlara Dair	„ „ „ „ „
YABANCI KELİMELER LÜGATİ	ALİ HAYDAR TANER
Aruz	Ahmet Aymutlu
KOMPOSİZYON	ALİ ERTAN
YAZMA SANATI HAKKINDA ÖĞÜTLER	ALİ ERTAN
Konuşma Sanatı	Çeviren : Cevdet Perin
PRATİK TAHRİR ve KOMPOZİSYON	CEMAL ERTAN
EDEBİYAT KİTAPLARI (Çeşitli)	
Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü (Türk Dil Kurumu Yayını)	T. D. K.
OKULLARDA TAHRİR DENEMELERİ	FİKRET ÖZGÖNENÇ
İYİ ve DOĞRU YAZI YAZMA USULLERİ	Fevziye Abdullah Tansel
TÜRK EDEBİYATINDA NAZIM	HİKMET İLAYDIN
OKUMA ve EDEBİYAT	HALİT TANYELİ
EDEBÎ BİLGİLER	İSMAİL HABİP SEVÜK
EDEBÎ YAZI BİLGİLERİ	KEMAL GARİBOĞLU

Eserin adı	Yazarı
SÖZLÜ ve YAZILI ANLATIM KOMPOZİSYON	KEMAL DEMİRAY
YAZMAK SANATI ve KOMPOZİSYONA GİRİŞ	M. NİHAT ÖZÖN
EDEBİYAT VE TENKİD SÖZLÜĞÜ	M. NİHAT ÖZÖN
ÖRNEKLERİYLE EDEBİYAT BİLGİLERİ	MUAMMER YÜZBAŞIOĞLU
YAZMA DERSLERİ	NAMDAR RAHMİ KARATAY
EDEBÎ BİLGİLER	NİHAT SAMİ BANARLI
Güzel ve Tesirli Konuşmak	Nejat Muallimoğlu
Edebiyat Lûgati	Tahir Olgun
TÜRK DİL KURUMU SÖZLÜĞÜ	T. D. K.

«o»

İNDEKS (Dizin)

— A —

Ahmet Kutsi Tecer - 157.
Akademik hitabet - 144, 148, 151.
Ana duygu - 110.
Anadolu - 58, 68.
Anadolu Notları - 58.
Ana fikir - 13, 24, 51, 62.
Anlatım - 18, 21, 72, 84.
Antoloji - 111.
Askeri hitabet - 144, 148.
Atasözü - 30, 42, 112, 113.

— B —

Basma kalıp sözler - 77.
Başmakale - 78.
Behçet Kemal Çağlar - 157.
Benzetme - 51, 56, 62, 69, 73.
Beydaba - 158.
Bibliyografya - VII, VIII.
Biçim - 70.
Birinci Cihan Savaşı - 101.
Biyografi - VI, VII, VIII.

— C —

Cahit Sıtkı Tarancı - 158.

— Ç —

Çanakkale Şehitleri - 65.
Çanakkale şiiri - 64.
Çevre - 9.

— D —

Dede Korkut - 64.
Delil - 72, 77.
Dergi - 78.
Ders - 34, 38.
Destan - 103.
Deyim - V, VI, 73, 95.
Didaktik şiir - 97, 101, 102.
Dil ve anlatım - 70.
Dilekçe - 143.
Dinî hitabet - 144, 148.
Dram - 117, 122.
Dumlupınar'lar - 66.
Duru söz - 52.
Düğüm - 5, 8, 122.

— E —

Edebî dil - 46.
Edebî mektup - 133, 136.
Eflâtun Cem Güney - 159.
Enis Behiç Koryürek - 158.
Epope - 103.

— F —

Fabl - 30, 32, 33, 34, 42.
Falih Rıfkı Atay - 159.
Faruk Nafiz Çamlıbel - 57.
Fazıl Hüsnü Dağlarca - 159.
Fıkra - 63, 64, 67, 68, 70, 74, 78, 85, 89.
Fizikî portre - 18, 25, 33.

— G —

Gazete - 78.
Gazi Mustafa Kemal - 64.
Gelişme - 8, 34, 67, 84.
Giriş - 67, 84.
Goethe - 92.

— H —

Halk ağzı - 29, 30.

Halk edebiyatı - 99.
Halk konferansları - 151.
Hamdullah Suphi Tanrıöver - 160.
Han Duvarları - 59.
Hâtıra - 18, 19, 43, 44, 46, 49, 51, 52, 70.
Hatip - 144, 147.
Hikâye - 1, 2, 5, 9, 13, 18, 21, 26, 30, 51, 39, 70, 122.
Hikmet Feridun Es - 160.
Hitabet - 70, 144, 147.
Hüseyin Rahmi Gürpınar - 160.

— İ —

İncili Çavuş - 67.
İnönü'ler - 66.
İş mektubu - 133, 137.

— K —

Kafiye - 70, 99, 100, 110.
Kahraman - 13, 18.
Kahramanlık şiirleri - 97, 103.
Karagöz - 127.
Kılişe sözler - 77.
Koçaklama - 97, 98, 99.
Komedi - 117.
Kompozisyon - 70.
Konferans - 144, 148, 149, 151, 153.
Konu - V, 73, 110.
Konuşma - 9, 34, 127.
Konuşma dili - 21.
Kore - 64.

— M —

Makale - 70, 74, 75, 79, 84, 85, 89.
Manzara tasviri - 62, 189.
Manzume - 9, 100.
Manzum hikâye - 1, 6, 8, 9, 57.
Masal - 26, 27, 29, 31, 37, 38, 40, 41, 42, 50.
Mehmet Akif Ersoy - 66.
Mehmetçik - 65.
Mektup - 70, 133.
Mesaj - 142.

— N —

Nasrettin Hoca - 67.
Nesir - 9.
Niğde - 57.
Nutuk - 151, 153.

— O —

Oğuz Destanı - 64.
Oğuz Kâzım Atok - 161.
Olay - 9, 18.
Orijinal - 70, 73.
Orman dosyası - 81.

— Ö —

Öğretici şiir - 97, 102.
Ölçü - 110.
Ömer Bedrettin Uşaklı - 162.
Öz - 70.
Özel mektup - 133, 136.

— P —

— R —

Recaizade Ekrem - 163.
Redif - 97, 100, 110.
Refik Halit Karay - 163.
Reşat Nuri Güntekin - 164.
Roman - 14, 15, 17, 18, 20, 21, 70.
Roman kahramanı - 14.
Röportaj - 142.
Ruhî portre - 18, 25.
Ruşen Eşref Ünaydın - 164.

— S —

Sabri Esat Siyavuşgil - 165.
Sadelik - 25.
Sanat - 78.
Sanat eseri - 70.
Selâhattin Ertürk - 166.
Serbest vezinli manzume - 110.
Serim - 5, 8, 122.
Seyahat - 53, 54, 56, 57.
Seyahatname - 53, 56, 70.
Sıfat - 51, 55.
Siyasî hitabet - 114, 148.
Sohbet - 70, 74, 85, 86, 89.
Sonuç - 67, 84, 122.
Sözlü kompozisyon - V.

— Ş —

Şahıs - 9, 13, 18.
Şahıslandırma - 26, 39.
Şekil - 63, 70.
Şevket Rado - 166.
Şiir - 57, 70, 97, 102.

— T —

Tahlil - 9, 14.
Tasvir - 9, 14, 18, 31.
Telgraf - 143.
Tema - 110.
Tenkid - 73.
Tiyatro - 46, 70, 117, 127.
Tiyatro eseri - 117, 122.
Trajedi - 117, 122.
Tür - V, 62, 63, 70.

— Ü —

Üslûp - V, 21.

— V —

Vasfi Mahir Kocatürk - 166.
Vecize - 112, 113, 114.
Vezin - 70, 110.

— Y —

Yahya Kemal Beyatlı - 167.
Yakup Kadri Karaosmanoğlu - 168.
Yalın söz - 114.
Yalın yazı - 70.
Yardımcı fikirler - 13, 24, 72, 84.
Yazılı kompozisyon - V, 5.

— Z —

Zamir - 49.
Ziya Gökalp - 168.